

Saska Heino

Rikkaiden vero

Yhteisöveron vaikutukset Suomen tulonjakoon

IMPULSSEJA

Helmikuu 2024

Kalevi Sorsa -säätiö

Yritysten voitoista perittävä yhteisövero on julkisen talouden kannalta tärkeä vero, jota kertyy vuositasolla noin kahdeksan miljardia euroa. Raportti sisältää ensimmäisen arvion yhteisöveron muutosten vaikutuksista eri tuloluokkiin Suomessa. Sen mukaan yhteisöveron muutokset koskisivat pääosin hyvin suurituloisia. Yhteisöveron yhden prosenttiyksikön korotuksesta 45 prosenttia kohdistuisi suurituloisimpaan prosenttiin. Yhteisöveron korottaminen pienentäisi tuloeroja ja sen alennukset vastaavasti johtaisivat tuloerojen kasvuun.

Raportissa käsitellään myös yhteisöverotuksen merkitystä ja sitä koskevaa aiempaa tutkimusta. Raportin arviomenetelmä perustuu aiempaan kansainväliseen tutkimukseen. Myös esitetty arvio on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa: yhteisövero kohdistuu muissakin maissa suurituloisimpiin. Siksi vuoden 2024 alusta Suomessakin käyttöön otettu vähimmäistaso suuryritysten yhteisöverolle nostaa niiden voittojen verotusta ja kaventaa tuloeroja.

Yhteisövero on tärkeä osa progressiivista tuloverotusta. Uusi globaali 15 prosentin yhteisöveron vähimmäistaso estää haitallista verokilpailua ja lisää kansallisen veropolitiikan liikkumavaraa myös Suomessa. Vähimmäisveron olennainen vaikutus syntyy siitä, että se auttaa Suomen kaltaisia maita pitämään yhteisöveron korkeammalla tasolla.

SISÄLLYS

1. Johdanto	4
2. Yhteisöverosta yleisesti	6
3. Aiempi yhteisöveron tulonjakovaikutuksia koskeva tutkimus	16
4. Yhteisöveromuutosten vaikutukset tulonjakoon Suomessa	28
5. Johtopäätökset	44
Liite 1. Tuloluokkien veroasteiden muutokset	46
Liite 2. Aineistot ja menetelmät	50
Lähteet	58

Rikkaiden vero: Yhteisöveron vaikutukset Suomen tulonjakoon

Kirjoittanut Saska Heino

Julkaisu on osa Kalevi Sorsa -säätiön oikeudenmukaisen ekologisen siirtymän tutkimusteemaa. Säätiön yhteiskuntatutkimukseen on saatu rahoitusta Palkansaajasäätiöltä ja Kuluttajaosuustoiminnan säätiöltä. Kalevi Sorsa -säätiö saa lisäksi perustoimintaansa opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustusta.

Kannen kuva:

978-952-7586-02-0 (nid)

978-952-7586-03-7 (pdf)

© Kirjoittaja ja Kalevi Sorsa -säätiö 2024.

Kalevi Sorsa -säätiö on sosialidemokraattiselta arvopohjalta toimiva ajatuspaja, joka edistää julkaisuillaan sekä tapahtumillaan vapautta, tasa-arvoa, demokratiaa ja ympäristön kunnioittamista.

1. Johdanto

YRITYSTEN VOITOISTA perittävä yhteisövero on julkisen talouden kannalta merkittävä vero, jota kertyy tällä hetkellä vuosittain noin kahdeksan miljardia euroa. Se on myös ajankohtainen vero, sillä tänä vuonna Suomessakin käyttöön otettu 15 prosentin alaraja suuryritysten yhteisöverolle kasvattaa yhteisöveron merkitystä.

Silti yhteisöveron vaikutuksia tulonjakoon ei ole tutkittu Suomessa juuri lainkaan. Tämä on yllättävää, sillä verotuksen vaikutuksia tulonjakoon on Suomessa muutoin ruodittu jo pitkään.¹ Muun muassa ansiotuloverojen ja sosiaaliturvan vaikutuksia tulonjakoon on selvitetty Suomessa jo 1990-luvun alkuvuosista lähtien.² Yhteisöveron tulonjakovaikutuksia koskevan tutkimuksen puuttuminen on yllättävää myös siksi, että verosta on käyty ajoin kiivastakin keskustelua.

Tutkimuksen puute on ongelma niin sanotun *näyttöperusteisen* lainvalmistelun kannalta.³ Tietoon perustuva päätöksenteko edellyttää, että lakimuutosten olennaisia vaikutuksia arvioidaan etukäteen. Yhteisöveron tulonjakovaikutusten arviointi on aiheellista, sillä yhtiöiden omistus keskittyy Suomessa ja kansainvälisesti pienelle varakkaiden ja suurituloisten joukolle. Uusissa kansainvälisissä tutkimuksissa onkin arvioitu, että yhteisövero kohdistuu pääosin tulonsaajien suurituloisimpaan prosenttiin. Heidän kohdallaan yhteisövero on jopa kaikkein tärkein vero.⁴

Tulonjakovaikutusten arviointi on tärkeää myös siksi, että yhteisöveron alennuksia on perusteltu Suomessa niiden väitetyillä kasvu- ja työllisyysvaikutuksilla. Näiden on taas katsottu korvaavan veronalennuksen aiheuttaman loven verotuloissa. Jos yhteisöveron alennuksilla ei ole olennaisia tämän kaltaisia positiivisia talousvaikutuksia, mutta ne muuttavat tulonjakoa suurituloisten hyväksi, on kyseenalaista, missä määrin niistä voidaan katsoa olevan yleistä yhteiskunnallista hyötyä.⁵

Kun Suomessa päätettiin vuonna 2014 alentaa yhteisöveroa 24,5 prosentista 20 prosenttiin, ei lakiesityksen käsittelyn yhteydessä tehty lainkaan arvioita päätöksen vaikutuksesta tuloeroihin ja eri ihmisryhmiin, kuten tuloluokkiin. Tämä on merkittävää, koska kyse on yhdestä Suomen lähihistorian suurimmista veromuutoksista. Sen arvioidaan pienentäneen valtion vuotuisia verotuloja noin 870 miljoonalla eurolla. Nykytasolla alennuksen vaikutus on noussut jo yli miljardiin euroon vuodessa.

Tämä raportti pyrkii vastaamaan näihin tutkitun tiedon puutteisiin. Raportissa arvioidaan, keneen yhteisövero kohdistuu ja miten yhteisöverokannan muutokset voivat vaikuttaa suomalaisten välisiin tuloeroihin. Raportin tietopohjana ovat Tilastokeskuksen aineistot ihmisten ja yritysten tuloista sekä omistuksista. Arviointi perustuu hypoteettiseen skenaarioon, jossa yhteisöverokanta olisi ollut vuonna 2021 nykyisen 20 prosentin sijaan 21–26 prosenttia. Vertailun vuoksi raportissa esitetään myös tilanne, jossa yhteisöveroa ei olisi kannettu Suomessa vuonna 2021 lainkaan.

Raportin tuloksia tulkitessa on hyvä tiedostaa, että sen aineistoihin ja menetelmiin liittyy raportissa myöhemmin käsiteltäviä rajoitteita (ks. luku 4). Käytetyt aineistot eivät

¹ Esim. Uusitalo 1988, Riihelä ym. 2005, Ylä-Liedenpohja 2007, Riihelä ym. 2007 sekä Riihelä ja Tuomala 2022.

² Heino 2015, 50–51. Viimeaikaisista selvityksistä voidaan mainita Valtiovarainministeriö 2022. ³ Hiilamo ym. 2019, 8. ⁴ Esim. Alstadsæter ym. 2023. ⁵ Harju ym. (2022, 14) ovat havainneet, ettei vuoden 2014 yhteisöveron alennuksella ole ollut kovin merkittäviä vaikutuksia yritysten investointeihin, työllisyyteen tai kasvuun.

esimerkiksi anna mahdollisuutta arvioida yhteisöveron muutosten tulonjakovaikutuksia eräiden epäsuoran omistuksen muotojen, kuten sijoitussidonnaisten henkivakuutusten (nk. vakuutuskuoret), sijoitusrahastojen ja eläkerahastojen osalta. Sen sijaan raportissa tarkastellaan yhteisöveron merkitystä suorien osakesijoitusten ja sijoitusyhtiöiden eli hallinta- tai holdingyhtiöiden avulla. On todennäköistä, että epäsuorien omistusten huomioiminen korottaisi arvioita tuloeroista, sillä esimerkiksi sijoitusrahastojen omistus on Tilastokeskuksen varallisuustilaston mukaan keskittynyt suurituloisille.⁶

Raportissa ei myöskään arvioida erikseen esimerkiksi yhteisöveron mahdollisten käyttäytymismuutosten vaikutuksia tulonjakoon. Arviointi on siis tehty staattisessa tarkastelukehikossa. Tämä johtuu siitä, että vaikutusten merkitys on aiemman tutkimuksen valossa epäselvä. Yhteisymmärrys vallitsee lähinnä siitä, että käyttäytymisvaikutuksilla ei ole kovin suurta vaikutusta yhteisöveron tulonjakovaikutuksiin (ks. luku 3). Käyttäytymisvaikutukset voivat kuitenkin pienentää tulonjakovaikutuksia jossain määrin.

Raportti jäsenyyty seuraavasti. Luku 2 käsittelee yhteisöveroa yleisesti. Luvussa käydään läpi muun muassa kysymystä siitä, ketkä maksavat yhteisöveroa ja miksi veroa kannetaan. Lisäksi esitetään suomalaisen ja kansainvälisen yhteisöverotuksen viimeaikaista kehitystä. Luku 3 käsittelee yhteisöveron vaikutuksista tehtyä aikaisempaa suomalaista ja kansainvälistä tutkimusta. Tarkastelu osoittaa, ettei veron vaikutuksista vallitse täyttä konsensusta sen paremmin tulonjakovaikutusten, kohtaannon kuin muidenkaan tulonjaon kannalta tärkeiden tekijöiden suhteen. Luku 4 esittelee tulonjaon tilan Suomessa vuonna 2021 ja raportin tulonjakoanalyysin keskeiset tulokset. Luvussa 5 käydään läpi raportin johtopäätökset sekä yhteisöveron tulevaisuudennäkymiä ja esitetään muutamia politiikkasuosituksia. Raportin liitteissä käsitellään yksityiskohtaisemmin luvun 4 tulonjakoarviota, sen laskemiseksi käytettyjä aineistoja ja menetelmiä sekä niiden rajoitteita.

⁶ Tilastokeskus (2021). Sijoitusvarallisuutta kertyy iän myötä. Saatavilla: <https://stat.fi/julkaisu/clcspfwg3bsr-oobvwwg4qmntnh> [viitattu 15.12.2023].

2. Yhteisöverosta yleisesti

2.1 Mihin yhteisöveroa tarvitaan?

YHTEISÖVEROA MAKSAVAT yhteisöt eli pääasiassa osakeyhtiöt ja osuuskunnat.⁷ Sitä kannetaan niiden voitoista, tarkemmin ilmaistuna verotettavasta tulosta.⁸

Yhteisöjen voittoa verotetaan yhteisöveron lisäksi niiden omistajilta, kun he saavat yhtiöstä osinkoa. Lisäksi osakkaat maksavat myyntivoitosta veroa myydessään osakkeita. Näissä tapauksissa puhutaan joskus taloudellisesta *kaksinkertaisesta* verotuksesta. Yhteisöveroa peritään, sillä se on eräänlainen takuu siitä, että yhtiöiden voittoja eli tuloja voidaan *ylipäättään* verottaa (ks. laatikko 1).

LAATIKKO 1. Miksi yhteisöjen voittoja verotetaan sekä yhteisön että osakkaan tasolla?

VOIDAAN HYVIN kysyä, miksi sekä yhtiöitä että niiden omistajia verotetaan periaatteessa samasta tulosta. Tähän on muutamia syitä. Ensinnäkin yhteisövero ja osinkovero eli osingosta perittävä pääomatulovero vaikuttavat hieman eri tavoin, sillä ne peritään eri aikaan. Yhteisövero peritään, kun voitto syntyy, ja osinkovero vasta, kun osinkoja nostetaan yhtiöstä. Taloudellisessa mielessä yhteisöveroa voikin pitää eräänlaisena omistajan maksaman osinkoveron ennakkoverona. Aiemmin tämä huomioitiin Suomessakin verotuksessa siten, että osingosta maksettavasta verosta hyvitetiin yhteisön maksama vero *yhteisöveron hyvityksenä* (nk. avoir fiscal -järjestelmä).

Osinkoveroon verrattuna yhteisöveron hyvänä puolena voi pitää veronsaajien eli julkisen vallan näkökulmasta sitä, että verotulot kertyvät tasaisesti, kun yhtiöt tekevät voittoa, eikä veroa voida välttää lykkäämällä osingonmaksua. Yhteisövero ei siten ohjaa yhtiöiden toimintaa kovin voimakkaasti. Sitä voidaankin pitää taloudellisen tehokkuuden kannalta osinkoveroa parempana veromuotona. Toisaalta mahdollisuutta osinkoverojen maksun lykkäykseen voidaan pitää myös hyvänä, jos se kannustaa yhteiskunnan kannalta hyödyllisiin investointeihin. Koska kahdenkertaista veroa peritään kuitenkin vain jaetusta voitoista, välttyvät jakamattomia voittoja investointeihin käyttävät omistajat sen maksamiselta.

Sekä yhteisö- että osinkoverolla on siis omat hyvät ja huonot puolensa. Useimmissa maissa onkin nähty aiheelliseksi verottaa yhtiöiden voittoja niin yhteisöveron kuin

⁷ Tuloverolaki, 1 ja 3 § (1535/1992 vp). Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535> [viitattu 8.1.2024]. ⁸ Verotettavan tulon laskenta poikkeaa Suomessa jossain määrin kirjanpidon voiton laskennasta, kun eräät tuloerät ovat verovapaita ja toisaalta kaikkia menoja ei saa vähentää verotettavasta tulosta. Esimerkiksi osakkeiden luovutusvoitot sekä yhteisön saamat osingot ovat yhteisöille osin verovapaita.

osinkoveron kautta sen sijaan, että perittäisiin esimerkiksi pelkästään korkeampaa osinkoveroa. Kenties suurempi syy tähän ovat alun perin Kansainliitossa 1920-luvulla luodut kansainvälisen verotuksen säännöt, jotka ilmenevät nykyään erityisesti valtioiden välisten kaksinkertaista verotusta ja veronkiertoa estävien verosopimusten kautta.

Verosopimukset antavat valtioille varsin laajan oikeuden periä yhteisöveroa voitosta, jota kertyy niiden alueella harjoitetusta liiketoiminnasta. Sen sijaan osinkojen verottamista on rajoitettu verosopimuksissa paljon voimakkaammin. Konsernin sisäisiä osinkoja ei voida verottaa lainkaan tai vain hyvin kevyesti. Tämä johtaa siihen, ettei maa, jossa liiketoimintaa harjoitetaan, voi välttämättä periä osinkoveroa lainkaan. Tästä syystä yhteisövero voi olla ainoa tapa varmistaa, että yhtiöitä verotetaan kyseisessä maassa voitoistaan. Yhteisöveron periminen on siis yleensä välttämätöntä, jos valtio haluaa verottaa kansainvälisten konsernien maassa syntyneitä voittoja edes joltain osin.⁹

Verosopimukset antavat yleensä konsernin emoyhtiön osakkaiden asuinvaltiolle oikeuden verottaa osinkoja, mutta usein esimerkiksi institutionaalisten sijoittajien osingot ovat silloinkin kansallisen lainsäädännön perusteella verovapaita. Lisäksi emoyhtiön asuinvaltio voi verottaa osinkoja rajoitetusti. Tämä johtaa siihen, että verojen kohdistaminen osinkoon usein suosii ulkomaisia sijoittajia, sillä yleensä vain kotimaiset sijoittajat maksavat osingoistaan veroa. Sen sijaan yhteisövero kohdistuu yhtä lailla kotimaisiin ja ulkomaisiin yhtiöihin ja omistajiin. Yhteisöveron periminen on siis yleensä kansallisen edun mukaista. Se johtaa myös erilaisten yritysten tasapuolisempaan kohteluun, mitä voi pitää talouden tehokkuuden kannalta toivottavana.

Yhteisöjen voittojen verottamiselle on monia perusteita. Keskeinen syy on se, että monet verovaroin rahoitetut palvelut, kuten tie- ja raideverkot, lentokentät ja satamat hyödyttävät yrityksiä voitontavoittelussa. On perusteltua, että voittoihin kohdistuu vero, jolla yritykset osallistuvat julkisten palvelujen ja etuuksien rahoittamiseen. Yhteisöveroa voidaan pitää myös korvauksena siitä, että yhtiöt pystyvät palkkaamaan julkisesti koulutettua työvoimaa, jonka työllisyyttä julkinen valta tukee työvoimapolitiikalla. Yhteisöveroa voidaan pitää myös korvauksena oikeusvaltion instituutioista sekä turvaverkoista, jotka turvaavat yhtiöiden mahdollisuuksia harjoittaa liiketoimintaa ennustettavasti ja lisäävät keskinäistä luottamusta yhteiskunnassa.¹⁰

On olemassa näyttöä, jonka mukaan yhteisövero kohdistuu pääasiallisiin pääomien omistajiin eli varakkaimpiin ja suurituloisiin (ks. luku 3). Siksi yhteisövero on olennainen osa tuloeroja kaventavaa progressiivista tuloverotusta yhdessä osinkoihin kohdistuvan pääomatuloverotuksen kanssa. Voittoihin kohdistuvien verojen tulisi olla yhteensä lähellä suurista ansiotuloista perittäviä veroja, jos halutaan, että verotus on progressiivista myös suurien pääomatulojen kohdalla.¹¹ Riittävän korkeilla voitoista perittäville veroilla estetään niin kutsuttua *tulomuuntelua* (income shifting), jossa vältetään veroja nostamalla tuloja yhtiön kautta, jolloin niiden luonne muuttuu ansiotuloista pääomatuloiksi. Esimerkiksi

⁹ Näin on varsinkin niin sanotuissa kehittyvissä talouksissa, joissa yhteisöveron osuus valtion verotuloista voi olla selvästi Suomea korkeampi (esim. Bachas ym. 2023). ¹⁰ Weichenrieder 2005, 6. ¹¹ Ks. esim. OECD (2023). The taxation of labour vs. capital income: A focus on high earners. Saatavilla: <https://www.oecd.org/tax/the-taxation-of-labour-vs-capital-income-04f8d936-en.htm> [viitattu 21.1.2024].

Suomessa tällainen tulonmuunto on tutkimusten mukaan yleistä, sillä suurituloiset voivat nostaa yhtiön kautta tuloja selvästi alemmalla verolla.¹²

Yhteisövero onkin eräänlainen ansiotuloverotuksen *perälauta* (backstop), joka turvaa myös ansiotulojen veropohjaa. Jos yhteisöveroa ei perittäisi tai sitä laskettaisiin merkittävästi, voisi se kasvattaa kannusteita tulojen nostamiseen osinkoina palkkojen sijaan. Tällöin julkisella vallalla olisi paine alentaa myös palkkojen verotusta.¹³ Ilman yhteisöveroa yhtiöiden omistajilla voisi olla myös nykyistä laajemmat kannusteet kerryttää yhtiöihinsä jakamattomia voittoja veronmaksun lykkäämiseksi.¹⁴

Yhteisöveroa voidaan perustella myös sillä, että se on hallinnollisesti verraten tehokas vero. Tämä johtuu siitä, että yhtiöillä on kirjanpitovelvollisuus ja yhteisövero perustuu olennaisesti kirjanpidon tulokseen.

Yhteisöveroa voidaan myös pitää talouspolitiikan näkökulmasta automaattisena vakauttajana. Kun taloudessa vallitsee nousu- tai huippusuhdanne ja yhtiöt ovat kannattavia, tasoittaa voitoista perittävä yhteisövero suhdannehuippua leikkaamalla osan yhtiöiden voitoista. Laskusuhdanteessa yhtiöiden kannattavuuden alentuminen ja tappiot johtavat myös yhteisöveron alentumiseen, jolloin se vastaavasti loiventaa laskusuhdanteita ja suhdannekuoppia. Samasta syystä yhteisövero on myös investointien kannalta verraten hyvä vero. Veroa peritään voitoista eli vasta, kun investoinnit kääntyvät voitollisiksi.

2.2 Yhteisöverosta kertyy merkittävästi verotuloja

Suomen yhteisöverokanta on vuodesta 2014 ollut 20 prosenttia. Se on sama kaikille yhtiöille voiton suuruudesta riippumatta eli kyse on *suhteellisesta verosta*, tasaverosta. Yhteisöverokantaa on alennettu 2000–2010-luvuilla selvästi. Se oli 2000-luvun alussa 29 prosenttia, josta sitä alennettiin 26 prosenttiin vuonna 2005. Vuonna 2012 yhteisöverokantaa alennettiin 24,5 prosenttiin ja lopulta vuonna 2014 nykyiselle 20 prosentin tasolle.

On kuitenkin syytä huomata, että yhteisöverokantaa muutettaessa on yleensä puututtu myös osinkoverotukseen, minkä vuoksi kotimaisten omistajien voittoihin kohdistuva verotus ei välttämättä ole laskenut yhteisöveronalennusten yhteydessä. Esimerkiksi vuosina 2005 ja 2014 osinkoveroa korotettiin samalla, kun yhteisöverokantaa alennettiin. Sen sijaan ulkomaiset sijoittajat ja verosta vapautetut institutionaaliset sijoittajat hyötyivät yhteisöveronalennuksista täysimääräisesti, sillä osinkoveron korotukset eivät koskeneet heitä.

Suomessa yhteisöveron *veropohja* on ollut verraten laaja eli verovapaiden voittojen osuus on ollut varsin pieni. Tämä näkyy muun muassa siinä, että Suomessa yhteisöjen 19,6 prosentin efektiivinen eli tosiasiallinen verokanta on lähellä nimellistä 20 prosentin verokantaa (ks. taulukko 1). Vuonna 2023 käyttöön otettu tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys tulee kuitenkin kaventamaan veropohjaa jossain määrin. Olennaisimmin Suomen yhteisöveropohjaa kaventaa kuitenkin monikansallisten konsernien voitonsiirto, jolla ne ovat siirtäneet täällä syntyneitä voittojaan matalamman veron maihin. *Voitonsiirron* (profit shifting) vaikutusta ei oteta yleensä huomioon efektiivistä verokantaa arvioitaessa. Efektiivinen yhteisöverokanta voikin tosiasiallisesti olla alempi kuin edellä mainittu 19,6 prosenttia.¹⁵

¹² Esim. Riihelä ym. 2005. ¹³ Weichenrieder 2005, 13. ¹⁴ Congressional Research Service 2021, 5.

¹⁵ Voitonsiirroilla tarkoitetaan pääasiassa voittojen kirjanpidollista siirtoa korkean verotuksen maista alhaisen verotuksen maihin. Asiaa käsitellään tarkemmin raportin luvussa 3.

Suomen yhteisöverokanta on pitkälti samalla tasolla muiden Pohjoismaiden ja Viron kanssa. Se on nykyisellään hieman EU-maiden keskiarvon alapuolella. Suomessa yhteisöveroa perii nykyisin valtio, mutta siitä osa tilitetään kunnille. Tällä hetkellä kuntien osuus yhteisöveron tuotosta on 23,4 prosenttia. Kunkin yhteisön tai yrityskonsernin yhteisövero-osuus jaetaan kuntien välillä kaavamaisesti perustuen kussakin kunnassa olevissa yrityksen toimipisteissä työskentelevien työntekijöiden määrään. Tällä pyritään kannustamaan kuntia kehittämään paikallista elinkeinotoimintaa.

Suomessa kunnat saavat siis yhteisöveroa, mutta ne eivät voi päättää veroprosentista tai veropohjasta. Monissa maissa voidaan paikallisesti päättää myös alueen verotuksen tasosta. Esimerkiksi Saksassa ja Yhdysvalloissa myös osavaltiot tai kunnat voivat kantaa omaa yhteisöveroaan tai muita voittoon kohdistuvia veroja. Laajempi paikallinen verotusoikeus lisää alueiden itsemääräämisoikeutta ja demokratiaa, mutta voi toisaalta johtaa haitalliseen verokilpailuun maan sisällä. Joissakin maissa, kuten Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa yhteisövero on ollut lievästi progressiivinen, jolloin se kohoaa voittojen suuruuden mukaisesti.¹⁶

Taulukko 1. näyttää Suomen ja muutamien Suomen kannalta tärkeiden maiden yhteisöverokannan, *efektiivisen veroasteen*¹⁷ ja vuotuisen yhteisöverotuoton suhteen

Taulukko 1. Yhteisöverotuksen vertailua muutamissa maissa 2021

Maa	Yhteisövero- kanta	Efektiivinen yhteisöveroaste	Yhteisöverotuoton	
			suhde BKT:hen (ml. hallussapitovoitot)	Yhteisöverotuotto (mrd. euroa)
Alankomaat	25,0 %	22,5 %	3,9 %	33,4
Belgia	25,0 %	23,2 %	3,8 %	19,1
Iso-Britannia	19,0 %		2,7 % ^{1,3}	71,5
Norja	22,0 %		9,7 %	40,4
Ranska	28,4 %	28,1 %	2,9 %	73,0
Ruotsi	20,6 %	18,7 %	3,4 %	18,2
Saksa	29,8 %	28,9 %	3,1 %	110,2
Suomi	20,0 %	19,6 %	3,4 %	6,7
Tanska	22,0 %	19,8 %	3,7 %	12,6
Viro	20,0 %	10,2 %	1,5 %	0,5
Yhdysvallat	21,0 %		1,6 % ³	314,6 ²
EU-27	21,4 %	19,0 %	2,9 %	421,7

Aineistolähde: Euroopan komissio, ¹ Keep 2023, ² Tax Foundation, ³ OECD 2023a,b (ei sisällä tietoa hallussapitovoitoista¹⁸)

¹⁶ Devereux ym. 2014, 36. ¹⁷ Efektiivinen eli yhtiöiden todellinen veroaste kertoo, kuinka paljon yhtiöt ovat todella maksaneet veroa suhteessa voittoihinsa, kun huomioon otetaan muun muassa tappiontasaus ja erilaiset verovähennykset. Tappiontasauksessa on kyse edellisinä vuosina syntyneiden tappioiden vähentämisestä tulevien vuosien verotettavasta tulosta eli voitosta, liiketuloksesta. ¹⁸ Hallussapitovoitoilla viitataan omaisuuden hallussapito- eli omistusaikaiseen arvon- tai hinnannousuun.

bruttokansantuotteeseen (BKT).¹⁹ Taulukon viimeinen sarake näyttää yhtiöiden maksaman yhteisöveron summan eli veron tuoton miljardeissa euroissa.

Suomalaisyhteisöt maksoivat vuonna 2022 yhteisöveroa noin 6,9 miljardia euroa.²⁰ Vuosina 2019–2022 yhteisöt maksoivat yhteisöveroa keskimäärin 6,5 miljardia euroa. Tämä on vastannut keskimäärin 6,1 prosenttia vuotuisesta verokertymästä. Taulukosta 1 nähdään hyvin, että yhteisöveron taso ja julkistaloudellinen merkitys ovat tässä mielessä lähellä eurooppalaista keskitasoa. Vaikka yhteisövero onkin jossain määrin suhdanneherkkä eli sen kertymä vaihtelee vuosittain, on se julkisen talouden ja palveluiden rahoituksen kannalta tärkeä vero.²¹

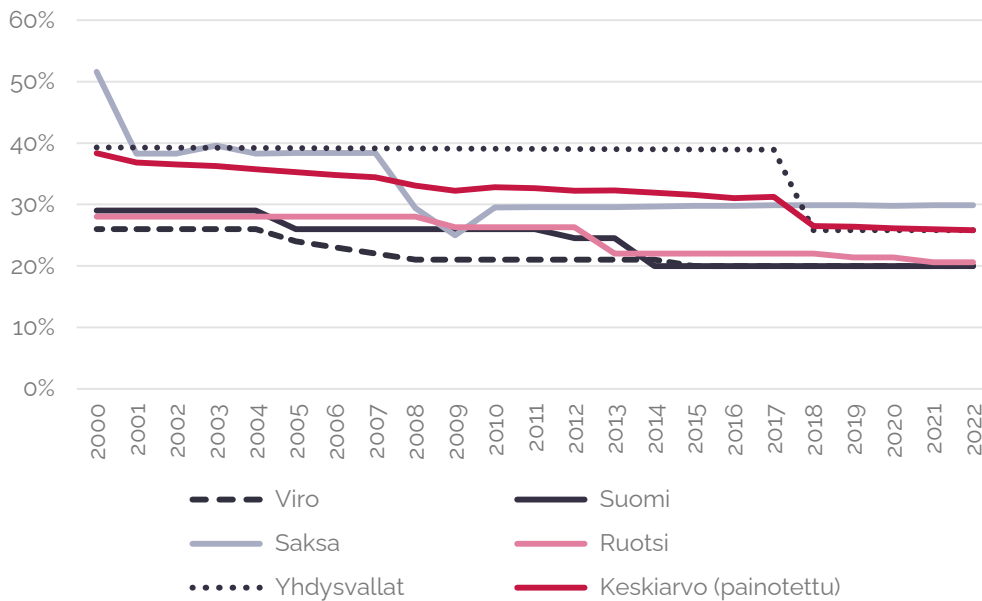
2.3 Kansainvälinen yhteisöverokilpailu ja sen hillitseminen

Kuten luvuissa 2.1 ja 2.2 todettiin, on yhteisövero monella tapaa tärkeä vero. Yhteisöverokantoja on kuitenkin alennettu monissa maissa jyrkästi 1980–1990-luvuilta lähtien. Veronalennuksia on perusteltu myös kansainvälisellä yhteisöverokilpailulla.

Vaikka muutokset efektiivisessä veroasteessa eivät ole olleet yhtä jyrkkiä, on suunta ollut silti kohti entistä keveämpää yhteisöverotusta.²² Kuvio 1 näyttää yhteisöverokantojen muutoksen Suomessa ja muutamissa Suomen kannalta tärkeissä talouksissa vuosina 2000–2022. Kuvioista nähdään hyvin, miten Saksaa lukuun ottamatta niin Suomen, Ruotsin, Yhdysvaltain kuin Vironkin yhteisöverokannat ovat nykyisin 20 ja 25 prosentin välisellä tasolla. Vertailuja tulkitessa on hyvä muistaa, ettei niissä oteta huomioon veropohjan laskennan eroja, voittoon kohdistuvia osinkoveroja eikä muita pääomien veroja. Silti ne kertovat osaltaan yhteisöihin ja niiden omistajiin kohdistuvien verojen laskusta.

19 Efektiivinen eli todellinen veroaste voi poiketa lakiin kirjatusta verokannasta erilaisten veropoikkeusten, kuten vähennysten ja voitonsiirron vuoksi. Kuten luvussa 3. nähdään, monet suuret kansainväliset konsernit ovat voineet siirtää voittojaan Suomen kaltaisista korkean verotuksen maista alhaisen verotuksen maihin, jolloin näiden yhtiöiden efektiivinen yhteisöveroaste on jäänyt 20 prosentin verokannan alapuolelle. Kuten luvussa 5. nähdään, voitonsiirtoihin ollaan puuttumassa niin Suomessa, Euroopan unionissa (EU) kuin globaalistikin suurten konsernien vähimmäisveron avulla. **20** Tilastokeskus (2023). Yritysten tilinpäätöstiedot (oikeudellinen yksikkö), 2018–2022. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__yrti/statfin_yrti_pxt_13w2.px/ [viitattu 16.10.2023]. **21** Tilastokeskus (2023). Verot ja veroluonteiset maksut, vuosittain, 1975–2022. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vermak/statfin_vermak_pxt_127f.px/ [viitattu 22.9.2023]. **22** Syy yhteisöverokannan eli lakiin kirjatun veroprosentin ja efektiivisen veroasteen väliseen erotukseen löytyy nykyisin muun muassa tappiontasauksesta eli siitä, että yhtiöt voivat vähentää verotuksessaan aiempina vuosina kertyneitä tappioita. Verotuksessa tehtävät poistot poikkeavat myös joissain tilanteissa kirjanpidon poistoista. Nämä erot ovat kuitenkin tilapäisiä eli tasaantuvat ajan kuluessa. Pysyvämpi ero syntyy siitä, että lähes kaikki yhteisöjen saamista osingoista ja iso osa myyntivoitoista on Suomessa vapautettu kokonaan tai osittain verosta. Tämän ohella yhtiöverosta on eri maissa tehtävissä erilaisia verovähennyksiä, kuten tutkimus- ja kehitysmenovähennyksiä. Erilaisten yhteisöverosta tehtävien vähennysten määrää ja tasoa on leikattu Suomessa 1980–1990-luvuilla samalla, kun verokantaa on alennettu. Tämä on kasvattanut yhteisöveropohjaa. Yhteisöverokannan alennusta on toisin sanoen korvattu sillä, että entistä suurempi osa yhtiöiden voitoista on laskettu niiden veronalaiseksi tuloksi. Nämä muutokset ovat niin Suomessa kuin muuallakin korvanneet osittain yhteisöverokantojen leikkauksia, minkä vuoksi efektiivisten yhteisöveroasteiden muutokset eivät ole olleet yhtä jyrkkiä kuin kantojen muutokset (ks. esim. Heino 2023, luku 4.).

Kuvio 1. Yhteisöverokanta muutamissa maissa vuosina 2000–2022

Aineistolähde: OECD

Yhteisöverokantojen alentamisen taustalla vaikuttavan verokilpailun voi jakaa *tavalliseen ja haitalliseen verokilpailuun*. Tavallisella verokilpailulla houkutellessa yhtiöiden tosiasiallisen toiminnan siirtämistä alhaisen yhteisöverotuksen maihin. Esimerkiksi autonvalmistaja BMW:n päätöstä avata akkutehdas EU:n alhaisinta, yhdeksän prosentin yhteisöveroa perivään Unkariin voidaan pitää esimerkkinä tällaisen verokilpailun vaikutuksista.²³

Suuri osa yhteisöverokilpailusta on kuitenkin ollut niin kutsuttua haitallista verokilpailua. Siinä monikansallisia yrityksiä houkutellessa siirtämään korkeamman verotuksen maissa kertyneitä voittojaan matalan verotuksen maihin käyttämällä kirjanpidollisia järjestelyitä. Tällaista aggressiivista verosuunnittelua kutsutaan yleisesti voitonsiirroksi. Kaikkein alhaisimman, nolaa prosenttia lähentelevän yhteisöverotuksen maita on kutsuttu *verokeitaksi* (tax haven) tai *yrittysverokeitaksi* (corporate tax haven) erotuksena muun muassa pankkialaisuuteen perustuvista *perinteisistä verokeitaista* (secrecy jurisdiction).

Haitallinen yritysverokilpailu on yleistynyt 1970-luvulta lähtien.²⁴ Yrittysverokeitaa ovat houkutelleet yhtiöitä alentamalla ulkomailta siirrettyihin voittoihin kohdistuvaa yhteisöveroa jyrkästi. Monien yritysverokeitaiden yritysveroprosentit ovat olleet maassa toimiville yrityksille verraten korkeita, mutta kansainvälisille konserneille on annettu erityisiä verohuojennuksia, jotka ovat koskeneet niiden muualta siirrettyjä voittoja.

Esimerkiksi Irlanti on onnistunut houkuttelemaan Amazonin, Applen, Alphabetin (entinen Google) ja Metan (entinen Facebook) kaltaisia yritys-jättejä siirtämään muualla syntyneitä voittojaan maahan verottamalla niitä tosiasiallisesti vain muutaman prosentin

²³ "BMW raises in Hungary EV factory to over 2 bln euros." *Reuters* 25.11.2022. Saatavilla: <https://www.reuters.com/business/autos-transportation/bmw-raises-investment-hungary-ev-factory-over-2-bl-euro-adds-battery-assembly-2022-11-25/> [viitattu 24.11.2023]. ²⁴ Alstadsæter ym. 2023.

verokannalla. Irlanti onkin onnistunut kasvattamaan verokilpailulla verotulojaan merkittävästi, mutta monet muut maat ovat samaan aikaan hävinneet sen vuoksi.²⁵

Verokilpailu on ollut monella tapaa haitaksi myös Suomelle.²⁶ Thomas Tørsløv ja kumppanit pitävät korkeamman verotuksen EU-maita, kuten Suomea, ikään kuin verokilpailun kaksinkertaisina häviäjinä. Samalla, kun nämä maat ovat menettäneet verotuloja matalamman yhteisöverotuksen maihin EU:ssa ja muualla, niihin on kohdistunut paineita alentaa omia verokantojaan vastauksena verokilpailuun.²⁷

LAATIKKO 2. Haitallinen verokilpailu ja monikansallisten yritysten voitonsiirto voidaan lopettaa

HAITALLISEN VEROKILPAILUN ja monikansallisten yritysten voitonsiirron taustalla ovat kansainvälisen yritysverojärjestelmän ongelmat. Nykyisen yritysverojärjestelmän puitteet luotiin pitkälti Kansainliitossa 1920-luvulla. Siellä sovittiin ensimmäisestä malliverosopimuksesta, jonka pohjalta valtiot ovat tehneet omia kahden- ja monenvälisiä verosopimuksiaan. Monikansallisten yritysten voittojen verotus on perustunut siitä lähtien erityisesti kahteen periaatteeseen: *erillisyhtiöperiaatteeseen* (separate entity doctrine) sekä *markkinaehtoperiaatteeseen* (arm's length principle).

Erillisyhtiöperiaate tarkoittaa, että monikansallinen yritys ei ole kokonaisuutena verovelvollinen, vaan veroa maksavat sen erilliset juridiset yhtiöt eli emoyhtiö ja tytäryhtiöt. Markkinaehtoperiaate taas tarkoittaa, että yritys konsernin sisäisessä liiketoiminnassa tulisi soveltaa samoja hintoja ja muita ehtoja kuin markkinoilla. Käytännössä tämä on kuitenkin mahdotonta, minkä vuoksi konsernien sisäiset *siirtohinnot* määritetään yleensä OECD:n siirtohinnoitteluohteen mukaisilla menetelmillä.

Käytännössä järjestelmä on johtanut voitonsiirtoon, jossa monikansalliset yritykset näyttävät korkeamman veron maissa syntyneitä voittojaan matalan veron maissa. Samalla järjestelmän on kannustanut haitalliseen verokilpailuun, jossa valtiot tarjoavat veroetuja muualta siirretyille voitoille.

Voitonsiirtoihin on käytetty muun muassa siirtohinnoittelun eli konsernien sisäisten kauppojen vääristämistä, tavaramerkkien, patenttien ja muun aineettoman omaisuuden (intellectual property) siirtoa alhaisen yhteisöverotuksen maihin, konsernien sisäisiä lainajärjestelyitä, verosopimushoppailua, konsernin emoyhtiön kotipaikan vaihtoa ja konsernin omistusten myyntiä alhaisen yhteisöveron maissa, jolloin niiden on tarvinnut maksaa vain hyvin alhaista luovutusvoittoveroa.²⁸

Valtioilla on kuitenkin mahdollisuus estää voitonsiirtoa ja haitallista verokilpailua niin kansallisesti kuin yhteistyössä muiden maiden kanssa. Voitonsiirtoa estetään kansallisesti tiivistämällä veropohjaa veronkiertosääntelyllä ja erityisillä voitonsiirtoa hillitsevillä säädöksillä, kuten korkovähennysrajoituksilla ja väliyhteisölailla, jotka ovat käytössä Suomessakin. Niiden soveltuminen johtaa matalan verotuksen maassa kertyvän tulon verottamiseen korkeamman veron maassa, jolloin voitonsiirrosta ei saa hyötyä. Näillä säädöksillä voitaisiin

²⁵ Alstadsæter ym. 2023, 40, 42. ²⁶ Heimberger 2021, 12. ²⁷ Tørsløv ym. 2023, 1500. ²⁸ Beer ym. 2020, 661, 662.

periaatteessa estää voitonsiirtoa varsin kattavasti, mutta sitä ei ole haluttu tehdä muun muassa suuryritysten edunvalvonnan vuoksi.²⁹

Kansallisen sääntelyn lisäksi voitonsiirtoon ja haitalliseen verokilpailuun voidaan puuttua kansainvälisin sopimuksin. Ensi vuonna Suomessakin voimaan tuleva kansainvälisten konsernien 15 prosentin vähimmäisvero on tästä esimerkki. Tuoreiden arvioiden mukaan se jopa puolittaa voitonsiirron globaalisti ja tasaa samalla erilaisten yritysten kilpailuasemaa markkinoilla.³⁰

Verotukseen ja veronkiertoon erikoistunut taloustieteilijä Thomas Tørsløv ja hänen tutkimusryhmänsä arvioi, että Suomessa vuonna 2015 toimineiden yritysten tilinpäätöksissään ilmoittamista 22,5 miljardin euron voitoista noin 2,7 miljardia eli yksitoista prosenttia siirrettiin verokeitaisiin. Tämä on vastannut noin 1,2 prosenttia Suomen BKT:sta.³¹ Tekijät arvioivat voitonsiirtojen aiheuttaneen noin 540 miljoonan euron vuosittaisen menetyksen verotuloissa, jos yritysten tappiontasasta eli mahdollisuutta vähentää tappionsa tulevien vuosien veroista ei oteta huomioon. Kun Suomen yhteisöverotuotto oli vuonna 2015 noin 4,6 miljardia euroa³², vastasivat Tørsløvin ja kumppaneiden arvioimat menetykset noin 12 prosenttia vuotuisesta yhteisöverokertymästä. Päivitetyssä arvioissa veromenetykset ovat nousseet vuoden 2019 tasolla 14 prosenttiin yhteisöverokertymästä eli lähes miljardiin euroon vuodessa.

Suomen suhteelliset veromenetykset ovat näiden arvioiden mukaan yli globaalin 10 prosentin keskiarvon, mutta eivät EU:ssa kaikkein suurimpien joukossa (noin 0,6 prosenttia kaikista julkisyhteisöjen verotuloista vuonna 2015³³). Voitonsiirto ja haitallinen verokilpailu ovat lisäksi vaikuttaneet päätöksiin alentaa yhteisöveroa, mikä on myös olennaisesti pienentänyt verotuloja viime vuosikymmeninä.³⁴ Tästä kertoo myös se, että erilaisten pääomien verojen osuus koko verokertymästä on ollut Suomessa muita Pohjoismaita alempi ja selvästi Ranskan, Italian tai Iso-Britannian alapuolella.³⁵

29 Ks. Finér 2022. **30** OECD (2024). The global minimum tax and the taxation of MNE profit. Saatavilla: https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/the-global-minimum-tax-and-the-taxation-of-mne-profit_ga815d6b-en [viitattu 21.1.2024]. **31** Tørsløv ym. 2023, 1522, 1523, 1524. Tulee huomata, että kyse on arviosta. Vuoden 2019 osalta tekijät arvioivat, että Suomen vuotuinen veromenetyks oli noin 852 miljoonaa euroa, mikä vastaa 14 prosenttia vuoden yhteisöverokertymästä. Tämän arvion mukaan Suomesta olisi siirretty veroparatiiseihin yhteensä noin 4,3 miljardia euroa yritysten voittoja (Missing profits of the world -tietokanta. Saatavilla: <https://missingprofits.world/> [viitattu 3.10.2023]). **32** Verohallinto (2016). Verotulojen kehitys vuonna 2015. Saatavilla: <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/tilastot/verotulojen-kehitys/aiemmat-vuodet/2015/> [viitattu 2.1.2024]. **33** "Verokertymä kasvoi 2,4 prosenttia vuonna 2015" Tilastokeskus 16.3.2016. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/vermak/2015/vermak_2015_2016-03-16_tie_001_fi.html [viitattu 25.9.2023]. **34** Samalla on syytä huomata, että veroparatiiseihin siirretyistä varoista maksetaan osinkoja, korkoa ja niistä saadaan luovutusvoittoja, jotka palauttavat vuosittain osan näistä varoista Suomen kaltaisten maiden asukkaalle. Näistä pieni osa päättyy myös verottajan kassaan muun muassa lähdeverona. Kuten Garcia-Bernardo ym. (2022, 18, 20) toteavat, kalpenee tämä verokertymä kuitenkin vuosittaisten veromenetyksien rinnalla myös Suomen kaltaisissa maissa ja jopa Sveitsin, Alankomaiden ja Iso-Britannian kaltaisissa verokeitaisissa. **35** Bastani ja Waldenström 2020, 814.

Kansainvälisestä yhteisöverokilpailusta on käytetty englanninkielistä ilmaisua "race to the bottom", kilpailu kohti pohjaa.³⁶ Esimerkiksi Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) entinen ylijohdaja Juhana Vartiainen ajatteli vielä vuonna 2013 yhteisöveron poistuvan ajan myötä kokonaan, kun maat kävisivät kilpailua yhtiöistä ja pääomista.³⁷ Sittemmin tilanne on kuitenkin muuttunut olennaisesti. OECD käynnisti vuonna 2013 suurten valtioiden G8-ryhmän aloitteesta niin kutsutun BEPS-hankkeen (Base Erosion and Profit Shifting), jonka tavoitteena on ollut puuttua verokilpailun ja voitonsiirron haittoihin. Hankkeen piirissä on OECD:n Inclusive Frameworkin kautta vuonna 2023 yhteensä yli 140 maata, joiden taloudet vastaavat noin 90 prosenttia maailman BKT:sta.³⁸

Hankkeessa on tehty lukuisia sääntelysuosituksia, jotka ovat johtaneet yhteisöveropohjan tiivistämiseen kaikkialla maailmassa. Voitonsiirtojen kasvu onkin pysähtynyt 2010-luvulla. Vuonna 2024 monissa maissa käyttöön otettavan, BEPS-hankkeeseen pohjautuvan suurten konsernien 15 prosentin vähimmäisveron ennustetaan kääntävän voitonsiirron laskuun. OECD:n arvion mukaan voitonsiirto matalan veron maihin jopa puolittuu lähivuosina, ja alle 15 prosentilla verotettujen voittojen määrä romahtaa jopa 80 prosentilla. Vuonna 2024 jo yli 140 maata oli sitoutunut ottamaan vähimmäisveron käyttöön lähivuosina.³⁹ Tätä voidaan pitää merkittävänä muutoksena, joka pysäyttää ainakin osin verotuksen "kilpajuoksen kohti pohjaa". Samalla uudistus kertoo siitä, että yhteisövero nähdään tällä hetkellä kansainvälisessä yhteisössä tärkeänä osana verojärjestelmää.

EU on ollut BEPS-hankkeessa aktiivinen, ja etenkin komissio ja Euroopan parlamentti ovat myös tehneet omia aloitteitaan veropohjien turvaamiseksi. Komissio antoi vuonna 2023 uuden ehdotuksen suuryrityksiin EU:ssa sovellettavasta yhteisestä yhdistetystä veropohjasta, joka vaikeuttaisi voitonsiirtoa entisestään. Uusi BEFIT-ehdotus (Business in Europe: Framework for Income Taxation) korvasi aiemman komission CCCTB-mallin (Common Consolidated Corporate Tax Base), joka ei edennyt EU-tasolla komission aloitteista huolimatta.⁴⁰

36 Suomalaista veropolitiikkaa leimasi 1990- ja 2000-luvulla ajatus, jonka mukaan Suomi ei valtiona voisi juurikaan vaikuttaa kansainvälisiin pääomaliikkeisiin ja verokilpailuun. Tällöin parhaaksi, tai joidenkin mukaan jopa ainoaksi vaihtoehdoksi on jäänyt mukautuminen kansainväliseen verokehitykseen, "kilpailuun kohti pohjaa." Tämä linja on näkynyt niin Ahon hallituksen Suomeen tuomassa eriytettyssä tuloverotuksessa kuin yhteisöverokannan alennuksessa vuonna 2014. **37** "Vartiainen: yhteisövero poistuu lopulta kokonaan". *Taloustaito* 20.9.2013. Saatavilla: <https://web.archive.org/web/20131219185402/http://www.taloustaito.fi/fi-FI/u/taloustaidon-uutiset/vartiainen-yhteisovero-poistuu-lopulta-kokonaan-2> [viitattu 19.9.2023]. Slemrod (2003, 1173) esittää, että tämänkaltaiset näkemykset yleistyivät 1980-luvulla pieniä avotalouksia käsitelleessä verotutkimuksessa. Näkemyksen mukaan tuloverotuksen painopiste siirtyisi kansainvälisen kilpailun myötä vähittäin yrityksistä työntekijöihin, koska palkkaverotuksella ei olisi investointeja vääristävää vaikutusta. Ks. myös Birch Sørensen (2007, 402) vastaavasta pessimismistä kansallisen yhteisöverotuksen tulevaisuutta kohtaan. **38** OECD (2024). Members of the OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS. Saatavilla: <https://www.oecd.org/tax/beps/inclusive-framework-on-beps-composition.pdf> [viitattu 21.1.2024]. **39** "138 countries and jurisdictions agree historic milestone to implement global tax deal" OECD 12.7.2023. Saatavilla: <https://www.oecd.org/tax/beps/138-countries-and-jurisdictions-agree-historic-milestone-to-implement-global-tax-deal.htm> [viitattu 25.9.2023]. **40** Common Corporate Tax Base (CCTB). Euroopan parlamentti. Saatavilla: [https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-economic-and-monetary-affairs-econ/file-common-corporate-tax-base-\(cctb\)](https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-economic-and-monetary-affairs-econ/file-common-corporate-tax-base-(cctb)) [viitattu 25.9.2023]; Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB). Euroopan komissio. Saatavilla: https://taxation-customs.ec.europa.eu/common-consolidated-corporate-tax-base-ccctb_en [viitattu 25.9.2023].

Vuonna 2016 annettu veronkiertodirektiivi (Anti-Tax Avoidance Directive, ATAD) pani toimeen OECD:n BEPS-hankkeen suosituksia EU:ssa asettamalla niille vähimmäisstandardin. Se sisälsi muun muassa vähimmäissäätelyn niin sanottujen pöytälaatikkoyhtiöiden käytön estämiseksi.⁴¹ EU-maat ovat myös toimeenpanemassa OECD:ssä hyväksyttyä 15 prosentin vähimmäisyhteisöveroa vuodesta 2024 alkaen, kun sitä koskeva vähimmäisverodirektiivi (2022/2523) hyväksyttiin EU:ssa joulukuussa 2022. Suomessa eduskunta päätti direktiivin toimeenpanosta lainsäädäntöön loppuvuodesta 2023.⁴²

Voitonsiirtoa on pyritty vähentämään myös lisäämällä liiketoiminnan läpinäkyvyyttä. Vuoden 2008 rahoitusmarkkinakriisin jälkeen liki 60 maata on ottanut käyttöön maa-kohtaisen raportointivelvoitteen (country-by-country reporting, CbCr) yli 750 miljoonan Yhdysvaltain dollarin liikevaihtoa pyörittäneille monikansallisille konserneille.⁴³ OECD on arvioinut, että raportointivelvoitteen seurauksena vuosina 2009–2017 noin puoli miljoonaa verovelvollista on ilmoittanut verottajilta pimentoon jääneitä varoja. Tämä on johtanut kansainvälisesti noin 85 miljardin euron verotulojen kasvuun.⁴⁴

Maakohtaisen raportoinnin velvoite on toistaiseksi koskenut useimmissa maissa veroviranomaisille toimitettuja raportteja, joita ne voivat hyödyntää verovalvonnassaan. EU:ssa hyväksyttiin kuitenkin vuonna 2021 julkista maakohtaista veroraportointia koskeva direktiivi, jonka seurauksena EU:ssa toimivien suurten monikansallisten suuryritysten on julkistettava maakohtaisia verotietojaan ensi kertaa kesäkuussa 2024 ja sen jälkeen käynnistyviltä tilikausilta.

Edellä mainitut uudistukset ovat merkittäviä, mutta ne eivät lopeta kokonaan voitonsiirtoa ja kansainvälistä yritysverokilpailua.⁴⁵ Syynä tähän on, etteivät ne yhtenäistä yhteisöveropohjaa kuin osittain tai poista sen porsaanreikiä. Lisäksi 15 prosentin vähimmäisvero on verraten matala. Siksi veropohjaa on jatkossakin tilkittävä kansallisella sääntelyllä, jos voitonsiirtoja halutaan kitkeä.⁴⁶

Kansainvälisen yhteisöverotuksen viimeaikaisella kehityksellä on vaikutusta myös tulonjakoon. Varsinkin vuodesta 2024 eteenpäin käyttöön otettava suurten konsernien vähimmäisvero tullee korottamaan monien voitonsiirtoa harjoittaneiden kansainvälisten suurkonsernien veroastetta. Näillä korotuksilla ja voitonsiirtojen hillinnällä voi olla tulonjakoa eri maissa ja kansainvälisesti muokkaava vaikutus. Se, minkä tyyppinen vaikutus tulee todennäköisesti olemaan, riippuu kuitenkin merkittävästi siitä, miten yhteisövero ylipäätään vaikuttaa ihmisten välisiin tuloeroihin. Tätä kysymystä käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa 3.

41 The Anti-Tax Avoidance Directive. Euroopan komissio. Saatavilla (englanniksi): https://taxation-customs.ec.europa.eu/anti-tax-avoidance-directive_en [viitattu 6.11.2023]. **42** Hallituksen esitys eduskunnalle suurten konsernien vähimmäisveroa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 77/2023 vp). Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_77+2023.aspx [viitattu 6.11.2023]. **43** Faccio ja Iacono 2022, 825, 826. **44** Bastani ja Waldenström 2020, 814. **45** Piketty ym. 2022, 21–22. Chancel ym. (2021, 150–151) suhtautuvat kriittisesti OECD:n esittämään 15 prosentin vähimmäisverokantaan, sillä se olisi edelleen monien maiden verokantoja alempi ja saattaisi näin ollen kirittää kilpailua kantojen laskemiseksi tälle vähimmäistasolle. Koska OECD:n aloite koskettaa lisäksi vain suuria, liikevaihdoltaan vähintään 750 miljoonan Yhdysvaltain dollarin yhtiöitä, olisi vero vältettävissä jakamalla yhtiöitä tätä pienempiin osiin. **46** Viimeaikaisista uudistuksista voidaan antaa esimerkkinä niin sanottua tosiasiallista johtopaikkaa koskeva säännös, jonka mukaan ulkomailla rekisteröity yhtiö, jota johdetaan Suomesta käsin, on täällä myös verovelvollinen (ks. Verohallinto (2023). Ulkomaisen yrityksen tuloverotus Suomessa. Saatavilla: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/ulkomainen-yritys-suomessa/ulkomaisen-yrityksen-tuloverotus-suomessa/> [viitattu 6.11.2023]).

3. Aiempi yhteisöveron tulonjakovaikutuksia koskeva tutkimus

3.1 Menetelmien ja verojärjestelmien kirjavuus vaikuttavat tutkimustulosten tulkintaan

TÄSSÄ LUVUSSA käydään läpi yhteisöveron tulonjakovaikutuksiin suoraan ja välillisemmin liittyviä tutkimuksia. Tulonjakovaikutuksia on lähestytty eri näkökulmista. Aihetta ei kuitenkaan ole tutkittu maailmanlaajuisesti kovin paljon. Tutkimuskirjallisuudessa ei myöskään vallitse yhteisymmärrystä siitä, minkälaisia yhteisöveron tulonjakovaikutukset ovat. Osa tutkijoista näkee yhteisöveron kohdistuvan kokonaan tai pääosin yhtiöiden omistajiin. Osa taas katsoo sen lankeavan valtaosin työntekijöiden maksettavaksi. Osa tutkijoista edustaa taas eräänlaista puolenvälin linjaa.

Kirjaviin tutkimustuloksiin vaikuttavat erilaisten näkökulmien ohella myös erot tutkimusmenetelmissä. Viime vuosina tutkimuksen painopiste on siirtynyt teoreettisemmista malleista ja niiden pohjalta tehdyistä laskelmista empiriaan. Lisäksi joissakin tutkimuksissa on pyritty huomioimaan suorien vaikutusten ohella myös välillisempiä tulonjakovaikutuksia, mikä voi vaikuttaa tuloksiin paljonkin.

Yhtenä syynä tutkimustulosten kirjavuuteen voi olla, että yhteisöverokannat ja -pohjat ovat muuttuneet viime vuosikymmeninä voimakkaasti. Kansallisten verojärjestelmien välillä on suuria eroja. Esimerkiksi Saksassa ja Yhdysvalloissa yhteisöverotuksesta päättävät osittain liittovaltio, osavaltio ja kunta. Virossa yhteisöveroa maksetaan vasta, kun yhtiö jakaa osinkoa. Iso-Britanniassa yhteisövero on lievästi progressiivinen. Yhdysvalloissa yhteisöveropohja on lisäksi hajanainen erilaisten verovähennysten seurauksena, jolloin tosiasiallinen verotus voi jäädä nimellistä yritysveroprosenttia alemmaksi ja eri yrityksiin saatetaan soveltaa eri suuruista veroa. Suomessa, kuten monissa muissakin maissa yhteisövero on suhteellinen eli tasavero, jota maksetaan vuosittain riippumatta siitä, jakaako yhtiö osinkoa.

Yhteisöverojärjestelmien moninaisuus onkin huomioitava tulkittaessa eri maissa ja eri aikoina tehtyjen tutkimusten tuloksia. Paitsi tutkimusmenetelmät, -aineistot ja tulkinnat, myös verojärjestelmien erot vaikuttavat suuresti siihen, kuinka yleistettävissä eri maista saadut tutkimustulokset ovat Suomeen.

3.2 Onko yhteisövero omistajien vero?

Yhteisöveron tulonjakovaikutuksia on tutkittu ainakin 1960-luvulta lähtien. Tutkimus on liittynyt pitkälti kysymykseen yhteisöveron *kohtaannosta* (incidence) eli siitä, kohdistuu ko vero yhteisöjen omistajiin, työntekijöihin vai kuluttajiin. Kysymyksellä on olennainen mer-

kitys yhteisöveron tulonjakovaikutusten kannalta. Jos yhtiöt, joiden tulokseen esimerkiksi veronkorotus kohdistuu, pystyvät siirtämään nousseen veron osin eteenpäin esimerkiksi palkoista sopiessaan, voivat veronkorotuksen tulonjakovaikutukset poiketa suurestikin tilanteesta, jossa vero kohdistuu kokonaan yhtiön voittoon.

Yhteisöveron kohtaannolla on väliä tulonjaon kannalta, sillä yhtiöiden omistus on Suomessa ja muualla keskittynyt suhteellisen pienelle varakkaiden ja suurituloisten joukolle. Jos yhteisövero kohdistuu pääasiassa omistajiin, vähentää se heidän tulojaan. Tällöin yhteisöveron korottaminen tarkoittaa samalla voimakkaampaa tulonjaon tasoitusta, sillä yhtiöiden omistus on keskittynyt harvoille suurituloisille. Jos vero kohdistuisi enimmäkseen työntekijöihin, ei sillä olisi näin suurta tulonjakoa tasoittavaa vaikutusta, sillä palkat jakautuvat yritysten omistusta tasaisemmin. Tämän vuoksi yhteisöveron kohtaannolla on myös poliittista merkitystä. Jos yhteisöveron uskottaisiin kohdistuvan osittain tai jopa enimmäkseen työntekijöihin tai kuluttajiin, voi tällä olla vaikutusta veromuutosten hyväksyttävyyteen.⁴⁷

Mikäli yhteisöveron muutokset kohdistuisivat hintojen välityksellä olennaisesti kuluttajiin, olisivat sen tulonjakovaikutukset mahdollisesti jopa regressiivisiä, koska pienituloisten arvioidaan usein kuluttavan suuremman osan tuloistaan kuin suurituloisten. Tutkimuksessa ei kuitenkaan ole pääsääntöisesti oletettu, että yhteisövero kohdistuisi olennaisesti kuluttajiin. Asiaa on ylipäänsä vaikea tutkia luotettavasti.⁴⁸

Sen sijaan eräät tutkijat ovat esittäneet, että yhteisöveron korotukset voisivat ainakin osittain kohdistua työntekijöihin. Teoria nojaa ajatukseen siitä, että pääomat liikkuvat rajojen yli helpommin kuin työntekijät. Tämän seurauksena yhteisöveron korotus voi johtaa sijoitusten siirtymiseen muualle, kun taas työntekijöiden mahdollisuus liikkua töiden perässä on heikompi. Teorian mukaan yhteisöveron korottaminen voi heikentää työntekijöiden neuvotteluasemaa suhteessa omistajiin, jolloin ne voisivat sälyttää osan veronnousun kustannuksista työntekijöille alemmina palkkoina ja heikommina työehtoina.

Esimerkiksi työvoiman alueelliset ja maiden väliset taitoerot, järjestäytyminen, paikalliset markkinat ja aiemmin tehdyt investoinnit heikentävät mahdollisuuksia alentaa palkkoja, sillä ne rajoittavat myös pääomien siirtymistä maasta toiseen. Lisäksi on otettava huomioon, että työntekijöiden määrä on kaikkialla rajallinen ja toiminnan siirtämiseen liittyy huomattavia kustannuksia ja riskejä. Merkitystä on myös sillä, kuinka paljon eri maiden verotasot poikkeavat toisistaan.⁴⁹ On lisäksi selvää, että tänä vuonna käyttöön otettu suuryritysten vähimmäisvero myös pienentää mahdollisuuksia siirtää toimintaa matalan veron piiriin (ks. luku 2.3). Sillä voi olla myös vaikutusta yhteisöveron kohtaantoon.

Yhteisöveron tulonjakokeskustelun avaajana voidaan pitää tunnetun amerikkalaisen taloustieteilijän Arnold C. Harbergerin artikkelia vaikutusvaltaisessa *Journal of Political Economy* -aikakausjulkaisussa. Harberger tutkii yhteisöveron kohtaantoa yksinkertaisen kahden sektorin mallin avulla, joista toinen sektori maksaa yhteisöveroa ja toinen ei. Harberger soveltaa malliaan yhdysvaltalaisiin tilastoihin. Hänen mukaansa on todennäköistä, että yhteisövero kohdistuu kokonaisuudessaan tai jopa suuremmaltakin osin omistajiin

⁴⁷ Esimerkkeinä viranomaistason päätöksistä kohdentaa osa yhteisöverosta (laskennallisesti) työntekijöihin erilaisissa kohtaantomalleissa, ks. Saez ja Zucman 2023, 17–18. ⁴⁸ Esimerkiksi Bruil ym. (2022, 24) esittävät, että Alankomaiden tuloverojärjestelmä on ollut viime vuosina regressiivinen, jos arvonlisävero huomioidaan tulo-vero- ja sosiaaliturvamaksujen ohella. Arvonlisäveron kohtaantoarvioihin liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta. Saman voidaan katsoa koskevan myös yhteisöveroa. ⁴⁹ Congressional Research Service 2021, 21–22.

eli yritysten voittoihin.⁵⁰ Kuuluisan verotukseen erikoistuneen taloustieteilijä Alan J. Auerbachin mukaan tämä näkemys säilyi vallitsevana yhteisöverotutkimuksessa pitkälle 2000-luvulle.⁵¹ Kysymys verotuksen kohtaannosta on kuitenkin jakanut yhdysvaltalaisia taloustieteilijöitä voimakkaasti.⁵²

Tunnetun verotutkija Kimberly A. Clausingin tutkimuskatsauksen mukaan arviot yhteisöveron kohtaannosta ovat muuttuneet 2000-luvulla suuresti. Joidenkin tutkijoiden mukaan vero kohdistuisi jopa suurimmaksi osaksi työntekijöihin matalampien palkkojen muodossa. Tällaiset arviot ovat perustuneet oletukseen hyvin vapaista kansainvälisistä pääomaliikkeistä, eikä niitä voida Clausingin mukaan pitää realistisina.⁵³ Myös muut tutkijat ovat esittäneet vastaavia näkemyksiä.⁵⁴ Tällaisia vaikutuksia ei myöskään voida pitää kovin välittöminä, vaan niiden voidaan parhaimmillaankin olettaa vaikuttavan tulonjakoon vasta pitemmän ajan kuluessa. Niitä onkin vaikea sisällyttää yhteisöveron lyhytaikaisten tulonjakovaikutusten selvityksiin.

Maltillisempia arvioita yhteisöveron kohtaannosta on tehty Yhdysvaltain valtiovarainministeriön (Treasury) alaisessa Office of Tax Analysis -tutkimusyksikössä (OTA). OTAn mukaan reilu neljä viidesosaa yhteisöverosta kohdistuisi omistajiin ja vajaa viidennes työntekijöihin. OTAssa on arvioitu yhdysvaltalaisen tuloveroaineiston pohjalta, että yhteisövero olisi kohdistunut Yhdysvalloissa vuonna 2012 noin 43-prosenttisesti suurituloisimpaan prosenttiin kaikista veronmaksajista ja heidän perheistään. Jos vero olisi kohdistunut yksinomaan omistajiin, noin puolet siitä olisi langennut suurituloisimpaan prosenttiin kuuluneiden henkilöiden maksettavaksi.⁵⁵

Julkiseen talouteen erikoistunut taloustieteilijä Patrick J. Kennedy ja kumppanit arvioivat Yhdysvaltain vuoden 2018 yhteisöveronalennuksen kohdistuneen pääasiassa yritysten omistajiin ja suurituloisiin työntekijöihin, jotka ovat samalla olleet monesti yritystensä osaomistajia. He katsovat vuoden 2018 yhteisöveronalennuksen heikentäneen suurituloisten verotuksen progressiivisuutta ja kasvattaneen tuloeroja.⁵⁶

Yhteisöveron kohtaantoa Saksassa tutkineet Clemens Fuest ja kumppanit arvioivat yritys- ja työntekijätasoisien mikroaineiston avulla, että jopa puolet kunnallisen yhteisöveron (Gewerbesteuer) korotuksista olisi kohdistunut työntekijöihin hidastuneen reaali-palkkojen kasvun muodossa. Heidän mukaansa tämä on riippunut kuitenkin muun muassa työehtosopimusjärjestelmästä, yrityksen koosta ja mahdollisuudesta voittojen siirtoon kunnasta toiseen.⁵⁷

Toiset, kuten vuoden 2022 *World Inequality Reportin* toimittanut Lucas Chancel ja kumppanit olettavat Harbergeria mukaillen, että yhteisövero kohdistuisi yhä enimmäkseen omistajiin.⁵⁸ Taloustieteilijät Thomas Piketty, Emmanuel Saez ja Gabriel Zucman ovat samalla kannalla, mutta myöntävät oletuksen kokonaan omistajiin kohdistuvasta yhteisöverosta olevan varsin vahva ja kaipaavat aiheesta lisätutkimusta.⁵⁹

50 Harberger 1962, 234–235, 236. **51** Auerbach 2018, 99. **52** Fuchs ym. 1998, 1398. **53** Clausing 2012a, 435, 436. Ks. myös Clausing, 2012b, 6. **54** Esim. Freebairn 2015, 363. **55** Cronin ym. 2012, 25, 29. Tulee huomata, että Yhdysvaltain valtiovarainministeriö käyttää nykyisin OTAn laatimaa arviota yhteisöveron kohtaannosta omien tulonjakoarviointiensä pohjana. **56** Kennedy ym. 2022, 5, 23. **57** Fuest ym. 2018, 404, 413; Bilicka ym. 2023, 26. Tulee huomata, etteivät Saksasta saadut tulokset ole välttämättä yleistettävissä muihin, varsinkaan ei-liittovaltiomuotoisiin maihin. **58** Chancel ym. 2021, 148. **59** Piketty ym. 2018, 570. Piketty ja kumppanit höllentävät tätä olettamaa Harbergeria (1962) mukaillen. He toisin sanoen olettavat yhteisöveron kohdentuvan kaikkiin pääomatuloihin, vaikka nimellisesti sitä maksavatkin vain osakeyhtiöt ja osakepääoman omistajat. He poikkeavat Harbergerista olettamalla, ettei vero kohdistuisi kuitenkaan omistusasuihin.

Verotusta laajalti tutkineet taloustieteilijät Emmanuel Saez ja Gabriel Zucman suhtautuvat erittäin kriittisesti näkemyksiin, joiden mukaan yhteisövero kohdistuisi osittain työntekijöihin. Heidän mukaansa kohtaantoa käsitelleissä tutkimuksissa on yleensä oletettu, ettei veromuutoksilla olisi vaikutuksia muun muassa ihmisten työntekoon tai säästämiseen. Analyysissa toisin sanoen jaetaan vain mekaanisesti tuloja uusiksi ilman oletuksia siitä, millä käyttäytymismekanismeilla muutos tapahtuu. Tulomuuntelu, johon yhteisöveron mahdollinen kohdistuminen työntekijöihin perustuu, riippuu kuitenkin suuresti omistajien käyttäytymisestä eli on dynaaminen vaikutus. Näissä malleissa sekoitetaan heidän mukaansa toisiinsa staattista ja dynaamista tulonjakoaanalyysia ilman kunnon perusteluja sille, miksi esimerkiksi tulomuuntelu on otettu mukaan analyysiin. Toisin sanoen tutkimuksissa ei ole oikeastaan edes tutkittu kohtaannon vaikutuksia, vaan aineistoon on voinut sisältyä aivan muita ilmiöitä.⁶⁰

Myös Yhdysvaltain kongressin tietopalvelu suhtautuu yhteisöveroa suurelta osin työntekijöihin kohdistaviin kohtaantoarvioihin suurella kriittisyydellä, sillä niiden taustalla vaikuttava tutkimusnäyttö on hyvin epävarmaa.⁶¹

Edellä mainitun perusteella voidaan sanoa, ettei näyttö yhteisöveron kohtaannosta ole kovin yhtenäistä. Kovin laajasta yhteisymmärryksestä ei asian suhteen voida puhua. Aiemmin vallinnut näkemys, jonka mukaan yhteisövero kohdistuisi ennen kaikkea yritysten omistajiin, on saanut haastajan näkemyksistä, joiden mukaan vero kohdistuisi osittain työntekijöiden maksettavaksi. Tätä näkemystä on puolestaan arvosteltu ankarinkin sanankääntein. Aiemmin esitetyn tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin esittää, että suurin osa tutkijoista näkee yhteisöveron kohdistuvan enimmäkseen yritysten omistajiin, vaikka näkisikin sen samalla, ainakin ajan myötä, kohdistuvan jossain määrin myös työntekijöihin.

3.3 Aiempi empiirinen tutkimus yhteisöveron tulonjakovaikutuksista

Vaikka yhteisöveron tulonjakovaikutuksia ei ole aiemmin tutkittu Suomessa, on aiheesta olemassa jonkin verran kansainvälistä tutkimusnäyttöä. Tutkimus on painottunut voimakkaasti Yhdysvaltoihin. Tuoreita tutkimuksia on olemassa kuitenkin myös muista maista, kuten Irlannista ja Saksasta.

Suresh Nallareddy ja kumppanit tutkivat yhteisöveromuutosten vaikutuksia suurituloisimman prosentin tulo-osuuteen Yhdysvalloissa vuosina 1988–2012. He soveltavat ero eroissa -menetelmää (difference-in-differences) osavaltiotasoisten tulonjakovaikutusten arviointiin. Heidän mukaansa yhden prosenttiyksikön leikkaus yhteisöveroon on johtanut keskimäärin 0,9 prosenttiyksikön kasvuun suurituloisimman prosentin tuloissa. Suurin osa tästä vaikutuksesta on perustunut puhtaan veronalennuksen sijaan kuitenkin *tulomuunteluun* (income shifting) eli tulojen nostamiseen aiempaa kevyemmin verotettuina pääomatuloina ansio- tai muiden tulojen sijaan.⁶² Havaittujen tulonjakovaikutusten

⁶⁰ Saez ja Zucman 2023, 18. Emmanuel Saez ja Gabriel Zucman puolustavat niin sanottua *optimiveroteoriaa*, jossa huomioidaan yksilöiden ja yhtiöiden käyttäytymisvaikutuksia, suhteessa klassiseen, Harbergerin (1962) tutkimuksesta lähteneeseen perinteeseen (ks. Diamond ja Mirrlees 1971a sekä Diamond ja Mirrlees 1971b).

⁶¹ Congressional Research Service 2021, 35, 54–55. ⁶² Nallareddy ym. 2018, 1–2.

perustuminen käyttäytymiseen alleviivaa Saezin ja Zucmanin kritiikkiä staattisia tai mekanistisia kohtaantoarvioita kohtaan (ks. luku 3.2).

Taloustieteilijä Niklas Uliczka havaitsee, että yhteisöverokannan merkittävä aleneminen Irlannissa vuosina 1997–2003 on korottanut suurituloisimman prosenttien tulo-osuutta selvästi. Kun suurituloisimman prosenttien osuus veronalaisista tuloista oli vuonna 1997 noin kymmenen prosenttia, oli se 2000-luvun taitteessa noussut noin 12 prosenttiin.⁶³ Uliczka soveltaa tutkimuksessaan niin sanottua synteettisen kontrolliryhmän menetelmää. Hänen tutkimuksensa perusteella näyttää siltä, että Irlannin muuttuminen yhteisöverokeitaaksi on kasvattanut irlantilaisten taloudellista eriarvoisuutta. Vaikutuksen taustalla on ollut kuitenkin yhteisöverotuksen poikkeuksellisen jyrkkä alentaminen, eikä sitä näin ollen ole helppo yleistää maihin, joissa yhteisöveron muutokset ovat olleet vähäisempiä.

Aiemmin mainittu yhdysvaltalainen Office of Tax Analysis (OTA) on tuottanut mikrosimulaatioita veromuutosten vaikutuksista vuodesta 1999. OTA on huomionnut yhteisöveron osana kotitalouksien tuloverotusta vuodesta 2008. Työntekijöille kohdistetun voiton osuus on ollut vajaan viidenneksen luokkaa.⁶⁴ OTAn päivitetyn laskentametodologia jakaa yhdysvaltalaisen osakeyhtiöiden (C-corporation) voitot kahteen lajiin. Menetelmässä oletetaan, että työntekijät ja osakkeenomistajat maksavat niin sanottuista tavallisista voitoista kannettavan yhteisöveron puoliksi. OTA katsoo tällaiseksi tuotoksi 40 prosenttia osingoista, tuloutetuista luovutusvoitoista ja niin sanottujen *läpikulkuyksiköiden* (pass-through entities) eli S-typin osakeyhtiöiden voitoista.⁶⁵ Normaali tuotoksi lasketaan myös kaikki korot ja 75 prosenttia eläkevakuutusten tuotoista. Sen sijaan niin sanotut epätavalliset tai ylisuuret voitot (supernormal) kohdentuvat kokonaan omistajille.⁶⁶ OTA arvioi, että 63 prosenttia yhteisöverosta kohdistuu epätavallisiin osakeyhtiöiden voittoihin ja loput 37 prosenttia tavallisiin (normal) voittoihin. Näin ollen työntekijöiden maksettavaksi lankeaisi noin 18,5 prosenttia yhteisöverosta.⁶⁷

Yhteisöveron tulonjakovaikutuksia OTAssa arvioinut taloustieteilijä Julie-Anne Cronin puolustaa OTAn menetelmää tuoreella tutkimuskirjallisuudella. Hänen mukaansa sillä, että osa yhteisöverosta kohdistetaan tavallisten voittojen tapauksessa työntekijöille, ei ole suurta vaikutusta yhteisöveron kohtaantoon. Hänen mukaansa vero on varsin progressiivinen eli kohdistuu enimmäkseen kaikkein suurituloimpiin kotitalouksiin, eikä veron osittainen kohdentaminen työntekijöille vaikuta ratkaisevasti veron kohtaannosta tai tulonjakovaikutuksista saataviin käsityksiin.⁶⁸

OTA arvioi yhtiöiden voittojen jakaumaa osana niin sanottujen rahatulon jakaumaa, joita laskettaessa huomioidaan eräitä verotuksen ulkopuolisia tuloja, kuten palkkoja, pääomatuloja ja tulonsiirtoja. Taulukko 2 esittää viraston metodologialla tuotetun arvion eri tuloluokkien osuuksista Yhdysvalloissa vuonna 2021.

63 Uliczka 2022, 2, 3. **64** Cronin ym. (2012, 29) kohdistavat 82 prosenttia tavallisista ja poikkeuksellisista (supernormal) osakeyhtiöiden voitoista osakkeenomistajille ja 18 prosenttia työntekijöille. **65** Toisin kuin Suomessa, jossa yhteisöjä verotetaan samalla yhteisöverokannalla, on osakeyhtiöt jaoteltu Yhdysvalloissa C- ja S-typin osakeyhtiöihin. Näistä ensimmäisiä verotetaan kuten suomalaisia osakeyhtiöitä. Jälkimmäisten tulot verotetaan taas osana omistajien henkilökohtaista verotusta samaan tapaan kuin Suomessa kommandiitti-yhtiöissä ja avoimissa yhtiöissä. **66** Epätavallisilla tai ylisuurilla voitoilla tarkoitetaan Yhdysvaltain liittovaltion maturiteetiaan erilaisten joukkovelkakirjojen korkoa ylittäviä tuottoja. **67** Cronin 2022, 5–6, 9, 17. Tämä 18,5 prosenttia on puolet tavallisista voitoista, joiksi Cronin arvioi 37 prosenttia kaikista voitoista. **68** Cronin 2022, 17. Cronin mainitsee yhtenä OTAn mikrosimulaatiomallin kehityskohteena kysymyksen S-typin osakeyhtiöiden ja kumppanuusyhtiöiden (partnership) maksaman yhtiöveron kohtaannosta omistajien ja työntekijöiden kesken (mt., 32).

Taulukko 2. Arvio rahatulojen ja eri tulolajien jakaumasta Yhdysvalloissa vuonna 2021

Tuloluokat	Perheiden rahatulot	Saadut tulonsiirrot	Ansio-tulot	Pääomatulot yhteensä	Tavalliset pääomatulot	Poikkeukselliset pääomatulot	Tappiot	Yhteisö-vero
p1-10	0,7 %	3,2 %	0,6 %	0,1 %	0,1 %	0,2 %	2,4 %	0,2 %
p10-20	2,1 %	7,2 %	1,8 %	0,2 %	0,2 %	0,3 %	3,0 %	0,5 %
p20-30	2,9 %	8,2 %	2,8 %	0,4 %	0,4 %	0,5 %	4,5 %	0,7 %
p30-40	3,8 %	10,1 %	3,8 %	0,7 %	0,6 %	0,7 %	5,1 %	1,1 %
p40-50	4,9 %	10,8 %	5,2 %	1,2 %	1,2 %	1,1 %	6,0 %	1,7 %
p50-60	6,5 %	10,8 %	7,1 %	2,1 %	2,3 %	1,8 %	6,1 %	2,8 %
p60-70	8,5 %	11,6 %	9,4 %	3,3 %	3,8 %	2,7 %	6,3 %	4,2 %
p70-80	11,1 %	11,9 %	12,5 %	5,0 %	5,8 %	4,0 %	6,5 %	6,1 %
p80-90	15,3 %	13,2 %	17,4 %	8,2 %	9,4 %	6,8 %	7,5 %	9,4 %
p90-100	44,5 %	12,6 %	39,2 %	78,8 %	76,4 %	81,8 %	21,5 %	73,1 %
Yhteensä ¹	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
p90-95	11,0 %	6,0 %	12,3 %	8,2 %	9,2 %	6,9 %	4,7 %	8,5 %
p99-99	15,0 %	5,2 %	15,3 %	18,6 %	20,8 %	16,0 %	7,2 %	16,6 %
p99-99,9	9,7 %	1,3 %	7,7 %	21,1 %	19,9 %	22,7 %	6,0 %	18,9 %
Ylin 0,1 %	8,8 %	0,2 %	3,9 %	30,8 %	26,5 %	36,2 %	3,6 %	29,0 %

Lähde: Cronin 2022

¹ Ei sisällä tietoa pienituloisimman kymmenyksen (p1-10) tappioista, jotka on lisätty kokonaissummaan

Taulukosta nähdään hyvin, miten vinoja eri tulolajien jakaumat ovat olleet Yhdysvalloissa vuonna 2021. Suurituloisin desiili eli kymmenen prosenttia kotitalouksista on saanut noin 79 prosenttia kaikista pääomatuloista. Yksin suurituloisin promille eli 0,1 prosenttia kotitalouksista on saanut niistä 31 prosenttia. Tämä kertoo yhtiöiden omistuksen keskittyneisyydestä. OTA arvioi, että suurituloisin desiili on maksanut yhteisöverosta noin 73 prosenttia. Suurituloisimman promillen osuus on ollut 29 prosenttia.

Kuten luvussa 4. nähdään, eivät luvut poikkea ratkaisevasti Suomen tilanteesta. Pääomatuloerot ovat olleet Suomessakin varsin jyrkkiä,⁶⁹ vaikka tuloerot kaikkienensa ovatkin olleet Yhdysvaltoja pienemmät.⁷⁰

69 Ks. esim. Heino 2023, luku 5. **70** On hyvä huomata, että tuloerojen vertailuun vaikuttaa osin se, antaako yhteisö- ja pääomatuloverotus omistajille kannusteen pidättää voittoja yhtiöissä vai nostaa niitä osinkoina ja muina pääomatuloina. Myös se, verotetaanko yhtiön tulos yhtiön päässä vai omistajien tulona, kuten S-tyyppin osakeyhtiöiden kohdalla Yhdysvalloissa, voi vaikuttaa suuresti tuloeroista saatavaan käsitykseen.

Koska kysymykseen yhteisöveron kohtaannosta ei ole selvää vastausta, voidaan OTAn menetelmää pitää kiistanalaisena. Aiemmin mainittu Saezin ja Zucmanin kritiikki liittyykin suurelta osin juuri tällaisiin tulonjakoarvioihin, jotka käsittelevät yhteisöveron kohtaantoa (ja tulonjakovaikutuksia) staattisesti tai mekaanisesti (ks. luku 3.2).⁷¹ Yhtiöiden omistuksen ja osinkojen voimakas keskittyneisyys tarkoittaa kuitenkin, ettei OTAn päätöksellä kohdistaa osa yhteisöverosta työntekijöihin ole merkittäviä vaikutuksia tulonjaosta saatavaan käsitykseen. Yhteisövero on OTAnkin mallissa edelleen ennen kaikkea omistajien vero.

Saez ja Zucman tutkivat eri verolajien vaikutusta suurituloisimman prosentin ja promillen tuloihin Yhdysvalloissa vuosina 1913–2021. Tuloluokkien efektiiviset veroasteet ovat heidän mukaansa seuranneet tänä aikana eräänlaista \cap -käyrää muistuttavaa kulkua. Suurituloisimman prosentin veroaste kohosi noin 15 prosentista vuonna 1913 miltei 50 prosenttiin toisen maailmansodasta 1950-luvun alkuun. Sen jälkeen veroaste on alentunut vähittäin noin 32 prosenttiin vuonna 2021.

Saezin ja Zucmanin mukaan muutosta selittää yhteisöveroasteen vaihtelu. Ilman yhteisöveroa huipputuloisten tuloluokkien verotuksen muutokset olisivat olleet paljon vähäisempiä. Heidän mukaansa yhteisövero onkin ollut suurelta osin vastuussa koko Yhdysvaltain tuloverojärjestelmän progression kiristymisestä 1900-luvun puolivälissä. Yhteisöverotuksen keventyminen on vastaavasti vähentänyt järjestelmän progressiota viime vuosikymmeninä.⁷²

Saez ja Zucman esittävät myös arvion siitä, kuinka paljon kymmenen prosentin korotus liittovaltion yhteisöverokantaan olisi vaikuttanut eri tuloluokkien osuuksiin Yhdysvalloissa vuonna 2021 (ks. taulukko 3). He arvioivat veromuutoksen vaikutuksia mekaanisesti eli verokantaa korottamalla. Tämän lisäksi he arvioivat muutoksen vaikutuksia muun muassa työvoiman tarjontaan ja hyvinvointiin. Jälkimmäisen arvion he perustavat ajatukseen tulojen laskevasta rajahyödystä. He toisin sanoen olettavat, että tulojen lisäys tuottaa jatkuvasti laskevan määrän hyötyä ja hyvinvointia. Esimerkiksi 1 000 dollarin korotus 10 000 dollarin tuloihin merkitsee suurempaa lisäystä hyvinvointiin kuin vastaava 1 000 dollarin korotus 100 000 dollarin tuloihin. Tällä perusteella suurituloisempien verotus tuottaa vastaavasti pienemmän hyvinvoinnin aleneman kuin pienituloisten verotus.

71 Yhtiöiden ja omistajien käyttäytymisvaikutusten arvioiminen on vaikeaa. Jonathan Gruber ja Joshua Rauh (2007) esittävät, vaikuttaa yhteisöveropohjan jousto eli se, miten voimakkaasti yritysten verotuksessa näytettävät voitot reagoivat yhteisöveron muutokseen, olleen melko pieni. Osakeyhtiöt eivät toisin sanoen ole olleet, ainakaan Yhdysvalloissa, kovin herkkiä reagoimaan yhteisöverokannan muutoksiin. On kuitenkin epäselvää, missä määrin vaikutus on perustunut suurten yritysten pieniä yrityksiä vähäisempään tulojouktoon. Tästä ovat esittäneet näyttöä muun muassa Alstadsæter ym. (2014) sekä Michaely ja Roberts (2011). Myös Devereux ym. (2014) esittävät melko maltillisia arvioita tulojoukon mittakaavasta Iso-Britanniassa. He korostavat kuitenkin samalla jouston riippuvan suuresti kunkin maan yhteisöverojärjestelmästä ja veropohjan tiiviyydestä. Mitä tiiviimpi veropohja on, sitä vaikeampi yhtiöiden on siirtää voittojaan, vaikka verotusta kiristettäisiin tai päinvastoin.

72 Saez ja Zucman 2023, 23, 24–25.

Taulukko 3. Arvio kymmenen prosentin yhteisöverokorotuksen tulo-, käyttäytymis- ja hyvinvointivaikutuksista Yhdysvalloissa 2021

	Nykyiset tulot ja verot			Veromuutosanalyysi				
	Brutto- tulot	Kaikki yritys- verot	Liittovaltion yhteisövero	10 prosentin korotus liittovaltion yhteisöveroon (21,0:sta 23,1 prosenttiin)				
	Osuus	Osuus	Osuus	Verot (mrd. \$)	Mekaaninen veronkorotus (mrd. \$)	Tarjontapuolen veromenetys (mrd. \$)	Sosiaalisen hyvin- voinnin painot (7)	Hyvinvointi- kustannus (mrd. \$) = -(5) x (7) (8)
Tuloluokat	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
p0–50	12 %	4 %	3 %	\$7,0	\$0,7	-\$0,1	\$1,4	-\$1,0
p50–90	38 %	29 %	18 %	\$50,0	\$5,0	-\$0,7	\$0,7	-\$3,4
p90–99	26 %	30 %	18 %	\$50,0	\$5,0	-\$0,7	\$0,4	-\$1,7
p99–99,9	12 %	16 %	9 %	\$26,0	\$2,6	-\$0,4	\$0,2	-\$0,5
Ylin 0,1 %	12 %	21 %	13 %	\$36,0	\$3,6	-\$0,5	\$0,1	-\$0,3
Ulkomaalaiset	0 %	0 %	39 %	\$109,0	\$10,9	-\$1,5	\$0,0	\$0,0
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	\$279,0	\$27,9	-\$3,7	\$1,0	-\$6,9
							Nettoverotuotto	24,1 mrd. \$
							Veromuutoksen nettoarvo	17,2 mrd. \$

Lähde: Saez ja Zucman 2023

Saez ja Zucman laskevat, että kymmenen prosentin korotus liittovaltion yhteisöveroon korottaisi yhdysvaltalaisen yksityishenkilöiden verotusta noin 28 miljardilla dollarilla suhteessa vuoden 2021 tasoon. Koska yhtiöiden omistus on Yhdysvalloissa, kuten monissa muissakin maissa hyvin keskittynyttä, kohdistuu tästä korotuksesta heidän arvionsa mukaan vain 0,7 miljardia dollaria eli vajaat kolme prosenttia pienituloisemmalle 50 prosentille (p0–50). Suurituloisin kymmenen prosenttia (p90–99, p99–99,9 ja ylin 0,1 prosenttia) maksaisi korotuksesta vastaavasti 40 prosenttia ja suurituloisin prosentti 22 prosenttia. Tämä kertoo yhtiöiden omistuksen keskittyneisyyden lisäksi siitä, että yhteisöveron muutokset vaikuttavat suhteessa eniten suurituloisimpiin. Tulee huomata, etteivät Saezin ja Zucmanin arviot ole menetelmäerojen vuoksi täysin vertailukelpoisia OTAn lukujen kanssa.⁷³ Arviossa on muun muassa huomioitu ulkomaalaisten omistajien osuus veronkorotuksista, joka on 39 prosenttia.

⁷³ Saez ja Zucman arvioivat lisäksi, kuinka paljon veronkorotus vaikuttaisi yksityishenkilöiden säästämiseen, työntekoon ja kulutukseen. He laskevat myös niin sanottuja sosiaalisen hyvinvoinnin painoja (social welfare weights), joiden avulla he arvioivat, kuinka paljon veromuutos vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin eri tuloluokissa. Mekaanisen veronkorotuksen aiheuttaman tulojen laskun ja hyvinvoinnin painojen avulla Saez ja Zucman tuottavat lopuksi arvion yhteisöverokorotuksen hyvinvointikustannuksesta (social welfare cost), joka pyrkii nimensä mukaisesti huomioimaan tulojen menetyksen ohella myös muutoksen ihmisten hyvinvoinnissa. Koska he arvioivat veronkorotuksella saadun yhteisöverotuoton muodostuvan muiden verotulojen, kuten myyntivoittoveron (sales tax) menetyksiä ja hyvinvoinnin laskua korkeammaksi, pitävät he esimerkkinsä mukaista veronkorotusta kannatettavana.

Yhteisöverolla voi olla myös välillisempiä kohtaanto- ja tulonjakovaikutuksia. Tästä voidaan antaa esimerkkinä Katarzyna Bilickan ja kumppaneiden viimeaikainen tutkimus siitä, miten kuntatasoisen yhteisöveron (aiemmin mainittu Gewerbesteuer) korottaminen on saanut aggressiivista verosuunnittelua harjoittaneita monikansallisia yhtiöitä siirtämään voittojaan kunnasta toiseen. Tämä on kasvattanut paineita yhteisöveromenetysten korvaamiseksi esimerkiksi arvonlisäveroa korottamalla. Koska arvonlisäveroa pidetään yleisesti regressiivisenä (pienituloiset kuluttavat tuloistaan suuremman osan kuin suurituloiset), voi yhteisöveron korotuksella olla joissakin tilanteissa tuloeroja kasvattava ja verotuksen progressiota heikentävä vaikutus.⁷⁴ Yhteisöverotulojen alentuminen voi johtaa myös esimerkiksi menoleikkauksiin, jotka tyypillisesti kohdistuvat ennen muuta pienituloisimpiin.

3.4 Jakamattomat voitot vaikuttavat tulonjakoon

Yhteisöveron välittömät tulonjakovaikutukset perustuvat paitsi osinkoina ja muina pääomatulona jaettuun voittoon myös *jakamattomaan* eli yhtiöihin jätettyyn voittoon. Nämä omaisuuden arvonnousuna näkyvät tulot eivät näy normaaleissa tulonjakotilastoissa, vaikka omistajat voisivat yleensä halutessaan nostaa tulot itselleen esimerkiksi osinkoina tai myymällä omistuksiaan.

Tuloeroja Suomessa laajasti tutkineet Marja Riihelä ja Matti Tuomala esittävät arvion, jonka mukaan osakeyhtiöihin kertyi jakamattomia voittoja Suomessa vuonna 2018 noin 5,6 miljardia euroa. Kun tähän lisätään vielä vakuutuskuoriin kertyneet tulot, nousee suurituloisimman prosenttien osuus keskimäärin noin kahdella ja promillen tulo-osuus noin yhdellä prosentilla Suomessa vuosina 2006–2018.⁷⁵

Taloustieteilijä Annette Alstadsæter ym. arvioivat, että jakamattomat voitot ovat osinkojen kanssa muodostaneet Norjassa noin 80 prosenttia suurituloisimman promillen tuloista. Jakamattomien voittojen huomioiminen jopa kaksinkertaistaa arvion suurituloisimman promillen tulo-osuudesta vuoden 2005 jälkeisinä vuosina.⁷⁶

Jakamattomien voittojen huomioimisella voi olla vaikutuksia myös pitemmän aikavälin arvioihin tuloerojen muutoksesta. Yhdysvaltalaiset taloustieteilijät Gerald Auten ja David Splinter arvioivat, että verovelvollisten suurituloisimman prosenttien osuus kohosi Yhdysvalloissa 8,1 prosentista 15,4 prosenttiin vuosina 1960–2019, jos jakamattomia voittoja ei huomioida. Niiden huomioiminen johtaa tulo-osuuden kohoamiseen 10,6 prosentista 16,3:een.⁷⁷ Jos jakamattomat voitot jätetään huomiotta, näyttävät tuloerot siis nousseen 1,6 prosenttiyksikköä jyrkemmin, vaikka suurituloisimman prosenttien osuus onkin ilman jakamattomia voittoja ollut selvästi alempi. Myös Saez ja Zucman painottavat jakamattomien voittojen merkitystä tulonjakoaan yläpäässä.⁷⁸

Annette Alstadsæterin tutkimusryhmä korostaa eroa julkisten tai pörssinoteerattujen suuryhtiöiden ja pienempien, listaamattomien osakeyhtiöiden välillä. Näistä jälkimmäiset ovat heidän mukaansa olleet Norjassa 2000-luvun alkuvuosina melko herkkiä omistajiensa pääomatuloverotuksen muutoksille. Kun osinkoverotusta kiristettiin vuoden 2006 alussa, supistivat pienet osakeyhtiöt osingonjakoaan henkilöomistajille ja jättivät entistä

⁷⁴ Bilicka ym. 2023, 20–21, 26, 27. ⁷⁵ Riihelä ja Tuomala 2022, 33, 34. ⁷⁶ Alstadsæter ym. 2016, 11–12, 14.

⁷⁷ Auten ja Splinter 2023, 16. Auten ja Splinter ovatkin kriittisiä vaikutusvaltaista Thomas Pikettyn ja Emmanuel Saezin (2003) artikkelia kohtaan, jonka antama käsitys tuloerojen kasvusta on Autenin ja Splinterin mukaan liioitteleva. ⁷⁸ Saez ja Zucman 2020, 18–19.

suuremman osan voitoistaan jakamatta.⁷⁹ Alstadsæter ja kumppanit pitävätkin listaamattomia osakeyhtiöitä eräänlaisina *verosuojina* (tax shelter), jotka mahdollistavat pääomatuloverolta välttymisen samalla, kun niiden omistukseen voidaan hankkia omaisuutta, joka on niiden omistajien käytössä.

Samansuuntaista näyttöä on myös Iso-Britanniasta ja Israelista.⁸⁰ Myös Suomesta on samaan viittaavia tutkimustuloksia siitä, kuinka listaamattomia yhtiöitä käytetään laajasti verosuunnitteluun.⁸¹ Verotutkija Michael Smart esittää kanadalaisen näytön pohjalta, että listaamattomien yhtiöiden pidättämät voitot ovat muodostaneet 2000- ja 2010-luvulla merkittävän osan suurituloisimman prosenttien tulo-osuuden kasvusta.⁸²

Edellä mainittu tutkimus korostaa Riihelän ja Tuomalan tavoin, että tuleroja arvioitaessa on syytä huomioida yritysten jakamien voittojen ohella myös jakamatta jääneet voitot sekä niistä peritty yhteisövero. Listaamaton, yhden tai vain muutaman omistajan, osakeyhtiö voi olla omistajilleen ikään kuin pankkitili paitsi yritykseen hankittavan, omistajien käytössä olevan varallisuuden, kuten asuntojen ja autojen, myös jakamattoman voiton suhteen. Tämä korostaa tarvetta huomioida yritysten jakamattomat voitot osana yhteisöverotuksen tulonjakovaikutusten arviointia. Listaamattomat osakeyhtiöt ansaitsevat huomiota pörssi-yhtiöiden ohella myös siksi, että niiden omistajat ovat monesti erittäin suurituloisia. Tämä perustuu siihen, että suurten pörssi-yhtiöiden omistus pohja on pääsääntöisesti listaamattomia yhtiöitä hajautuneempi ja kansainvälisempi.

Jakamattomien voittojen huomioiminen on tärkeää, sillä yhteisöverotus vaikuttaa jaettujen voittojen, kuten osinkojen ohella myös siihen, kuinka suuren osan voitoistaan yhtiöt voivat ylipäättänsä jakaa. Näin ollen niillä on vaikutusta myös tulonjakoon, otettiin jakamattomat voitot huomioon tai ei. On vaikea arvioida, vaikuttaako yhteisövero siihen, kuinka suuren osan voitoistaan yhtiöt jakavat omistajilleen, vaikka vero toki vaikuttaakin jaettavissa olevan voiton määrään. Jakamattomat voitot huomioidaan tässä raportissa osana suomalaisten välistä tulonjakoa. Yhteisöverokannan muutoksien vaikutuksia arvioidaan raportissa myös jakamattoman voiton osalta seuraavassa luvussa 4.

3.5 Yhteisöverolla on vaikutusta verotuksen progressioon

Progressiivinen tuloverotus on yksi keskeisimmistä julkisen vallan tulonjakokeinoista niin Suomessa kuin muuallakin. Sillä arvioidaan olleen merkittäviä vaikutuksia myös siihen, miksi tuloerot ovat tasoittuneet historiallisesti muun muassa Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa.⁸³ Verotuksen progressiivisuuden heikentymisen on vastaavasti arvioitu korottaneen tuleroja viimeisten 40–50 vuoden aikana. Kysymyksellä siitä, kuinka paljon yhteisövero vaikuttaa progressiivisuuteen, onkin väliä myös tulonjaon kannalta.

Yhteisöveron vaikutuksia tuloverotuksen progressioon on tutkittu viime vuosina ympäri maailman. Verotutkija James R. Hines Jr. pitää yhteisöveroa keinona verotuksen progression saavuttamiseksi ikään kuin takaoven kautta, koska yhtiöiden omistus on keskittynyt kaikkein suurituloisimmille ja varakkaimmille.⁸⁴ Äärimmäisissä tapauksissa, kuten miljardöörien kohdalla, yhteisövero voi olla jopa ainoa tuloon kohdistuva vero hallinta- eli

⁷⁹ Alstadsæter ym. 2014, 28, 29–30. ⁸⁰ Michaely ja Roberts 2011, 715 ja Romanov 2006. Vaikka listaamattomat osakeyhtiöt ovatkin Michaelyn ja Robertsin mukaan maksaneet suhteessa pienemmän osan voitoistaan osinkoina kuin pörssi-yhtiöt, ne eivät ole olleet osinkopolitiikassaan yhtä johdonmukaisia kuin jälkimmäiset (ks. esim. Brav ym. 2005). ⁸¹ Harju ja Matikka 2016, 659. ⁸² Smart 2021, 509, 510. ⁸³ Esim. Scheve ja Stasavage 2010 ja Piketty ja Saez 2003. ⁸⁴ Hines Jr. 2020, 1. Ks. myös Saez ja Zucman 2023, 22.

holdingyhtiöiden ja muiden verojärjestelyiden takia.⁸⁵ Yhteisöverotuksella onkin voinut olla monissa maissa tuloeroja hillitsevä vaikutus, vaikka tuloverotuksen progression loiventumisen on muutoin nähty korottaneen tuloeroja.

Viimeaikaista näyttöä progression heikentymisen ja tuloerojen kasvun yhteydestä ovat esittäneet muun muassa taloustieteilijät Enrico Rubolino ja Daniel Waldenström.⁸⁶ Thomas Piketty'n tutkimusryhmä esittää yhteisöverokantojen alennuksien kasvattaneen tuloeroja kansainvälisesti.⁸⁷ Clausingin mukaan yhteisövero estää yrityksen käyttämisen verotukselta suojautumiseen. Tällä on merkitystä varsinkin suurituloisten verotuksen kannalta.⁸⁸ Yhteisöverokantojen globaali alentaminen onkin voinut kasvattaa tuloeroja viimeisen 30–40 vuoden aikana.

3.6 Kansainvälinen verovälttely heikentää yhteisöveron tulonjakovaikutuksia

Verovälttelyllä ja veronkierrolla voi olla merkittävä vaikutus yhteisöverotuksen tulonjakovaikutuksiin.⁸⁹ Mitä aktiivisemmin yhtiöt pystyvät välttämään yhteisöveroa verosuunnittelun keinoin, sitä suurempia vaikutuksia yhteisöverokantojen muutoksilla voi olla yhtiöiden näyttämiin voittoihin, verokertymään ja tulonjakoon. Kansainvälisen verovälttelyn ja veronkierron laajuudesta on viime vuosina esitetty useita, entistä laadukkaampiin aineistoihin ja hienostuneempiin menetelmiin pohjautuvia arvioita (ks. luku 2.3).

Verovälttelyllä on merkitystä paitsi julkistaloudellisesti myös yhteisöveron tulonjakovaikutusten kannalta, sillä siitä hyötyvät suurituloisimmat, joihin yhteisövero kohdistuu (ks. luku 3.5). Toisaalta yhteisöveron muutoksilla voi olla vaikutusta myös verovälttelyn laajuuteen, mikä voi pienentää niiden tulonjakovaikutuksia. Jos yhteisöveroa esimerkiksi kiristetään viidellä prosenttiyksiköllä (vaikkapa Suomen tapauksessa 20 prosentista 25:een), tuloerot pienenevät, sillä veronkorotus kohdistuu isoilta osin suurituloisiin. Tämä vaikutus voi kuitenkin pienentyä, jos osa kansainvälisistä konserneista siirtää veronkorotuksen seurauksena voittojaan eri menetelmiä käyttäen matalamman verotuksen maihin, jolloin verotus nousee tosiasiallisesti vähemmän kuin viisi prosenttiyksikköä. Tällä voi edelleen olla vaikutusta näiden konsernien voitostaan maksamaan efektiiviseen globaaliin veroasteeseen sekä niiden jakamaan ja jakamatta jättämään voittoon.

Verovälttely ja veronkierto ovat yhteisöveron kohtaannon ohella tärkeitä yhteisöveron tulonjakovaikutuksiin vaikuttavia tekijöitä. Ne korostavat samalla ilmiön poliittisuutta: yhteisöveropohjan jousto eli yritysten halukkuus siirtää voittojaan keinotekoisesti matalamman verotuksen maihin ei ole vakio, vaan riippuu olennaisesti siitä, miten kansallisella sääntelyllä estetään tällaista voitonsiirtoa. Lisäksi voitonsiirtoon ja veronkiertoon voidaan puuttua valtioiden verosopimuksilla sekä eri maiden veroviranomaisten yhteistyöllä (ks. luku 2.3).

85 Alstadsæter ym. 2023, 69. Tällä viitataan Laurent Bachin ja kumppaneiden tutkimukseen miljardöörien verotuksesta Ranskassa. **86** Rubolino ja Waldenström 2020, 284. **87** Piketty ym. 2022, 19. **88** Clausing 2012b, 26. **89** Verovälttelyllä (tax avoidance) viitataan tässä raportissa lailliseen verosuunnitteluun, jolla yhtiöt voivat keventää verotustaan. Verovälttely tulee erottaa veronkierrasta ja verovilpistä (tax evasion), jolla viitataan laittomiin veronkevennyspyrkimyksiin (Beer ym. 2020, 662). Hyvä esimerkkejä veronkierrasta tarjoaa esimerkiksi Zucman 2015, 10–11.

Taloustieteilijä Sebastian Beer ja kumppanit esittävät meta-analyysin voitonsiirron ja yhteisöveron tulojouston globaalista mittakaavasta. Heidän mukaansa prosenttiyksikön korotus yhteisöverokantaan suhteessa muihin maihin on johtanut keskimäärin prosentin laskuun verottajalle ilmoitetuissa voitoissa. Beer ja kumppanit arvioivat vaikutuksen perustuvan muun muassa siirtohinnoittelun väärinkäyttöön, tavaramerkkien ja muun aineettoman omaisuuden siirtoon veroparatiiseihin, konsernien sisäisiin lainajärjestelyihin, verosopimusshoppailuun eli edullisimpien voitonsiirtoreittien etsintään maiden välillä, yhtiön kotipaikan muuttamiseen sekä varallisuuden siirtoihin ja myyntiin alhaisen luovutusvoittoverotuksen maissa.⁹⁰

Taloustieteilijä Thomas Tørsløv ja kumppanit arvioivat puolestaan voitonsiirtojen vaikutuksia eri maiden verotuloihin 1980-luvun puolivälistä 2010-luvulle regressioanalyysin keinoin. Heidän mukaansa kansainvälisten voitonsiirtojen merkittävimpiä häviäjiä määrällisesti ovat olleet korkean verotuksen EU-maat.⁹¹

EU Tax Observatory -tutkimuslaitoksen verotutkija Mona Baraké ja kumppanit arvioivat kansainvälisesti käyttöön otettavan vähimmäisyhteisöverokannan vaikutuksia eri maiden verotuloihin. He arvioivat, että 25 prosentin kansainvälinen vähimmäisverokanta olisi voinut tuoda Suomeen vuoden 2019 tasolla noin 4,7 miljardia euroa lisää verotuloja lyhyellä aikavälillä, jos pitkän aikavälin mahdollisia dynaamisia käyttäytymisvaikutuksia ei oteta huomioon.⁹²

⁹⁰ Beer ym. 2020, 661, 662. ⁹¹ Tørsløv ym. 2023, 1502, 1522. ⁹² Baraké ym. 2021, 23 (taulukko 1).

4. Yhteisöveromuutosten vaikutukset tulonjakoon Suomessa

4.1 Aineistot ja menetelmät

TÄSSÄ LUVUSSA tarkastellaan sitä, miten yhteisövero kohdistuu Suomessa eri tuloluokkien välillä ja toisaalta sitä, miten yhteisöveron muutokset vaikuttavat eri tuloluokkien tuloihin ja tuloeroihin. Yhteisöveron kohdentamisessa niiden omistajille on käytetty kolmea Tilastokeskuksen tuottamaa yksilötasoista, vuotta 2021 koskevaa valmisaineistoa. Näissä aineistoissa havaintoyksikköinä ovat joko luonnolliset henkilöt tai yritykset ja muut yhteisöt.

Aineistoista ensimmäinen, FOLK tulotieto, sisältää tietoja luonnollisten henkilöiden tuloista, kuten palkoista, omaisuustuloista, veroista ja sosiaaliturvamaksuista. Aineistoista toinen, FLOWN, sisältää tietoja muun muassa yritysten maksamista osingoista, omistajista ja siitä, ovatko aineiston osakeyhtiöt olleet listattuja vai listaamattomia. Aineisto mahdollistaa ketjutettujen omistusten eli esimerkiksi holding-yhtiöiden kautta omistettujen yhtiöiden yhdistämisen henkilöomistajiinsa. Kolmas aineisto, FIRM, sisältää tietoja yrityksistä. FIRM-aineistoon kuuluu yritysten tilinpäätöstietoja sisältävä FIRM_FSS-osa-aineisto.

Nämä kolme aineistoa on yhdistetty toisiinsa salattujen henkilö-, omistaja- ja yritystunnusten avulla. Yhdistettyjen aineistojen avulla on mahdollista kohdentaa yhteisöjen voitot ja niiden maksamat yhteisöverot sekä seurata yritysten tilinpäätöksissään jakamien voittojen, kuten osinkojen kulkua henkilöomistajilleen. Aineistojen etuna on, että voittoja voidaan seurata myös useamman omistusportaan yli eli ne eivät ole, ainakaan periaatteessa, herkkiä omistusten ketjutuksille.

Aineisto ei kuitenkaan mahdollista kaikkien yhteisöjen voittojen kohdentamista henkilöomistajille. Esimerkiksi sijoitusrahastojen, eläkeyhtiöiden ja muiden institutionaalisten sijoittajien tai osuuskuntien omistuksia ei ole mahdollista kohdentaa niiden lopullisille edunsaajille, kuten eläkkeensaajille tai sijoitusrahasto-osuuksien omistajille. Osalla yhteisöveroa maksavista yhteisöistä, kuten säätiöillä ja yhdistyksillä ei myöskään ole omistajia, joille veron voisi kohdentaa. Lisäksi merkittävä osa suomalaisten yhteisöjen omistajista on ulkomaalaisia, joten yhteisövero kohdistuu osin ulkomaisiin omistajiin. Tästä syystä analyysissä ei ole voitu huomioida yhteisöveron vaikutuksia tulonjakoon kokonaisuudessaan.

Yhteensä 36,4 prosenttia vuonna 2021 maksetusta yhteisöverosta eli 2,4 miljardia euroa on pystytty kohdentamaan suoraan ja välillisesti suomalaisille henkilöomistajille, joten ne on huomioitu analyysissä. On todennäköistä, että yhteisöveron huomioiminen kokonaisuudessaan voisi lisätä yhteisöveron tulonjakovaikutuksia tässä arvioidusta, sillä myös muun muassa sijoitusrahastojen ja sijoitussidonnaisten henkivakuutusten omistukset keskittyvät kaikkein suurituloisimmille.⁹³

93 Tilastokeskus (2022). Lähes joka kolmas henkilö omisti pörssiosakkeita tai sijoitusrahastoja vuonna 2020. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/vtutk/2020/vtutk_2020_2022-03-02_tie_001_fi.html [viitattu 2.1.2024].

Yhteisöveron staattinen tulonjakoanalyysi on tehty henkilöiden bruttotuloille. Huomioon ei toisin sanoen ole otettu sitä, miten yhteisöverokannan muutos vaikuttaa yhtiöiden omistajien verotukseen. Progressiivisen tuloverotuksen tapauksessahan on mahdollista, että yhteisöveron muutos voi muuttaa myös yhtiöiden voitoista tuloa saaneiden henkilöiden veroa. Tämä puolestaan voi vaikuttaa heidän keskinäiseen järjestykseensä tulojakaumassa.

Kuten luvussa 1 todettiin, on analyysi luonteeltaan staattinen. Siinä ei toisin sanoen oteta huomioon yhteisöveron muutosten mahdollisia vaikutuksia ihmisten ja yhtiöiden käyttäytymiseen. Syynä tähän on dynaamisten vaikutusten arvioinnin vaikeus. Menetelmää voidaan myös pitää vakiintuneena, sillä tällaisia käyttäytymisvaikutuksia ei oteta huomioon esimerkiksi valtiovarainministeriön ja eduskunnan tietopalvelun vuosittain veromuutosten yhteydessä tekemissä tulonjakovaikutusarvioissa. Vaikka menetelmässä onkin omat, tässä raportissa mainitut heikkoutensa, mahdollistaa se tulosten paremman vertailtavuuden muista maista, varsinkin Yhdysvalloista, saatuihin tuloksiin.

Mitä monimutkaisempia oletuksia verotuksen tulonjakovaikutusten arvioinnissa käytetään, sitä herkempiä nämä arviot ovat oletusten paikkansapitävyydelle. Edellä kuvatut rajoitteet on syytä ottaa huomioon raportin tuloksia tulkitessa. Niistä huolimatta voidaan arvioida, että aineisto tarjoaa suuntaa antavan kuvan yhteisöveron vaikutuksista eri tulo- luokkiin ja tulonjakoon. Raportissa esitetään ensi kertaa Suomessa arvioita yhteisöveron vaikutuksista tulonjakoon. Raportissa esitetään siis menetelmä, jonka avulla yhteisöveron tulonjakovaikutusta voidaan arvioida myös jatkossa. Sen pohjalta voidaan myös kehittää menetelmiä, joissa edellä mainittuja rajoitteita pyritään huomioimaan tarkemmin.

Analyysivuodeksi on valittu 2021, sillä se on tuorein vuosi, jolta tätä raporttia tehdessä on ollut saatavissa tietoja. Vaikka 2021 oli maailmanlaajuisen covid-19-viruspandemian vuosi, kasvoivat Suomen bruttokansantuote (BKT), työllisyys ja tulot melko vakaasti. Suurimpien pääomatulojen osalta vuosi oli hyvä: varsinkin luovutusvoitot eli omaisuuden myynnistä saadut tulot kohosivat selvästi. Syynä tähän lienee ollut osakkeiden nousujohteinen hintakehitys.⁹⁴ Koska luovutusvoitot ovat muiden pääomatulojen tapaan hyvin keskittyneitä tulonjakouman huipulle, on niiden kasvu samalla leventänyt tuloeroja. Koronan aiheuttamasta šokista huolimatta vuosi 2021 oli siis verraten tavallinen, minkä vuoksi raportin analyysi on suhteellisen luotettavasti yleistettävissä tämän raportin kirjoitusajankohtaan.⁹⁵

⁹⁴ Verohallinto (2023). Henkilöasiakkaiden tulot, vähennykset ja verot verovuonna 2021. Saatavilla: https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/tilastot/henkiloasiakkaiden_tuloverotilastoj/verovuosi-2021/henkiloasiakkaiden-tulot-vahennykset-ja-verot-verovuonna-2021/ [viitattu 3.11.2023]. ⁹⁵ Markkinahintaisen bruttokansantuotteen (BKT) volyymi on vuosina 2000–2021 kasvanut keskimäärin 1,5 prosenttia vuodessa. Vuonna 2021 BKT:n volyymi kasvoi 2,8 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen, jolloin BKT:n volyymi supistui osin covid-19-pandemian vuoksi noin 2,4 prosenttia (Tilastokeskus (2024). Bruttokansantuote ja -tulo sekä tarjonta ja kysyntä, vuosittain, 1975–2022. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vtp/statfin_vtp_pxt_11sf.px [viitattu 13.1.2024]). BKT:n volyymilla tarkoitetaan tuotannon, tulojen ja kulutuksen määrää, josta on vähennetty hintojen nousu. Vuoden aikainen keskimääräinen, 15–74-vuotiaiden työttömyysaste oli vuonna 2021 noin 7,7 prosenttia, mikä oli samaa tasoa vuoden 2020 kanssa ja 0,9 prosenttiyksikköä enemmän kuin poikkeuksellisen alhaisen työttömyysasteen vuonna 2019 (6,8 prosenttia). Vuoden 2021 työttömyysaste oli kuitenkin vuosien 2009–2021 vuosikeskiarvon (8,2 prosenttia) alapuolella (Tilastokeskus (2024). Väestö työmarkkina-aseman,

4.2 Tulonjako Suomessa vuonna 2021

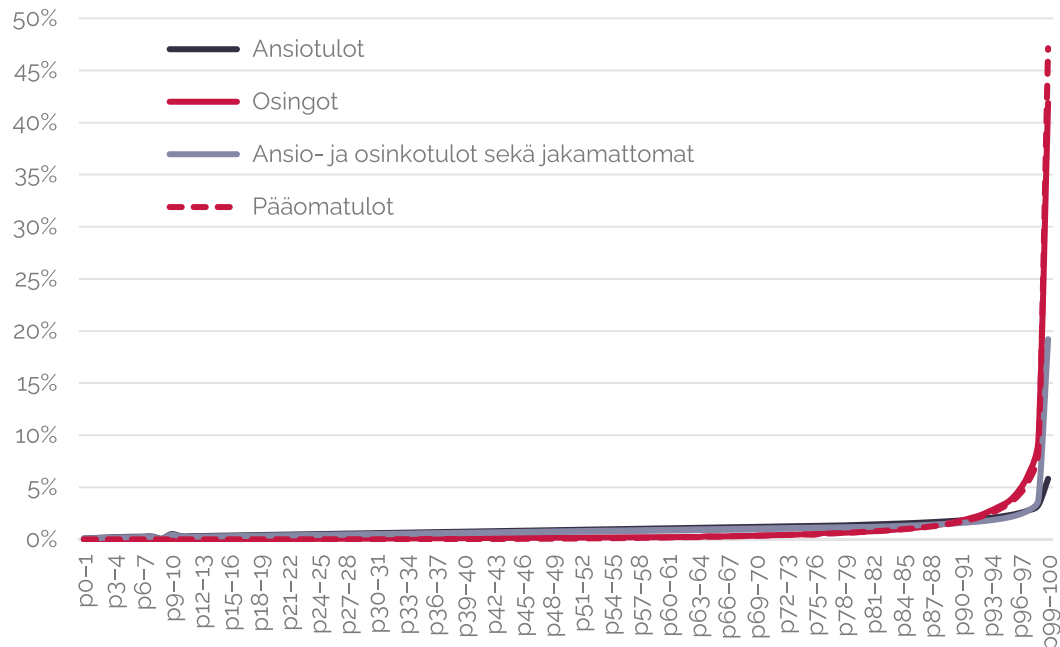
Kuvio 2 näyttää suomalaisten tulonjaon muutamassa eri tulolajissa vuonna 2021. Tulonsaajat eli luonnolliset henkilöt on kuviossa jaoteltu persenttiileihin pienituloisimmasta suurituloisimpaan. Kuvion vaaka-akseli näyttää nämä persenttiilit pienituloisimmasta (p0–1) suurituloisimpaan (p99–100) ja pystyakseli näyttää näiden prosenttien osuudet kustakin tulolajista.

Persentiilien tulo-osuuksien nähdään kasvavan alkuun hyvin tasaisesti. Aivan tulojakauman huipulla erot kasvavat kuitenkin jyrkästi. Tämä tarkoittaa, että Suomessa, kuten monissa muissakin maissa, on pieni joukko hyvin suurituloisia ihmisiä, joiden tulo-osuus on moninkertainen väestön keskiarvoon nähden. Samalla on kuitenkin hyvä huomata, että suomalaisten väliset tuloerot ovat olleet vuonna 2021 kansainvälisesti melko matalat.⁹⁶

sukupuolen ja iän mukaan, 2009–2022. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tyti/statfin_tyti_pxt_13aj.px/ [viitattu 13.1.2024]). Kotitalouksien kulutusyksikköä kohti lasketut mediaanitulot kasvoivat vuosina 2022–2021 hienoisesti noin 423 euroa. Tulee huomata, etteivät mediaanitulot laskeneet edes covid-19-pandemian iskettyä Suomeen vuonna 2020 (Tilastokeskus (2024). Käytettävissä olevat rahatulot henkilön iän ja sukupuolen mukaan, 1995–2022. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tjt/statfin_tjt_pxt_11py.px/ [viitattu 13.1.2024]). Kulutusyksiköllä tarkoitetaan sitä, että kotitalouksien yhteenlasketut tulot jaetaan laskennallisesti jäsenten kesken heidän ikänsä mukaan. Lapset ja nuoret saavat matalamman kertoimen kuin aikuiset. Kertoimien käytöllä pyritään arvioimaan yksilöiden eroja kotitalouksien välillä.

96 World Inequality Database -tietokannan mukaan suurituloisin prosentti suomalaisista sai vuonna 2021 noin 10,9 prosenttia veronalaisista tuloista (pre-tax income). Lukema on samaa tasoa Saksan kanssa, jossa vastaava luku oli 10,6 prosenttia. Ruotsissa suurituloisin prosentti sai vuonna 2021 noin 13,2 prosenttia veronalaisista tuloista. Virossa sama lukema oli 14,4 ja Yhdysvalloissa 20,2 prosenttia. Suurituloisimman prosentin osuudella mitattuna suomalaisten tuloerot olivat sekä EU:n (11,4 prosenttia) että kaikkien tietokannassa olevien maiden (19,2 prosenttia) alapuolella. Toisaalta tuloerot olivat näin mitattuna Suomessa korkeammat kuin esimerkiksi Norjassa (6,9 prosenttia) tai Sloveniassa (8,8 prosenttia). Saatavilla: <https://wid.world/data/> [haettu 13.1.2024].

Kuvio 2. Ansio- ja pääomatulojen, osinkojen ja jakamattomien voittojen jakaumat Suomessa 2021

Aineistolähde: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistot

Kuvio osoittaa, että veronalaiset pääomatulot ja suoraan sekä välillisesti saadut osingot keskittyvät selvästi vahvemmin suurituloisimmille Suomessa kuin ansiotulot.

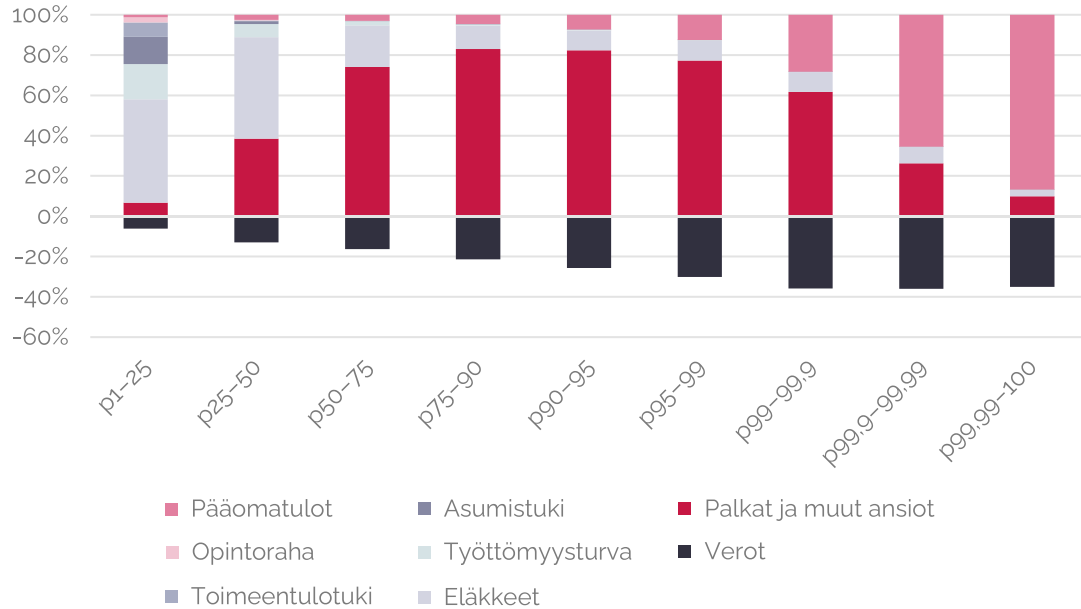
Pääomatulonsaajien suurituloisimman prosentin osuus pääomatuloista on ollut peräti 47 prosenttia. Osinkoa saaneiden yhtiöiden omistajien suurituloisin prosentti on tienannut niistä noin 42 prosenttia. Osingonsaajat ja pääomatulojen saajat ovat osittain samoja ihmisiä, sillä suoraan saadut osingot sisältyvät pääomatuloihin.

Veronalaisia ansiotuloja, kuten palkkaa ja eläkettä saaneiden suurituloisimman prosentin osuus on hieman alle kuusi prosenttia.⁹⁷ Kun ansio- ja osinkotulot yhdistetään yhtiöihin jätettyihin jakamattomiin voittoihin, on suurituloisimman prosentin osuus noin 19 prosenttia. Tämä kertoo, että vaikka pääomatulojen, kuten osinkojen jakauma on ollut hyvin jyrkkä, on ansiotulojen osuus suomalaisten tuloista ollut hyvin suuri.

Kuvio 3 kertoo, että pienituloisimpien tulot ovat koostuneet suurimmaksi osaksi saaduista tulonsiirroista, kuten toimeentulo- ja työttömyystuista. Suurituloisimman promillen tulot ovat taas koostuneet ennen kaikkea pääomatuloista, kuten koroista, osingoista ja vuokrasta. Tulonjakamaan keskivaiheilla palkat ovat olleet hallitseva tulolaji.

⁹⁷ Kuten raportin liitteessä käsitellään tarkemmin, on alle 2 900 euroa vuodessa ansiotuloina saaneet henkilöt jätetty aineistosta pois. Heistä suuri osa on alaikäisiä, vanhempiensa luona asuvia lapsia, vankeja, asevelvollisia ja laitoksissa asuvaa väestöä. 2 900 euron raja vastaa vuoden 2021 mediaanipalkkaa ja on valittu kaavamaisin perustein.

Kuvio 3. Tuloluokkien tulojen rakenne ryhmiteltynä ansio- ja pääomatulojen mukaan 2021

Tilastolähde: FOLK tulotieto -aineisto

Taulukossa 5.1 on esitetty edellisen kuvion 3 tulonsaajaluokituksen mukaiset osuudet ansio-, omaisuus- ja osinkotuloista sekä näiden osuuksien mukaiset tulokeskiarvot. Ne auttavat ymmärtämään, miksi yhteisöverolla on merkitystä tuloerojen kannalta. Pääomatulot, kuten yhtiöiden voitoista kertyvät tulot, ovat Suomessa keskittyneet pienelle, suurituloiselle vähemmistölle ja heidänkin keskuudessaan pienelle joukolle.⁹⁸ Koska näitä pääomatuloja on saatu suureksi osaksi yhtiöiden voitoista, on näihin voittoihin kohdistuvalla verolla suora ja välillinen vaikutus lähinnä kaikkein suurituloisimpien tuloihin.

⁹⁸ Tuoretta tietoa aiheesta tarjoavat esimerkiksi Harju ym. 2023, 5–6.

Taulukko 5.1. Eri tulolajien jakaumat ja keskiarvot Suomessa 2021 (brutto)⁹⁹

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Tuloluokat	Ansiotulot		Pääomatulot		Osinkotulot	
	Osuus	Keskiarvo	Osuus	Keskiarvo	Osuus	Keskiarvo
p1-25	8,3 %	10 967	0,0 %	8	0,2 %	298
p25-50	16,6 %	21 779	0,7 %	230	1,5 %	2 817
p50-75	26,0 %	34 222	5,8 %	1 809	6,5 %	12 166
p75-90	22,3 %	48 886	13,3 %	6 882	13,8 %	43 198
p90-95	10,0 %	65 407	11,1 %	17 191	12,0 %	112 396
p95-99	11,0 %	89 953	21,8 %	42 200	24,1 %	282 940
p99-99,9	4,4 %	159 351	21,4 %	184 276	22,5 %	1 174 250
p99,9-99,99	1,0 %	364 891	14,7 %	1 267 266	12,5 %	6 502 903
p99,99-100	0,4 %	1 461 322	11,0 %	8 506 513	6,9 %	32 184 579
Gini-kerroin		0,3654		0,8793		0,8587
Keskiarvo (€)		32 852		7 741		46 877
Yhteensä (mrd. €)		142,7		13,3		6,0

Aineistolähde: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistot

Taulukon vasemmanpuoleiseen sarakkeeseen on merkitty tulonsaajat pienituloisimmasta neljänneksestä (p1-25) aina suurituloisimpaan 0,01 prosenttiin (p99,99-100).

Ansio-, omaisuus- ja osinkotulojen Gini-kertoimet kuvaavat hyvin näiden tulojen jakaamaa. Ansiotulojen Gini-kerroin on selvästi omaisuus- ja osinkotulojen kerrointa

⁹⁹ Gini-kerroin kuvaa kunkin tulolajin jakauman eriarvoisuutta. Se saa arvoja nollan ja yhden väliltä. Mitä korkeampi kertoimen arvo on, sitä jyrkemmät kyseisen tulolajin erot ovat olleet. Gini-kerroin on italialaisen tilastotieteilijä Corrado Ginin (1884-1965) mukaan nimetty tuloeromitta. Se voidaan johtaa usealla eri tavalla. Yksi tapa sen johtamiseksi on laskea kaikkien tulonsaajien ja heidän tulojensa erotusten itseisarvo, laskea nämä itseisarvot yhteen ja jakaa näin saatu summa $\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |x_i - x_j|$ tekijällä $2n^2\bar{x}$, jossa n on tulonsaajien lukumäärä ja on heidän tulojensa keskiarvo. Mitä korkeampia arvoja Gini-kerroin saa, sitä jyrkempiä tuloerot ovat olleet Suomessa vuonna 2021. On tärkeä huomata, että Gini-kertoimen arvo riippuu myös siitä, keiden välisiä eroja sillä mitataan. Luonnollisten henkilöiden väliset tulo- ja omistuserot ovat yleensä jyrkempiä kuin kotitalouksien tai tuloluokkien, kuten desiliien eli tulokymmenysten väliset erot. Tässä raportissa käytetyt aineistot ovat yksilötasoisia eli niiden tilastoyksikkö on luonnollinen henkilö tai yritys. Näin ollen raportissa saatavat Gini-kerroin arvot eivät ole täysin verrattavissa vaikkapa Tilastokeskuksen itsensä tulonjakotilastossa julkaisemien lukujen kanssa. Myös aineistotyyppi erottaa tätä raporttia joistain muista eriarvoisuustutkimuksista. Tämän raportin aineistot ovat rekisteripohjaisia eli käsittävät ainakin periaatteessa kaikki Suomessa asuneet luonnolliset henkilöt. Monissa eriarvoisuustutkimuksissa käytetään sen sijaan otospohjaisia aineistoja, joissa aineisto koostuu yleensä satunnaisotannalla poimittuun otokseen. Nämä otokset ovat yleensä selvästi pienempiä kuin rekisterit. Esimerkiksi Tilastokeskuksen tulonjakotutkimuksessa on tyypillisesti mukana muutamia tuhansia kotitalouksia. Tämän raportin aineistossa on sen sijaan noin 4,3 miljoonaa luonnollista henkilöä. Lisätietoja raportin aineistoista ja menetelmistä on saatavilla liitteessä 2.

pienempi. Jälkimmäisten tulojen yli 0,8:aan kohoavat kertoimet osoittavat, että niiden erot ovat olleet Suomessa hyvin suuria. Kun suurituloisimman 0,01 prosentin (p99,99–100) saamien ansiotulojen keskiarvo on ollut noin 45-kertainen verrattuna koko väestön keskiarvoon, on vastaava ero pääomatulojen kohdalla ollut peräti 1099-kertainen. Osinkojen kohdalla ero on ollut pienempi, noin 687-kertainen. Tämän ohella on syytä huomata, että ansio-, omaisuus- ja osinkotuloja saaneiden lukumäärä on vaihdellut selvästi. Kun ansiotuloja saaneita on ollut tämän raportin aineistossa noin 4,3 miljoonaa, on pääomatulonsaajia ollut noin 1,7 miljoonaa ja osakeyhtiöitä omistaneita osingonsaajia noin 130 000.

Tuloverotus tasaa suomalaisten välistä tulonjakoa. Sen vaikutuksia ilmentää taulukossa 5.2 näytetyt eri tuloluokkien nettotulojen osuudet ja keskiarvot. Nettotulot on saatu vähentämällä ansiotuloista kunkin henkilön maksama valtion ansio- ja pääomatulovero, kunnallisvero ja kirkollisvero.¹⁰⁰ Pääomatuloista on vähennetty valtion kantama pääomatulovero. Osingoista on taas vähennetty niistä tehdyt ennakonpidätykset.

Taulukko 5.2. Eri tulolajien jakaumat Suomessa 2021 (netto)

Tuloluokat	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Ansiotulot		Pääomatulot		Osinkotulot	
	Osuus	Keskiarvo	Osuus	Keskiarvo	Osuus	Keskiarvo
p1–25	8,7 %	10 967	0,0 %	7	0,2 %	249
p25–50	17,3 %	21 767	0,8 %	182	1,6 %	2 499
p50–75	27,0 %	33 982	6,3 %	1 385	6,9 %	10 972
p75–90	22,5 %	47 244	14,1 %	5 151	14,7 %	39 010
p90–95	9,6 %	60 594	11,6 %	12 649	12,0 %	95 634
p95–99	10,1 %	79 428	22,0 %	30 171	25,2 %	250 826
p99–99,9	3,7 %	128 652	20,8 %	126 309	21,8 %	967 336
p99,9–99,99	0,8 %	273 643	14,0 %	851 209	11,1 %	4 920 778
p99,99–100	0,3 %	1 042 155	10,3 %	5 660 240	5,9 %	23 479 218
Gini-kerroin		0,3435		0,8714		0,8510
Keskiarvo (€)		31 481		5 474		39 886
Yhteensä (mrd. €)		136,7		9,4		5,1

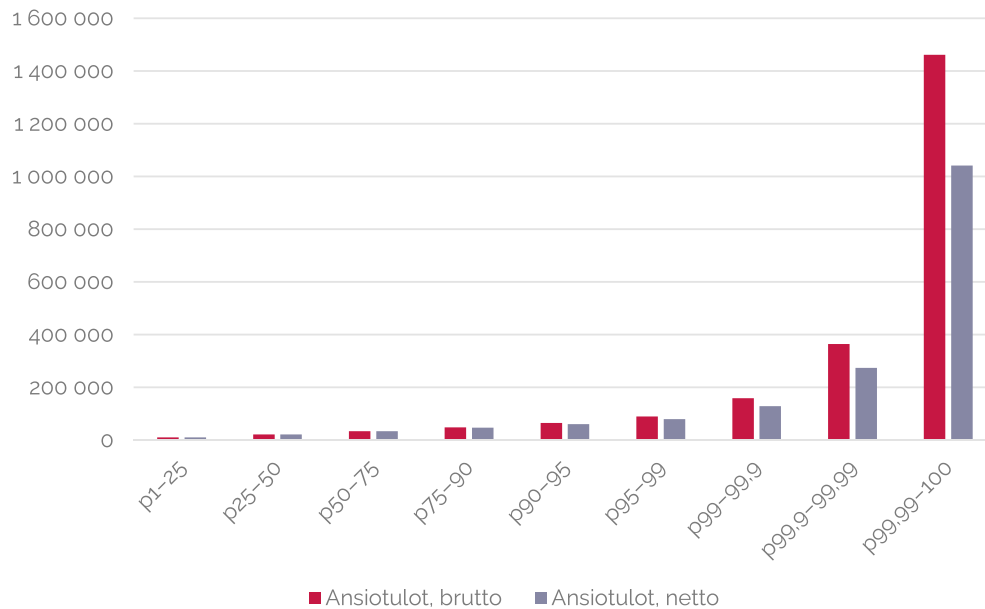
Aineistolähde: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistot

¹⁰⁰ Vaikka kirkollisveroa voidaan pitää vapaaehtoisena evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon jäsenmaksuna, on näiden kirkkojen jäsenistön osuus koko väestöstä ollut vielä 2020-luvun alussakin varsin korkea, vuoden 2021 tasolla noin 67,5 prosenttia. Näin ollen vero on huomioitu osana tuloverotusta, vaikka sen merkitys brutto- ja nettotulo-osuuksien kannalta onkin varsin pieni.

Suurituloisimman prosenttien osuus ansiotuloista oli nettotulojen kohdalla vuonna 2021 noin viisi prosenttia eli suunnilleen prosenttiyksikön bruttotuloja pienempi. Pääomatulojen mukaan ryhmiteltynä suurituloisimman prosenttien osuus nettotuloista oli 45 prosenttia eli kaksi prosenttiyksikköä pienempi. Suurituloisimman prosenttien osuus osingoista on ollut noin 39 prosenttia, mikä on ollut noin kolme prosenttiyksikköä bruttotuloja vähemmän.

Kuvio 4 havainnollistaa tuloverotuksen tuloeroja tasaavaa vaikutusta Suomessa vuonna 2021. Kuviossa esitetään brutto- ja nettomääräisten ansiotulojen keskiarvot jokaisessa tuloluokassa. Kuvio esitetään hahmotettavuuden vuoksi ansiotuloille.¹⁰¹

Kuvio 4. Brutto- ja nettomääräisten ansiotulojen keskiarvot eri tuloluokissa 2021

Aineistolähde: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto -aineisto

Taulukko 6 näyttää yhtiöiden omistuksen, jakamattomien voittojen ja yhteenlasketujen jakamattomien voittojen sekä osinkojen jakauman Suomessa vuonna 2021. Omistusosuus on laskettu jakamalla kunkin henkilön saama osinko yhtiön koko jaettavaksi päätetyllä osingolla ja kertomalla yhtiön oma pääoma tällä osamäärällä. Jakamattomat voitot on laskettu vähentämällä yhtiöiden liikevoitosta yhteisövero, korot, poistoeron muutos ja jaettavaksi päätetty osinko. Jakamattomat voitot on jyvitetty henkilöille heidän omistusosuutensa mukaisesti. Jos jokin henkilö on omistanut jostakin tai joistakin yhtiöistä esimerkiksi viisi prosenttia, on hänen osuutensa näistä jakamattomista voitoista määritetty tämän omistusprosentin mukaan.

¹⁰¹ Pääomatulojen, mukaan lukien osinkojen erot ovat olleet Suomessa niin jyrkkiä, etteivät pienituloisempien tuloluokkien osuudet erottuisi vastaavassa kuviossa ilman luonnollisen logaritmin käyttöä. Tämä taas vaikeuttaisi tuloerojen ja verotuksen tuloerojen vaikutusten mittakaavan hahmottamista.

Taulukko 6. Omistusosuuksien, jakamattomien voittojen ja koko voiton jakauma Suomessa 2021 (brutto)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Tuloluokat	Omistus		Jakamattomat voitot		Osingot ja jakamattomat	
	Osuus	Keskiarvo	Osuus	Keskiarvo	Osuus	Keskiarvo
p1-25	0,2 %	14 698	0,5 %	3 743	0,2 %	1 404
p25-50	0,8 %	67 984	2,2 %	17 738	1,6 %	11 080
p50-75	2,8 %	221 720	7,2 %	57 536	6,6 %	44 403
p75-90	5,5 %	727 339	13,0 %	172 631	13,2 %	148 418
p90-95	4,9 %	1 978 227	10,5 %	418 181	10,9 %	368 671
p95-99	13,4 %	6 683 971	22,3 %	1 113 113	22,9 %	967 896
p99-99,9	24,3 %	54 106 638	23,4 %	5 184 838	24,0 %	4 502 939
p99,9-99,99	27,8 %	618 305 034	12,8 %	28 325 634	12,8 %	24 117 106
p99,99-100	20,3 %	.. ¹	8,1 %	161 925 642	7,7 %	130 386 289
Gini-kerroin		0,9344		0,8444		0,8596
Keskiarvo (€)		2 000 777		199 471		169 030
Yhteensä (mrd. €)		103,1		25,7		31,7

Aineistolähde: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistot

¹ Tarkka tieto on sensuroitu omistajaluokkaan kuuluvien pienen lukumäärän vuoksi. Kyse on kuitenkin miljardi-luokan omistuksista.

Taulukon sarake (1) osoittaa hyvin, miten pitkälti yhtiöiden omistus on Suomessa keskittynyt pienelle, hyvin varakkaalle joukolle. Omistusosuudella mitattuna varakkaimman prosentin osuus on kohonnut peräti 72 prosenttiin.¹⁰² Omistusten jakauma on siis ollut selvästi osinkojenkin jakaumaa vinompi. Jakamattomat voitot ovat jakautuneet yhtiöiden omistajien kesken selvästi tasaisemmin. Niiden kohdalla suurituloisimman prosentin osuus on ollut 44 prosenttia. Kun tulonsaajat ryhmitetään yhteenlaskettujen brutto-osinkojen ja jakamattomien voittojen perusteella, on suurituloisimman prosentin osuus ollut noin 45 prosenttia.¹⁰³

Kun suurituloisimman 0,01 prosentin osuus brutto-osingoista oli vuonna 2021 noin seitsemän prosenttia, kohottavat jakamattomat voitot osuuden suunnilleen kahdeksaan prosenttiin. Viimeinen luku on linjassa Alstadsæterin ja kumppaneiden. Norjasta saamien lukujen kanssa. Jakamattomien voittojen huomioinen osana tulonjakoa korottaa varsinkin suuria tuloja. Tämä perustuu yhtiöiden omistuksen epätasaiseen jakaumaan.

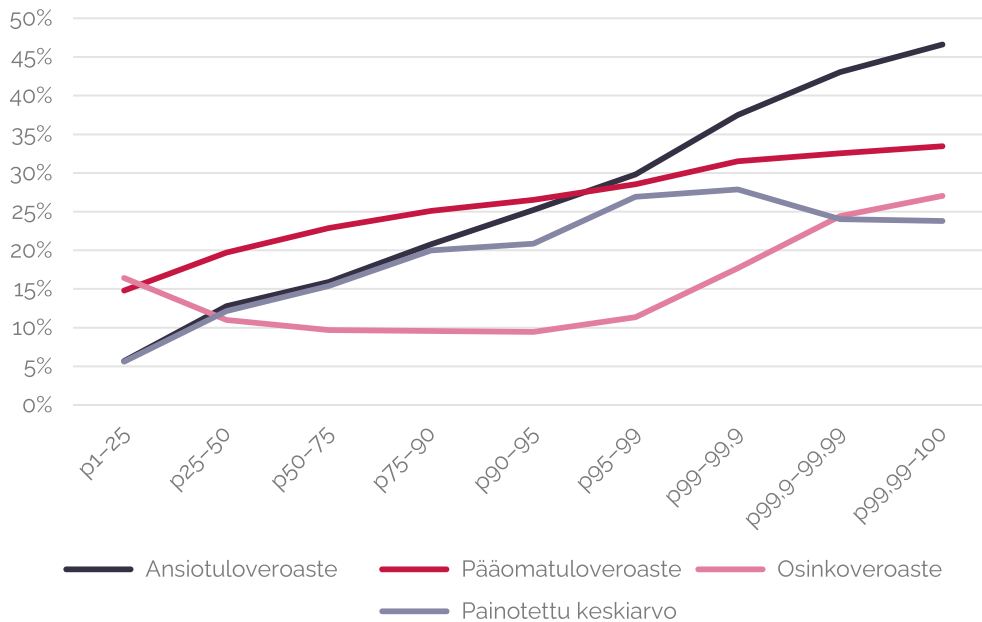
102 Tämä kertoo siitä, että kaikkein varakkaimmat henkilöt pidättävät suhteellisen suuren osan voitoistaan jakamattomina voittoina, mikä on linjassa muun muassa Ranskassa tehtyjen havaintojen kanssa (Alstadsæter ym. 2023, 69). **103** Omistusten ja tulojen jakauma poikkeavat toisistaan verraten paljon. Aineiston perusteella ei voida arvioida sen täsmällistä syytä.

4.3. Verotus ei ole suurituloisille pääomatulonsaajille kokonaisuutena progressiivista

Ansio- ja pääomatuloja on verotettu Suomessa vuodesta 1993 eri asteikoissa. Ansiotuloja verotetaan progressiivisen veroasteikon mukaan, kun taas pääomatulojen verotus on ollut pääosin suhteellista tasaverotusta. Tällä hetkellä pääomatulojen verotus on lievästi progressiivista. Lisäksi osa pääomatuloista on vapautettu verosta, millä on huojennettu niihin kohdistuvaa tosiasiallista veroa. Seurauksena suurista pääomatuloista maksetaan alempaa veroa kuin suurista ansiotuloista ja vastaavasti pienistä pääomatuloista vero on korkeampi kuin pienistä ansiotuloista.

Tämä nähdään kuviossa 5, joka näyttää ansio-, pääoma- ja osinkotulojen veroasteet Suomessa edellisen tuloluokkajaottelun mukaisesti eli pienituloisimmasta neljänneksestä (p1–25) aina suurituloisimpaan 0,01 prosenttiin (p99,99–100). Painotettu keskiarvo on näiden veroasteiden keskiarvo, joka on painotettu kunkin tulolajin osuudella tuloluokkien tuloista. Kuviota tarkasteltaessa on hyvä huomata, ettei aineistoissa ole mukana sosiaalivakuutusmaksuja, jotka muodostavat suuren osan ansiotuloverotuksesta. Tästä syystä ansiotulojen efektiiviset veroasteet jäävät todellista alemmalle tasolle.

Kuvio 5. Efektiiviset ansio-, pääomatulo- ja osinkoveroasteet tuloluokittain Suomessa 2021

Aineistolähde: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistot

Useat tutkijat, kuten Arjan Bruilin tutkimusryhmä, Riihelä ja Tuomala sekä Alstadsæter ja kumppanit ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että huipputuloisten efektiivinen eli todellinen verotus on monissa maissa ollut regressiivista eli veroasteet ovat tietyn pisteen jälkeen alkaneet keskimäärin alentua. Tämä havainto saa vahvistusta kuviosta 5. Veroasteiden painotettu keskiarvo kääntyy suurituloisimmassa prosentissa laskuun, koska pääomatulojen, kuten osinkojen osuus on tulonjakauman huipulla ollut korkea.

Pääomatuloverotus on ollut Suomessa vuodesta 2012 lievästi progressiivista, kun alle 30 000 euron pääomatuloista on kannettu 30 prosentin veroa ja sen ylittävistä pääomatuloista 34 prosentin veroa. Osinkojen verotus on kuitenkin alemmaa, sillä verotuksessa vain osa osingosta on veronalaista pääomatuloa ja osa on verovapaata tuloa. Esimerkiksi listaamattomien osakeyhtiöiden osingoista vain 25 prosenttia on veronalaista pääomatuloveroa, kun niihin sovelletaan niin kutsuttua osinkoverohuojennusta.

Huojennus mahdollistaa 150 000 euron osinkojen nostamisen noin 7,5 prosentin tosiasiallisella verolla. Huojennettuja osinkoja voi nostaa enintään 150 000 euroa vuodessa, jonka jälkeen osinko on 85 prosenttisesti veronalaista pääomatuloa. Edellytyksenä on, että osingot ovat korkeintaan kahdeksan prosenttia osinkoa jakavan yhtiön nettovarallisuudesta. Rajan ylittävät osingot ovat 75-prosenttisesti veronalaista ansiotuloa. Tämä jyrkentää osinkoveron progressiota suurissa osingoissa. Pörssiyritysten osingot taas ovat aina 85-prosenttisesti pääomatuloa.

Kuviossa 5 tämä näkyy siinä, että osinkojen efektiivinen veroaste pysyttelee toiseksi pienituloisimmasta neljänneksestä aina suurituloisimpaan kymmenykseen eli desiiliin asti noin kymmenen prosentin tietämillä. Varsinkin suurituloisimmassa prosentissa osinkojen efektiivisen veroaste nousee selvästi. Tämä voi johtua kahdesta asiasta. Se voi johtua siitä, että korkeammin verotettujen pörssiyritysten osingot keskittyisivät suurituloisille. Ne ovat saajalleen 85-prosenttisesti veronalaista pääomatuloa, jolloin osingoista peritään enimmillään 28,9 prosentin veroa. Pörssiyritysten osingot eivät kuitenkaan selitä ilmiötä, sillä niiden osuus osingoista on pieni verrattuna listaamattomien yhtiöiden osinkoihin, eivätkä ne keskity erityisesti suurituloisille.

Sen sijaan veroasteen nousu kertoo siitä, että suurituloisimpien osingot ylittävät 150 000 euron rajan, jolloin niistä ei saa enää täyttä osinkoverohuojennusta, ja efektiivinen osinkovero nousee merkittävästi.

Efektiivinen osinkoveroaste on tulonjakauman toisessa päässä jopa hieman regressiivinen, eli veroprosentti on korkeampi pienituloisimmilla kuin hieman enemmän osinkoja saaneilla. Tämä kertoo vastaavasti siitä, että pienituloisimman neljänneksen osingot eivät ole olleet yhtä suurelta osin verohuojennettuja listaamattomien yhtiöiden osinkoja.

Osinkoverotuksen efektiivinen progressio loiventaa efektiivisen ansio- ja pääomatuloveroprosession laskua tulonjakauman huipulla. Ilman progressiivista osinkoverotusta suomalaisen verojärjestelmän tulonjakoa tasaava vaikutus jäisi vaimeammaksi. Se kertoo samalla siitä, ettei pääomatuloverotus ole ollut Suomessa tasapuolista, koska eri osingonsaajien efektiiviset veroasteet ovat poikenneet toisistaan suurestikin.¹⁰⁴

Samalla on hyvä huomata, että osinkoverotus kiristyi Suomessa vuonna 2021 vasta aivan tulonjakauman huipulla. Ansio- ja osinkotulojen välinen verokuilu eli niiden veroasteiden erotus kasvaa suurituloisimman 95–99 prosentin kohdalla miltei 20 prosenttiyksikköön. Tämä tarkoittaa, että suurista ansiotuloista peritään selvästi korkeampaa veroa kuin osingoista. Vaikka verokuilu kaventuukin osinkoverotuksen efektiivisen progression vuoksi noin kymmeneen prosenttiyksikköön, on suurimpien osinkotulojen verotus silti

104 Birch Sørensen 2007, 394.

suurimpia ansiotuloja keveämpää. Tämä korostaa yhteisöveron merkitystä tuloverotuksen progression pönkittäjänä tulojakauman yläpäässä. Se auttaa samalla ymmärtämään, miksi yhteisöverokannan alentamisella voi olla tuloeroja kasvattava vaikutus.

4.4 Yhteisövero ja tulonjako: skenaarioanalyysin tulokset

Yhteisöveron tulonjakovaikutuksia arvioidaan tässä luvussa suhteessa osinkoihin ja yhtiöiden jakamattomiin voittoihin. Luvussa kysytään ensin, miten yhteisöveron muutokset vaikuttavat eri tuloluokkien osuuksiin. Sen jälkeen arvioidaan, mitä edellisessä alaluvussa 4.3 kuvatulle tulojaolle käy, kun yhteisöverokantaa muutetaan. Kuten luvussa 4.1 todettiin, perustuu yhteisöveron tulonjakovaikutusten arviointi staattisiin olettamuksiin.

Yhteisöveron muutosten oletetaan yksinkertaisuuden nimissä kohdistuvan täysimääräisesti yhtiöiden jakamaan osinkoon ja jakamattomiin voittoihin.¹⁰⁵ Vaikka tässä luvussa esitettävät arviot veron tulonjakovaikutuksesta ovatkin näin ollen eräänlaisia enimmäisarvioita, auttavat ne hahmottamaan yhteisöveron suorien tulonjakovaikutusten mittakaavaa. Luvussa esitettävät tulonjakoarviot eivät kuitenkaan ota huomioon kaikkia epäsuoria omistuksia, kuten sijoitusrahastoja. Näiden omistusten huomioiminen saattaisi johtaa korkeampiin arvioihin yhteisöveron tulonjakovaikutuksista.

Tulonjakovaikutuksia on arvioitu kysymällä, miten korkeita suomalaisten väliset tuloerot olisivat olleet vuonna 2021, jos yhteisöverokantaa olisi korotettu 21–26 prosenttiin. Vertailun vuoksi yhteisöveron mahdollisia tulonjakovaikutuksia arvioidaan myös poistamalla yhteisövero laskennallisesti kokonaan. Tämä auttaa hahmottamaan veron tulonjakovaikutusten mittaluokkaa.

Yhteisöverokannan muutosten vaikutuksia tulonjakoon arvioidaan tässä luvussa vertaamalla tulonjaon nykytilaa (vuoden 2021 tiedoin) tilanteeseen, jossa yhteisövero ei kannettaisi lainkaan ja vaihtoehtoisiin tilanteisiin, joissa kanta olisi nykyistä korkeampi. Nämä verokannat eivät ole historiallisesti tai kansainvälisesti vertaillen kovin korkeita. Yhteisöverokanta oli Suomessa 40 prosenttia 1980–1990-lukujen taitteessa ja 25 prosenttia vuoden 1993 tuloverouudistuksen jälkeen. 2000-luvun alussa yhteisöverokanta oli Suomessa 29 prosenttia.

Koska yhteisövero on tasavero, johtaa sen kohoaminen suhteessa yhtä suureen korotukseen yhteisöveroasteessa eri tulotasoilla. Näin ollen yhteisöverokannan muutos ei laskelmissa muuta niin paljon omistajien keskinäistä järjestystä tulojakaumassa kuin heidän suhdettaan muihin tulonsaajiin. Todellisuudessa yhteisöverokannan korotukset voisivat vaikuttaa tuloihin muutoinkin, jos ne johtavat muutoksiin yhtiöiden voitonjaossa. Tämä voisi myös kannustaa varsinkin listaamattomien yhtiöiden omistajayrittäjiä maksamaan itselleen osinkojen sijaan palkkaa tai vaikkapa luontaisetuja, riippuen näiden tulojen verotuksesta suhteessa osinkoihin.

105 Verojen kohdistumisesta eri tulolajeihin, ks. esim. Saez ja Zucman 2023, 15. Yhtenä puutteena Saezin ja Zucmanin analyysiin nähden on, että tässä raportissa käytetään tietoja yksityishenkilöiden ja yhtiöiden veronalaisista tuloista. Vaikka eri tulolajien veronalaisuus onkin Suomessa 2020-luvulla varsin kattavaa, olisi tutkimuksessa vastaisuudessa luontevaa hyödyntää DINA-menetelmällä tai siihen rinnastettavaa metodologiaa käyttäen tuotettuja tuloaineistoja.

Taulukko 7 näyttää tuloluokkien ansio- ja osinkotuloista sekä jakamattomista voitoista maksamat verot yhteensä ja henkeä kohti laskettuna vuoden 2021 tasolla. Taulukon ensimmäinen sarake näyttää tuloluokat pienituloisimmasta 25 prosentista (p1-25) suurituloisimpaan 0,01 prosenttiin (p99,99-100). Nykytila-sarake näyttää tuloluokkien maksamien tulo-, kunnallis-, kirkollis- ja yhteisöverojen summat ja henkeä kohti lasketut keskiarvot (kursivoituna). Seuraavat sarakkeet näyttävät, miten tuloluokkien maksamien verojen summat ja keskiarvot muuttuvat, kun yhteisöverokantaa korotetaan 21-26 prosenttiin. Viimeinen sarake näyttää, miten verot muuttuisivat, jos yhteisövero poistettaisiin kokonaan. Taulukon toiseksi alin rivi näyttää, kuinka paljon verot muuttuisivat keskimäärin koko väestössä. Alin rivi näyttää tuloluokkien maksamien verojen määrän yhteensä.

Taulukko 7. Ansio- ja osinkotuloista sekä jakamattomista voitoista maksetut tuloverot yhteensä ja henkeä kohti vuoden 2021 tasolla

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Tuloluokat	Nykytila	Vero 21 %	Vero 22 %	Vero 23 %	Vero 26 %	Ei veroa
p1-25	1 224 151 343	1 243 978 047	1 265 525 724	1 287 544 834	1 350 235 300	838 312 503
	<i>1 127</i>	<i>1 146</i>	<i>1 165</i>	<i>1 186</i>	<i>1 243</i>	<i>772</i>
p25-50	3 225 887 265	3 235 754 443	3 242 913 785	3 252 420 337	3 281 497 040	3 063 013 583
	<i>2 971</i>	<i>2 980</i>	<i>2 986</i>	<i>2 995</i>	<i>3 022</i>	<i>2 821</i>
p50-75	6 291 609 149	6 306 953 252	6 323 109 126	6 337 527 267	6 386 427 942	5 970 916 166
	<i>5 794</i>	<i>5 808</i>	<i>5 823</i>	<i>5 836</i>	<i>5 881</i>	<i>5 498</i>
p75-90	7 291 017 559	7 319 847 485	7 349 456 976	7 379 845 064	7 474 091 664	6 735 353 628
	<i>11 190</i>	<i>11 234</i>	<i>11 280</i>	<i>11 326</i>	<i>11 471</i>	<i>10 337</i>
p90-95	4 168 709 573	4 194 505 799	4 218 279 198	4 240 163 711	4 308 311 970	3 720 142 085
	<i>19 194</i>	<i>19 313</i>	<i>19 422</i>	<i>19 523</i>	<i>19 837</i>	<i>17 129</i>
p95-99	5 929 949 847	5 976 795 538	6 026 829 460	6 075 084 749	6 215 964 114	4 955 201 906
	<i>34 129</i>	<i>34 399</i>	<i>34 687</i>	<i>34 965</i>	<i>35 776</i>	<i>28 519</i>
p99-99,9	3 911 656 453	3 976 736 979	4 040 844 661	4 106 349 379	4 304 611 374	2 563 045 884
	<i>100 059</i>	<i>101 724</i>	<i>103 364</i>	<i>105 039</i>	<i>110 111</i>	<i>65 562</i>
p99,9-99,99	1 534 701 741	1 572 132 811	1 609 839 332	1 647 984 245	1 755 744 553	738 074 468
	<i>392 573</i>	<i>402 148</i>	<i>411 793</i>	<i>421 550</i>	<i>449 115</i>	<i>188 798</i>
p99,99-100	718 924 134	737 703 852	755 387 647	773 071 441	826 489 868	356 669 121
	<i>1 655 090</i>	<i>1 698 325</i>	<i>1 739 036</i>	<i>1 779 747</i>	<i>1 902 726</i>	<i>821 115</i>
Keskiarvo (€)	7 896	7 957	8 019	8 081	8 266	6 663
Yhteensä						
(mrd. €)	34,3	34,6	34,8	35,1	35,9	28,9

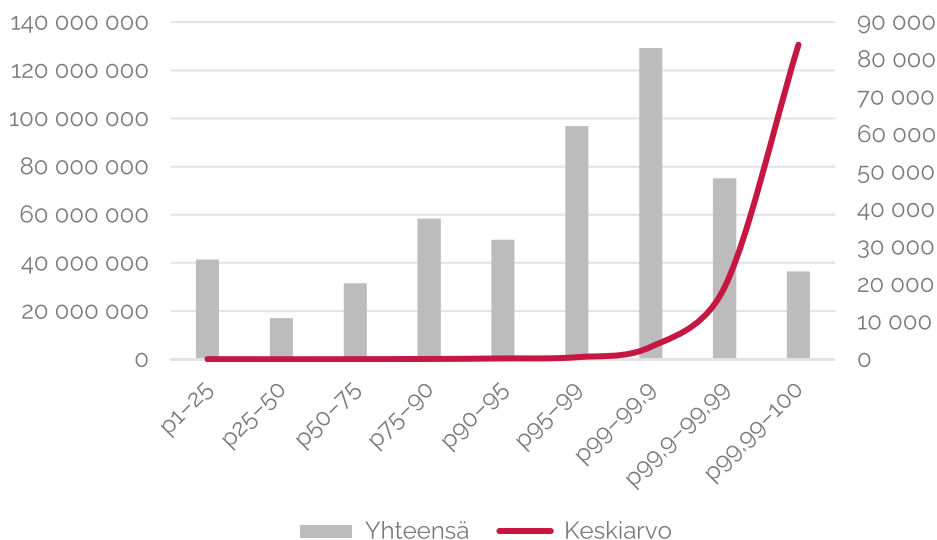
Aineistolähde: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistot

Taulukosta nähdään hyvin, miten yhteisöverokannan korotukset näkyisivät ennen kaikkea tulonjakauman huipulla. Jos yhteisöverokantaa korotettaisiin nykyisestä 20 prosentista 26 prosenttiin, kasvaisivat verot keskimäärin noin 4,7 prosenttia. Tulonjakauman huipulla, suurituloisimmassa 0,01 prosentissa, verot kasvaisivat noin 15,0 prosenttia. Suurituloisimman prosentin (p99–100) verot kasvaisivat noin 11,7 prosenttia ja suurituloisimman kymmenen prosentin (p90–100) noin 7,1 prosenttia. Kiinnostavaa kyllä, muutokset olisivat melko mittavia myös tulonjakauman toisessa päässä. Pienituloisimman 25 prosentin (p1–25) verot nimittäin kasvaisivat 26 prosentin verokannalla noin 10,3 prosenttia eli selvästi keskimääräistä enemmän.

Konkreettisen esimerkin yhteisöveron tulonjakovaikutuksista antaa taulukon viimeinen sarake. Siitä nähdään, että yhteisöveron poisto laskisi veroja nykytilaan verrattuna keskimäärin noin 1 233 euroa vuodessa. Tulonjakauman huipulla, suurituloisimmassa 0,01 prosentissa, verot laskisivat yhteensä noin 362 miljoonaa euroa eli noin 834 000 euroa henkeä kohden. Prosentuaalisesti tämä merkitsisi, että verotus kevenisi tässä tuloluokassa miltei puoleen verrattuna vuoden 2021 tilanteeseen.

Kuvio 6 näyttää taulukon 7 pohjalta, miten tuloluokkien maksamien verojen määrä muuttuisi, jos yhteisöveroa korotettaisiin 20 prosentista 22 prosenttiin. Kuvion vasemmanpuoleinen pystyakseli näyttää, kuinka paljon tuloluokkien verot muuttuisivat yhteensä. Oikeanpuoleinen pystyakseli näyttää vastaavasti, kuinka paljon verot muuttuisivat henkeä kohden.

Kuvio 6. Tuloluokkien maksamien verojen kasvu 22 prosentin yhteisöverokannalla vuoden 2021 tasolla (euroa)

Aineistolähteet: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistot

Kuviosta 6 nähdään selvästi, miten yhteisöverokannan kahden prosenttiyksikön korotus painottuisi yhtiöiden omistusten mukaisesti tulonjakauman huipulle. Yksin suurituloisimman 0,01 prosentin maksamat verot kasvaisivat euromääräisesti miltei yhtä paljon

kuin pienituloisimman 25 prosentin verot. Henkeä kohti laskettuna muutos olisi jakauman huipulla kuitenkin selvästi suurempi.

Taulukko 8 näyttää, miten tuloluokkien osuudet muuttuvat, kun yhteisöverokantaa nostetaan 21–26 prosenttiin. Taulukon viimeinen kuudes sarake näyttää myös tulojakauman tilanteessa, jossa yhteisöveroa ei olisi kannettu lainkaan. Taulukko näyttää henkilötulonsaajien bruttotulojen jakaman. Tulee kuitenkin huomata, että jakamattomat voitot esitetään nettomääräisinä eli niistä on vähennetty yhteisövero sen eri vaihtoehtoisilla kannoilla. Tarkempia tietoja siitä, miten veromuutokset vaikuttavat eri tuloluokkien tuloihin, esitetään raportin liitteessä 1.

Tulonjakovaikutuksia on arvioitu suhteessa ansio- ja osinkotulojen sekä jakamattomien voittojen jakaumaan. Ansiotulot on laskettu mukaan veromuutosten vaikutusten mittakaavan havainnollistamiseksi. Selvä enemmistö suomalaisten veronalaisista tuloista on koostunut vuonna 2021 ansioista, kuten palkoista ja eläkkeistä. Pelkkien osinkojen ja jakamattomien voittojen kohdalla yhteisöverokannan muutosten vaikutukset ovat suurempia kuin tilanteessa, jossa mukaan on laskettu myös ansiot.

Verokannan muutokset on kohdistettu koko voittoon eli sekä osinkoihin että jakamattomiin voittoihin.¹⁰⁶ Arvioissa ei näin ollen ole tarvinnut turvautua olettamuksiin siitä, missä suhteessa yhteisövero kohdistuu osinkoihin ja yhtiöön jätettyyn voittoon.

Taulukko 8. Tulo-osuudet vuoden 2021 tasolla (netto)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Tuloluokat	Nykytila	Vero 21 %	Vero 22 %	Vero 23 %	Vero 26 %	Ei veroa
p1-25	7,1 %	7,1 %	7,1 %	7,1 %	7,1 %	7,1 %
p25-50	16,0 %	16,0 %	16,1 %	16,1 %	16,1 %	15,8 %
p50-75	25,1 %	25,2 %	25,1 %	25,1 %	25,2 %	24,7 %
p75-90	21,0 %	21,0 %	21,1 %	21,1 %	21,1 %	20,7 %
p90-95	9,1 %	9,1 %	9,1 %	9,1 %	9,1 %	9,0 %
p95-99	9,9 %	9,9 %	9,9 %	9,9 %	10,0 %	9,8 %
p99-99,9	4,7 %	4,5 %	4,7 %	4,6 %	4,6 %	4,8 %
p99,9-99,99	2,3 %	2,2 %	2,3 %	2,3 %	2,2 %	2,6 %
p99,99-100	4,7 %	4,7 %	4,6 %	4,6 %	4,5 %	5,5 %
Gini-kerroin	0,4083	0,4080	0,4077	0,4073	0,4063	0,4154
Keskiarvo (€)	34 002	33 975	33 947	33 920	33 837	34 555
Yhteensä (mrd. €)	147,7	147,6	147,5	147,3	147,0	150,1

Aineistolähde: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistot

Taulukon ensimmäinen sarake näyttää ansio- ja osinkotulojen sekä jakamattomien voittojen jakauman vuoden 2021 tiedoin eli tulonjakauman nykytilan. Gini-kertoimella mitatut tuloerot ovat olleet näiden tulojen osalta selvästi ansiotuloja korkeammat. Tämä

¹⁰⁶ Lisää tietoja on raportin liitteessä 2.

kertoo suoraan ja välillisesti muun muassa hallintayhtiöiden kautta saatujen osinkojen sekä jakamattomien voittojen keskittyneisyydestä tulonjakauman yläpäähän. Tämä tarkoittaa samalla, että myös yhteisöverokannan tulonjakovaikutuksia pitää etsiä tulonjakauman huipulta.

Pienituloisimman neljänneksen (p1–25) kohdalla yhteisöveron muutosten ei nähdä käytännössä aiheuttavan muutoksia edes tilanteessa, jossa veroa ei olisi kannettu lainkaan. Toiseksi pienituloisimman neljänneksen (p25–50) osuus kohoaisi 23 tai 26 prosentin yhteisöverokannalla noin prosenttiyksikön kymmenyksen eli 0,6 prosenttia. Veron poistaminen alentaisi tuloluokan osuutta noin kaksi kymmenystä verrattuna nykytilaan. Myös seuraavan viiden tuloluokan kohdalla muutokset olisivat verraten pieniä. Vasta aivan tulonjakauman huipulla, suurituloisimmassa promillessa eli 0,1 prosentissa (p99,9–99,99 ja p99,99–100) muutokset ovat suhteessa suurempia. Verokannan korottaminen 26 prosenttiin laskisi toiseksi suurituloisimman tuloluokan osuutta vain 0,1 prosenttiyksikköä. Prosentuaalisesti tämä merkitsisi noin neljän prosentin laskua tuloluokan tulo-osuuteen. Suurituloisimman tuloluokan eli ylimmän 0,01 prosentin kohdalla laskua kertyisi kuitenkin jo 0,2 prosenttiyksikköä eli noin neljä prosenttia.

Yhteisöveron tulonjakovaikutuksista kertoo näitä maltillisia veronkorotuksia enemmän kuitenkin verokannan poisto. Ilman yhteisöveroa toiseksi suurituloisimman tuloluokan osuus kohoaisi nykytilaan verrattuna kolmella prosenttiyksikön kymmenyksellä eli noin yhdellätoista prosentilla. Suurituloisimman luokan kohdalla kasvua kertyisi peräti kahdeksan kymmenystä eli 17 prosenttia. Kun suurituloisimman tuloluokan osuutta 26 prosentin yhteisöverokannalla (sarake 5) verrataan tähän verottomaan tilaan (sarake 6), on ero peräti prosenttiyksikön eli 19 prosentin suuruinen.

Jos yhteisöverokanta olisi vuonna 2021 ollut siis 26 prosenttia, olisivat suurituloisimman 0,01 prosentin tulot olleet miltei viidenneksen pienemmät kuin jos veroa ei olisi kannettu lainkaan. Tulokset tukevat raportissa aiemmin esitettyjä näkemyksiä, joiden mukaan yhteisöverolla on tärkeä tehtävä nimenomaan kaikkein suurituloisimpien verotuksen ja tuloverotuksen progression kannalta. Yhteisövero lisää tuloverotuksen progressiivisuutta kohdistuessaan pääasiassa suurituloisiin. Tätä korostaa myös edellä mainittujen tulo-osuusmuutosten vertailu koko jakauman keskiarvoon. Yhteisöverokannan poistaminen korottaisi tuloja keskimäärin noin kahdella prosentilla tilanteessa, jossa verokanta poistettaisiin suhteessa nykytilaan. Korkeimman, 26 prosentin yhteisöverokannan tapauksessa muutos mahtuisi niin ikään kahden prosentin sisään.

Yhteisöverokannan muutosten vaikutukset keskittyvät odotusten mukaisesti kaikkein suurituloisimpiin. Vaikka yhteisövero onkin Suomessa tasavero eikä tätä luonnetta ole laskelmissa muutettu, on se tosiasiaa progressiivinen, koska yhtiöiden omistus on keskittynyt hyvin varakkaille ja usein myös suurituloisille henkilöille. Koska heitä on Suomessa, kuten muuallakin, suhteellisen vähän, ei yhteisöverokannan muutoksilla ole suuria vaikutuksia tuloeroja mittavan Gini-kertoimen arvoon. Jos yhteisöverokantaa korotettaisiin 30 prosentilla eli 26 prosenttiin, olisi Gini-kertoimen arvo laskenut noin 0,002 yksikköä eli neljä prosenttia. Muutoksen vähäisyys kertoo Gini-kertoimen jäähmydestä. Se ei tunnetusti reagoi kovin herkästi jakauman ääriaitojen eli pienimpien ja suurimpien tulojen muutoksiin.

5. Johtopäätökset

5.1 Yhteenveto

YHTEISÖVERON TULONJAKOVAIKUTUSTEN huomioiminen on askel kohti laajempaa ymmärrystä taloudellisesta eriarvoisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Yhteisövero on ajankohtainen, kun Suomessakin otettiin käyttöön tämän vuoden alusta suuryritysten globaali 15 prosentin vähimmäisvero. Sillä voi olla vaikutusta myös maiden sisäiseen ja väliseen tulonjakoon. Voitonsiirron ja muun verovälttelyn vaikeuttaminen voi myös kasvat-
taa kansallisen veropolitiikan liikkumavaraa.

Yhteisöveroa voidaan perustella eri tavoin. Se on eräänlainen verotuksen perälauta, joka varmistaa, että yhtiöiden voittoja verotetaan ylipäättään. Sitä voidaan pitää myös yhtiöiden nauttimien julkisten palveluiden, kuten liikenneverkkojen käytöstä perittävänä korvauksena. Yhteisöverolla on myös suhdannepoliittinen tehtävä. Se tasoittaa talouden suhdannevaihteluita.

Yhteisöveron kohtaantoa ja tulonjakovaikutuksia koskeva kansainvälinen tutkimusnäyttö on monenkirjavaa. Näyttö riippuu suuresti tutkitusta maasta, ajanjaksosta ja menetelmistä. Sen perusteella on kuitenkin melko turvallista olettaa, että yhteisövero kohdistuu ainakin lyhyellä aikavälillä pääasiassa yhtiöiden omistajiin. Koska yhtiöiden omistus on Suomessa ja kansainvälisesti keskittynyt suurituloisille, se kohdistuu pääasiassa suurituloisiin. Siksi yhteisövero on osa progressiivista tuloverotusta huolimatta siitä, että yhteisövero on Suomessa tasavero. Raportin aineiston mukaan lähes puolet yhteisöjen voitoista kohden-
tuu suurituloisimmalle prosentille.

Tässä raportissa esitetään ensi kertaa arvio yhteisöveron tulonjakovaikutuksesta Suomessa. Sen mukaan yhteisöverokannan korotukset 21–26 prosenttiin kohdistuisivat ennen kaikkea tulonjakauman huipulle. Yhteisöveron korotuksilla olisi siis tulonjakoa tasoittava vaikutus.

Yhteisöverokannan prosenttiyksikön korotuksesta noin 45 prosenttia eli 121 miljoonaa euroa kohdistuisi suurituloisimpaan prosenttiin ja seitsemän prosenttia suurituloisimpaan 0,01 prosenttiin. Suurituloisimman kymmenyksen osuus olisi 72,4 prosenttia ja 194 miljoonaa euroa. Luvuissa ei ole huomioitu esimerkiksi ulkomaisia omistajia sekä institutionaalisten hallinnoimia omistuksia (ks. tarkemmin luku 4.1 ja 4.4).

Yhteisöverokannan korotus prosenttiyksiköllä laskisi suurituloisimman 0,01 prosentin (p99,99–100) osuutta bruttomääräisistä ansio- ja osinkotuloista sekä jakamattomista voitoista noin 3,7 prosenttia. Suurituloisimman prosentin (p99–100) osuus supistuisi vastaavasti noin 5,6 prosenttia. Suurituloisimman kymmenen prosentin (p90–100) kohdalla prosenttiyksikön veronkorotus johtaisi noin 4,5 prosentin laskuun sen tulo-osuudessa, jolloin se laskisi 29,3 prosenttiin.

Tuloeroja mittaavan Gini-kertoimen arvo supistuisi noin 3,1 prosenttia, jos yhteisöverokantaa korotettaisiin prosenttiyksiköllä. Lukua voi verrata laman jälkeisiin vuosiin 1993–2000, jolloin Gini-kerroin nousi miltei 24 prosenttia.¹⁰⁷ Toisaalta euromääräisesti vaikutus olisi suuri. Aivan tulojakauman huipulla, suurituloisimmalle prosentin sadasosalla,

¹⁰⁷ Tilastokeskus (2024). Gini-kerroin ja muita tulonjakoindeksaattoreita, 1966–2022. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tjt/statfin_tjt_pxt_11x3.px/ [viitattu 13.1.2024]. Tulee huomata, että Gini-kerroin on laskettu myös myyntivoitoille. Olennaisempaa kuin Gini-kertoimen taso on tässä tapauksessa sen muutoksen mittaluokka.

yhteisöveron prosenttiyksikön korotus nostaisi veroja keskimäärin jopa kymmeniätuhansia euroja vuodessa.

Käytettyyn menetelmään ja aineistoon liittyy rajoitteita, sillä siinä ei ole voitu huomioida kaikkia epäsuoria omistuksia eikä mahdollisia dynaamisia vaikutuksia (ks. luku 4.1). Arviota voidaan silti pitää aiemman tutkimuksen valossa oikeansuuntaisena ja mittaluokaltaan verraten luotettavana. Muutokset tulonjakoa kuvaavaan Gini-kertoimeen ovat maltillisia, mikä kertoo yhtiöiden omistusten keskittymisestä varsin pienelle suurituloisten joukolle.

Selvitys vahvistaa käsitystä siitä, että yhteisövero on tärkeä osa progressiivista tuloverotusta ja kaikkein suurituloisimmille jopa tärkein vero. Se myös estää tulonmuuntoa ja turvaa näin myös ansiotulojen veropohjaa. Mitä kireämpää yhteisöverotus on, sitä progressiivisempaa tuloverotus on kaikinensa ja päinvastoin.

5.2 Suositukset

Raportin pohjalta voidaan esittää seuraavat suositukset yhteisöverotuksen ja lainsäädännön vaikutusarvioinnin kehittämiseksi:

Tulonjakovaikutusarviointien kehittäminen:

- Valtiovarainministeriön tulisi tuottaa selvitys yhteisöveron tulonjakovaikutuksista ja kehittää laskentamalli yhteisöveron tulonjakovaikutusten arviointiin lakimuutosten ja budjetin yhteydessä. Myös tutkijat voisivat arvioida ja kehittää laskentamallia, jos sen menetelmistä kerrottaisiin avoimesti.
- Tilastokeskuksen, valtiovarainministeriön ja muiden viranomaistahojen tulisi ottaa yhtiöiden sekä muiden yhteisöjen jakamattomat voitot huomioon osana tulonjakolaskelmia.

Yhteisöverotuksen kehittäminen

- Suomen tulee vaatia suurten konsernien vähimmäisveroon jäävien aukkojen tukkimista ja 15 prosentin vähimmäisverokannan nostoa lähemmäs korkean verotuksen OECD-maiden verotasoa. Näin hillitään kansainvälistä verokilpailua, turvataan Suomen veropohjaa, parannetaan markkinoiden toimintaa sekä verotuksen tasapuolisuutta.
- Suomen tulee pitää yhteisöveropohja tiiviinä myös kansallisesti ja estää voitonsiirtoa matalamman verotuksen maihin. Tämä onnistuu muun muassa tiukentamalla korkovähennysrajoitusta, välyhteisölakia ja muita voitonsiirtoa estäviä säännöksiä.
- Yhteisövero on syytä säilyttää Suomessa riittävän korkealla tasolla tulomuuntelun kannusteiden vähentämiseksi. Tällöin on syytä ottaa huomioon myös osinkoverotuksen taso. Yhteenlasketun yhteisö- ja pääomatuloveron taso tulisi nostaa lähemmäs suurimpien ansiotulojen verotusta tulomuuntelun hillitsemiseksi esimerkiksi listaamattomien osakeyhtiöiden osinkoverotusta uudistamalla.¹⁰⁸
- Vaihtoehtona edelliselle Suomessa tulee harkita paluuta lähemmäs yhtenäistä ansio- ja pääomatulojen progressiivista verotusta valtionverotuksessa.

108 Ks. esim. Hourani ym. 2023, 35.

Liite 1. Tuloluokkien veroasteiden muutokset

MITEN YHTEISÖVEROKANNAN MUUTOKSET vaikuttaisivat tuloluokkien veroasteisiin?

Tähän kysymykseen voidaan vastata ansio-, osinko- ja yhteisöveron osalta. Seuraavissa taulukoissa kuhunkin tuloluokkaan kuuluneilta henkilöiltä on vähennetty vain yhteisövero. Se on laskettu jakamalla henkilöiden omistamien yhtiöiden omistus heidän saamansa osingon ja yhtiön jakaman koko osingon suhteella ja kohdentamalla yhtiön maksama yhteisövero tämän omistussuuden perusteella. Taulukko 9 näyttää tällä perusteella laskettujen bruttotulojen tuloluokittaiset osuudet Suomessa vuonna 2021. Taulukon tiedot ovat vertailukelpoisia taulukon 8 nettotulotietojen kanssa. Erotuksena taulukkoon 8 on, että tässä taulukossa ansio- ja osinkotuloista ei ole vähennetty tulo-, kunnallis- ja kirkollisveroa.

Taulukko 9. Tulo-osuudet vuoden 2021 tasolla (brutto)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Tuloluokat	Nykytila	Vero 21 %	Vero 22 %	Vero 23 %	Vero 26 %	Ei yhteisö- veroa
p1-25	6,9 %	6,9 %	6,9 %	6,9 %	6,9 %	6,9 %
p25-50	15,4 %	15,4 %	15,4 %	15,5 %	15,5 %	15,2 %
p50-75	24,3 %	24,3 %	24,3 %	24,3 %	24,4 %	23,9 %
p75-90	20,9 %	20,9 %	21,0 %	21,0 %	21,0 %	20,6 %
p90-95	9,4 %	9,5 %	9,5 %	9,5 %	9,5 %	9,3 %
p95-99	10,8 %	10,8 %	10,8 %	10,8 %	10,8 %	10,7 %
p99-99,9	5,3 %	5,3 %	5,3 %	5,3 %	5,2 %	5,4 %
p99,9-99,99	2,4 %	2,4 %	2,4 %	2,4 %	2,3 %	2,7 %
p99,99-100	4,6 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,3 %	5,3 %
Gini-kerroin	0,4258	0,4255	0,4252	0,4249	0,4239	0,4324
Keskiarvo (€)	35 374	35 346	35 319	35 291	35 209	35 926
Yhteensä (mrd. €)	153,7	153,5	153,4	153,3	152,9	156,1

Aineistolähde: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistot

Taulukon ensimmäinen sarake näyttää taulukon 8 tavoin ansio- ja osinkotulojen sekä jakamattomien voittojen jakauman. Seuraavat neljä saraketta näyttävät jakauman, kun yhteisöverokantaa korotetaan aiempaan tapaan 21–26 prosenttiin. Viimeinen sarake näyttää tulojakauman tilanteessa, jossa yhteisöveroa ei kannettaisi ollenkaan.

Kolmen pienituloisimman tuloluokan (p1–25, p25–50 ja p50–75) eli pienituloisimman 75 prosentin tulo-osuus on nettotuloissa mitattuna ollut bruttotuloja korkeampi. Kiinnostavaa kyllä, sama pätee myös aivan jakauman huipulla. Kun suurituloisimman 0,01 prosentin (p99,99–100) osuus bruttotuloista oli vuonna 2021 noin 4,6 prosenttia, on luokan osuus nettotuloista ollut 4,7 prosenttia eli noin kaksi prosenttia korkeampi. Tämä kertoo verotuksen regressiivisyydestä tulojakauman huipulla ainakin tässä tarkasteltujen ansio- ja osinkotulojen sekä jakamattomien voittojen osalta. Näin ollen osuuttaan ovat "menettäneet" suurituloisimpaan neljännekseen kuuluneet henkilöt – aivan jakauman hännänhuippua lukuun ottamatta.

Sama pätee myös tilanteessa, jossa yhteisöverokantaa korotetaan vaiheittain nykyisestä 20:sta 26 prosenttiin. Vaikka suurituloisimman 0,01 prosentin osuus laskeekin, ei kannan korotus supista sen osuutta bruttotulojen osuutta pienemmäksi. Ilman yhteisöveroä (sarakke 6) suurituloisin 0,01 prosenttia olisi saanut nettomääräisistä ansio- ja osinkotuloista sekä jakamattomista voitoista 5,5 prosenttia eli kaksi kymmenystä bruttotuloja enemmän.

Vaikka ansio-, osinko- ja yhteisöverotus tasaavatkin ansio- ja osinkotulojen sekä jakamattomien voittojen jakaumaa koko väestön tasolla, kohdistuu verotuksen tulo-osuuksia leikkaava vaikutus pääasiassa suurituloisiin, vaikkakaan ei kaikkein ylimpiin tuloihin. Esimerkiksi suurituloisimman kymmenyksen eli desiilin alemman puolikkaan (p90–95) osuus on nettotuloissa kolme kymmenystä alempi, kun verrataan sen osuuksia jakauman nykytilassa bruttotuloihin. Suurituloisimman prosentin alimman yhdeksän kymmenyksen (p99–99,9) osuus on peräti kuusi kymmenystä alempi. Näiden verojen tulojako tasaava vaikutus ylittää näin ollen kyllä varsin suuriinkin tuloihin.

Vaikka yhtiöiden omistus onkin Suomessa hyvin keskittynyttä, nähdään yhteisöverokannan korotuksen 20:sta 26 prosenttiin alentavan suurituloisimman prosentin (p99–99,9, p99,9–99,99, p99,99–100) osuutta lopulta noin 0,4 prosenttiyksiköllä (3,4 prosenttia). Suurituloisimman 0,01 prosentin osuus supistuu kahdella prosenttiyksikön kymmenyksellä eli noin 4,3 prosentilla.

Miten paljon tuloluokkien keskimääräiset, efektiiviset veroasteet muuttuvat, kun yhteisöveroa korotetaan tai poistetaan kokonaan? Taulukko 10 näyttää luokkien ansio- ja osinkotulojen sekä jakamattomien voittojen mukaan jyvitetyn yhteisöveron jakauman aiemmillä 20–26 prosentin yhteisöverokannoilla ja ilman yhteisöveroa. Taulukon toiseksi alin rivi näyttää koko väestön veroasteen keskiarvon ja maksettujen verojen määrän miljardeina euroina.

Talukko 10. Efektiiviset veroasteet vuoden 2021 tasolla

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Tuloluokat	Nykytila	Vero 21 %	Vero 22 %	Vero 23 %	Vero 26 %	Ei veroa
p1–25	11,6 %	11,8 %	12,0 %	12,2 %	12,9 %	7,8 %
p25–50	13,6 %	13,7 %	13,7 %	13,7 %	13,8 %	12,9 %
p50–75	16,9 %	16,9 %	16,9 %	17,0 %	17,1 %	16,0 %
p75–90	22,7 %	22,8 %	22,9 %	23,0 %	23,2 %	20,9 %
p90–95	28,7 %	28,9 %	29,1 %	29,2 %	29,7 %	25,6 %
p95–99	35,7 %	36,0 %	36,3 %	36,6 %	37,5 %	29,7 %
p99–99,9	48,2 %	49,1 %	50,0 %	50,9 %	53,7 %	30,4 %
p99,9–99,99	41,7 %	43,0 %	44,3 %	45,7 %	49,6 %	17,8 %
p99,99–100	10,3 %	10,6 %	11,0 %	11,3 %	12,5 %	4,3 %
Keskiarvo	22,3 %	22,5 %	22,9 %	22,9 %	23,5 %	18,5 %
Yhteensä (mrd. €)	34,3	34,6	35,1	35,1	35,9	28,9

Aineistolähde: Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistot

Merkillepantavaa on, miten selvästi tällä tavoin määritellyt efektiiviset veroasteet laskevat liikuttaessa kohti tulonjakauman huippua. Kun suurituloisimman prosentin alimman yhdeksän kymmenyksen (p99–99,9) veroaste nousee verokannasta riippuen 48,2–53,7 prosenttiin, vaihtelee ylimmän 0,01 prosentin osuus enää 10,3 ja 12,5 prosentin välillä. Edes pienituloisin neljännes (p1–25) ei ole maksanut näin matalaa veroprosenttia. Tämä kertoo siitä, miten kaikkein suurituloisimmat pystyvät alentamaan todellista verotustaan muun muassa hallintayhtiöiden avulla erittäin jyrkästi.¹⁰⁹ Kuten aiemminkin, tulee veroasteita tarkasteltaessa huomioida, että ne on laskettu ansiotuloille, osingoille ja jakamattomille voitoille, ei veronalaisille tuloille (sekä jakamattomille voitoille) yhteensä.

Huomionarvoista on toki myös, että pienituloisimman neljänneksen (p1–25) veroaste kohoaisi 26 prosentin yhteisöverokannalla 1,3 prosenttiyksikköä (11 prosenttia) ja jäisi ilman veroa 3,8 prosenttiyksikköä (33 prosenttia) alemmaksi. Tämä kertoo, että sinänsä pienituloisten joukossa on ollut suhteellisen suuria yhtiöomistuksia. Yhteisöverokannan korotukset näyttävät kohdistuvan suhteessa eniten suurituloisimpaan prosenttiin sen suurituloisinta prosenttia (p99,99–100) lukuun ottamatta. Esimerkiksi kolmanneksi suurituloisimman tuloluokan veroaste kohoaisi 26 prosentin yhteisöverokannalla noin 5,5 prosenttiyksikköä (11 prosenttia). Toiseksi suurituloisimman luokan aste nousisi tällä

yhteisöverokannalla peräti 7,9 prosenttiyksikköä (19 prosenttia). Suurituloisimman 0,01 prosentin veroaste kohoaisi tällä kannalla 2,2 yksikköä (21 prosenttia). Vaikka muutos olisi näin ollen tulojakauman huipulla suhteellisesti suurin, olisi veroasteen absoluuttinen nousu veroasteen alhaisuuden vuoksi varsin pieni.

Ilman yhteisöveroa suurituloisimman 0,01 prosentin veroaste laskisi peräti kuusi prosenttiyksikköä (58 prosenttia). Tämä kertoo hyvin veron merkityksestä osana kaikkein suurimpien tulojen verotusta.

Liite 2. Aineistot ja menetelmät

Aluksi

TÄSSÄ LIITTEESSÄ kuvataan tarkemmin raportissa käytettyjä aineistoja ja menetelmiä. Liitteen tarkoituksena on mahdollistaa raportissa esitettyjen tuloeroarvioiden toistaminen sekä niihin jääneiden puutteiden havaitseminen ja korjaus.

Raportissa esitettävät arviot ovat sellaisenaan vain pieni, joskin tärkeä askel kohti yhteisöveron tulonjakovaikutusten huomioimista osana suomalaista lainvalmistelutyötä. Ne auttavat samalla hahmottamaan yhteisöveron tulonjakovaikutusten mahdollista laajuutta, mikä on tärkeää myös laajemmalle yhteiskunnalliselle keskustelulle tulonjaosta ja yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta.

Raportin tulonjakoanalyysi perustuu rakenteeltaan Saezin ja Zucmanin (2019) suositukseen. Sen mukaan analyysin on lähdettävä liikkeelle tulonjaon nykytilan kuvauksesta ja esitettävä verotuksen aiheuttamat tulonjakomuutokset suhteessa tähän tilaan. Analyysin on heidän mukaansa esitettävä, kuinka paljon kunkin tuloluokan veronalaiset tulot ja verot muuttuvat. Heidän mukaansa on lisäksi arvioitava, kuinka veromuutokset vaikuttavat kunkin tuloluokan veroja edeltäviin ja niiden jälkeisiin tuloihin eli brutto- ja nettotuloihin. Analyysissa on heidän mukaansa esitettävä myös arvioita siitä, kuinka paljon verojärjestelmän uudelleenjakavuus (redistributiveness) muuttuu uudistuksen myötä. Saez ja Zucman laskevat lisäksi kunkin tuloluokan hyvinvointia laskevan rajahyödyn teorian mukaisesti.¹¹⁰ Tätä viimeistä vaihetta ei ole suoritettu raportin yhteydessä siihen liittyvän epävarmuuden vuoksi, vaikka analyysi muilta osin tukeutuukin suurelta osin heidän tuoreeseen suositukseensa.

Aineistot

Yksi raportin keskeisistä eroista tyypillisiin Suomessa tehtäviin verotuksen tulonjakoarvioihin on, että se perustuu suoraan rekisteriaineistojen, ei SISU-mikrosimulointimallin käyttöön. SISU-malli tuottaa staattisia olettamuksia kotitalouksien tai yksilöiden käyttäytymisestä jonkin tai joidenkin parametrien, kuten verokantojen muuttuessa. Tässä raportissa on sen sijaan käytetty rekisteriaineistoja pääasiassa suppeampiin tulonjakoarvioihin yhteisöverokannan muutosten osalta. Vaikka tämän raportin ja SISUn aineistolähteet ovat osin samoja, on raportin lähdeaineisto SISUa suppeampi.

Raportin tilastopohja koostuu kolmesta Tilastokeskuksen tuottamasta maksullisesta ja käyttölupaa edellyttävästä valmisaineistosta:

- FOLK tulotieto -aineisto: luonnollisten henkilöiden tulo- ja verotiedot
- FLOWN-aineisto: yritysten osinko- ja omistustiedot
- FIRM-aineisto: yritysten tilinpäätöstiedot

¹¹⁰ Saez ja Zucman 2019, 12.

FOLK tulotieto -aineisto sisältää tiedot Suomessa asuneiden luonnollisten henkilöiden ansio- ja pääomatuloista, heidän maksamistaan ja saamistaan tulonsiirroista, varallisuudesta (vuoteen 2005) sekä veloista. Raportin analyysistä on jätetty pois kaavamaisesti kaikki vuodessa alle 2 900 euroa (vuoden 2021 mediaanikuukausipalkka) ansiotuloina tienanneet henkilöt. Siksi aineisto koostunut noin 4,3 miljoonasta henkilöstä. FOLK tulotieto -aineisto yhdistää toisiinsa tietoja Tilastokeskuksen tulonjakotilastosta, Verohallinnon henkilöverotusaineistosta, KELAsta ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL).

FLOWN-aineisto jakautuu FLOWN_OWNER-, FLOWN_PARTNER-, FLOWN_DIVIDEND- ja FLOWN_LISTED-osa-aineistoihin. Näistä ensimmäinen sisältää tiedon osakeyhtiöiden osakkaista. Jos osakkaita on ollut enintään kymmenen, on tiedot ilmoitettu erikseen. Jos osakkaita on ollut tätä enemmän, on tiedoksi annettu vähintään kymmenen prosenttia yhtiöiden osakekannasta omistaneiden osakkaiden tiedot sekä kaikki osakkaat, joille on annettu osakaslaina. Tämä tarkoittaa varsinkin suurten pörssi-yhtiöiden kohdalla, että niiden osakkeenomistajista valtaosa jää aineiston ulkopuolelle. Pienempien, listamattomien yhtiöiden kohdalla aineiston peittävyys on parempi. Toinen aineisto sisältää tiedot avointen ja kommandiittiyhtiöiden yhtiömiehistä. Kolmas aineisto sisältää tiedot osakeyhtiöiden osingosta maksajan ja saajan mukaan. Useammin kuin kerran vuodessa osinkoa maksaneiden yhtiöiden tiedot on ilmoitettu aineistossa erikseen. Nämä tiedot on yhdistetty osingonsaajittain vuotuisen kokonaisosingon laskemiseksi. Neljäs aineisto sisältää tiedon kaikista pörssilistatuista yhtiöistä.

FIRM_FSS-aineisto sisältää Verohallinnon elinkeinoveroaineistosta ja suoraan yrityksiltä kerättyistä tilinpäätöstiedoista. Tilastokeskuksen omassa tiedonkeruussa ovat mukana kaikki yli 50 henkeä työllistäneet yritykset. 10–50 henkeä työllistäneet yritykset on otettu mukaan satunnaisotannalla. Alle kymmenen henkeä työllistäneistä yrityksistä on Tilastokeskuksen omassa tiedustelussa mukana vain epäsystemaattisesti poimittu osa. Näiden pienten yritysten tietoja on täydennetty elinkeinoverotusrekisteristä tai yhdistämällä toisiinsa tietoja Tilastokeskuksen tiedustelusta.

Tutkimuksessa käytetyt yritys- ja henkilötasoiset aineistot mahdollistavat yhteisöverokannan muutoksien tulonjakovaikutusten arvioinnin sekä jaetun että jakamattoman voiton suhteen. Koska yhteisövero kohdistuu osakeyhtiöiden tulokseen, vähentää se näiden yhtiöiden voittoa katsomatta siihen, jaetaanko voittoa omistajille vai pidätetäänkö se yhtiön taseessa. Näin ollen raportissa ei ole myöskään tarvinnut turvautua epävarmoihin oletuksiin osakeyhtiöiden voitonjaon muutoksista verotuksen muuttuessa.

Raportissa käytettyihin valmisaineistoihin liittyy myös joukko ongelmia. FOLK tulotieto -valmisaineistossa ei ole havaintoyksikkö- eli henkilötasoisia taustatietoja muun muassa iästä, koulutuksesta tai sosioekonomisesta asemasta. Aineistoja ei myöskään ole toistaiseksi mahdollista yhdistää muun muassa vakuutuskuorissa oleviin omistuksiin. Riihelä ja Tuomala olettavat kuorissa olevan varallisuuden noudattavan jonkin tunnetun tulolajin, kuten osinkojen jakaumaa.¹¹¹ Vaikka tämänkaltainen oletus voi auttaa tuottamaan nykyistä kattavampia arvioita varallisuuden ja tulojen jakaumasta, liittyy niihin myös epävarmuutta. Vakuutuskuoriin sijoitetut omistukset on kuitenkin hyvä pitää mielessä, kun arvioidaan raportissa esitettävän staattisen tulonjakoarvion realistisuutta.

FIRM-aineiston ongelmana on puolestaan se, ettei kaikista yrityksistä saatujen tietojen sisältö ole täysin yhteneväistä, mikä heikentää jonkin verran tietojen vertailtavuutta. Aineistossa on mukana kaikki yli 50 henkeä Suomessa työllistäneet yritykset. Tätä pienemmät, 10–50 työllisen yritykset on poimittu aineistoon satunnaisotannalla. Alle

111 Riihelä ja Tuomala 2022, 33.

kymmenen työllisen yrityksistä on satunnaisempia tietoja, tai tietoja on saatu yhdistelmällä eri aineistoja. Aineistoon liittyy myös tilastointitavan muutoksista johtuvia katkoksia, jonka vuoksi sen tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia eri vuosien välillä. Hieman samankaltaisia tilastointitavan muutoksista johtuvia jatkuvuusongelmia esiintyy myös FLOWN-aineistossa. Myös tämä tekijä puoltaa vain yhden tilastovuoden, tässä vuoden 2021, tietojen käyttöä tulonjakoarviointien pohjana.

Aineistot on yhdistetty toisiinsa salattujen henkilö- ja yritystunnusten avulla siten, että FOLK tulotieto -aineistoon on liitetty FLOWN-aineiston omistus- ja osinkotiedot ja nämä tiedot on liitetty edelleen FIRM_FSS-aineiston tilinpäätöstietoihin. Jos FOLK tulotieto -aineiston henkilöillä on ollut omistuksessaan useita yhtiöitä, on niiden tulos-, tase- ja osinkotiedot laskettu yhteen. Jos yhtiöt ovat jakaneet osinkoa vuodessa useita kertoja, kuten neljännesvuosittain, on osingot laskettu yhteen vuositasolla.

Menetelmät

Osakeyhtiöiden omistusosuudet on laskettu raportissa jakamalla kunkin henkilön omistamistaan saama osinko yhtiön koko osingolla ja kertomalla yhtiön oma pääoma tällä osamäärällä:

$$(1) \quad s_i = (\sum_{j=1}^n d_{ij}) / \sum_{j=1}^n d_j \cdot \sum_{j=1}^n K_j / \sum_{j=1}^n K_j$$

$i = 1, \dots, m$ ovat omistajia, $j = 1, \dots, n$ yhtiöitä, d on osinko ja K oma pääoma.

FLOWN_OWNER-aineisto sisältää tiedon myös kunkin osakkaan hallussa olleista osakkeista ja yhtiöiden yhteenlasketusta osakekannasta. Koska nämä tiedot eivät Tilastokeskuksen mukaan aina täsmää (joissakin tapauksissa osakaskohtaisen omistusosuuden jakaminen koko osakekannalla voi saada yli yhden nousevia arvoja), on raporttia laskettaessa katsottu paremmaksi arvioida omistusosuutta osingon välityksellä.

Omistusosuusarviota on käytetty jakamattoman voiton kohdentamiseen tai jyvittämiseen kullekin osakkaalle tämän osuuden mukaisesti. Jakamaton voitto on laskettu FIRM_FSS-aineistosta yhtälössä

$$(2) \quad \theta_j = \pi_j + \tau_j^c - i_j - \delta_j - d_j$$

jossa j on yhtiö, π on liikevoitto ja tappio, τ^c on yhteisövero (aineistossa positiivinen yhteisövero saa negatiivisia arvoja), i on korko, δ on poistoerotuksen muutos ja d on jaettu osinko. Tulee huomata, että jakamattomia voittoja tarkastellaan Riihelän ja Tuomalan (2022) tavoin vain yhdeltä vuodelta. Näin on tehty muun muassa siksi, että yhtiöt käyttävät edellisinä vuosina kertyneitä jakamattomia voittojaan investointeihin, jolloin niitä ei voida enää jakaa omistajille. Edellisten vuosien jakamattomien voittojen huomioiminen sekoitaisi toisiinsa lisäksi kanta- ja virtasuureita tavalla, joka antaisi varsinkin suurituloisimpien tuloluokkien osuudesta hyvin korkean käsityksen. Tulee huomata, että aineistoista on suodatettu pois myös tappiolliset yhtiöt, jotta ne eivät vääristäisi omistusosuuksista saatavia arvioita.

Osakaskohtainen jakamaton voitto on saatu kertomalla edellisten yhtälöiden tekijät keskenään:

$$(3) \quad \theta_{ij} = s_i \cdot \theta_j$$

Yhteisöveromuutosten vaikutusta tulonsaajien eli luonnollisten henkilöiden tuloihin on laskettu raportissa seuraavan yhtälön avulla:

$$(4) \quad y_i = \sum_{j=1}^m w_j + (\sum_{j=1}^m \sum_{j=1}^n d_{ij} + \theta_j) - [\tau^c \cdot (1 + \Delta \tau^c)]$$

jossa y on tulo, $i = 1, 2, \dots, m$ ovat tulonsaajia, $j = 1, 2, \dots, n$ viittaa yhtiöihin, w ansiotuloihin (ml. palkat, eläkkeet ja muut tulonsiirrot), d osinkoihin, θ jakamattomiin voittoihin, τ^c on yhteisövero ja $\Delta \tau^c$ on sen muutos prosentteissa. Kun tässä raportissa puhutaan yhteisöverokannan muutoksen tulojakovaikutuksista, viitataan juuri tähän muuttajaan. Se saa arvoja 0,05:stä 0,30:een, kun yhteisöverokantaa korotetaan 21–26 prosenttiin. Kun yhteisövero on vertailun vuoksi jätetty kokonaan pois, on muuttujalle annettu arvo -1.

Veronalaiset ansiotulot on otettu mukaan tarkasteluun, koska ne auttavat hahmottamaan tulonjaon muutoksia kokonaisuudessaan. Ansiotulot ovat suurin yksittäinen tulolaji Suomessa. Pelkkien osinkojen ja jakamattomien voittojen tarkastelu antaisi paitsi tuloerojen tasosta myös niiden muutoksesta selvästi jyrkemmän kuvan kuin tilanteessa, jossa tarkasteluun on otettu myös ansiotulot.

Yhtenä ongelmana FOLK tulotieto -aineiston kanssa on, ettei se erottele toisistaan eri pääomatulolajeja (korot, osingot ja vuokrat). Näin ollen FLOWN-aineiston osinkotietojen lisääminen FOLK-aineiston pääomatuloihin laskisi osan osingoista kahteen kertaan, koska FLOWN-aineiston osinkotiedot sisältävät sekä luonnollisten henkilöiden suoraan että välillisesti muun muassa hallintayhtiöiden kautta saamansa osingot. Vastaavasti FOLK tulotieto -aineistossa on osinkoja, joita ei ole voitu yhdistää osakeyhtiöiden omistajiin siitä syystä, ettei FLOWN-aineisto sisällä tietoja kaikista osakkeen- ja siten yhtiöiden omistajista. Tästä syystä FOLK-aineiston pääomatulotiedot on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Toisena ongelmana FOLK tulotieto -aineiston kanssa on, ettei se sisällä tulonsaajien taustatietoja. Vaikka nämä tiedot ovat saatavissa erillisenä valmisaineistona, ei niitä ole yhdistetty aineistoon hankkeen aikataulu- ja mittakaavasyistä. Alaikäiset vanhempiensa luona asuvat, laitoksissa pysyväisluonteisesti elävät, asevelvollisuuttaan suorittavat ja esi-merkiksi vangit on näin ollen pyritty jättämään tarkastelun ulkopuolelle. Se on toteutettu rajaamalla aineisto vähintään 2 900 euroa vuodessa valtionverotuksessa ansiotuloina saaneisiin henkilöihin.

Raja-arvon valinta on sinänsä kaavamainen: kyse on vuoden 2021 kuukausittaisesta mediaanipalkasta. Se jättää kuitenkin aineiston ulkopuolelle pääasiassa epäitsenäisiä henkilöitä, jotka eivät ainakaan pääosin ole yhtä riippuvaisia henkilökohtaisista tuloistaan kuin esimerkiksi oman kotitaloutensa muodostavat eläkeläiset ja palkansaajat.

Huomioon ei myöskään ole otettu analyysin staattisen luonteen mukaisesti, että yhteisöveron muutokset voivat johtaa tulomuunteluun pääomatuloista ansiotuloiksi (tai päinvastoin). Kuten Saez ja Zucman muistuttavat, on yhteisöveron kohtaannossa kyse dynaamisesta käyttäytymisvaikutuksesta (ks. luku 3.2). Näin ollen staattisen tulojako-analyysin ei periaatteessa tulisikaan huomioida kohtaantoa, varsinkin jos tehdään kuten tässä raportissa ja lasketaan tulonjaon muutoksia yhdeltä vuodelta. Vaikka yhteisöverolla

olisikin vaikutusta yhtiöiden omistajien ohella myös kuluttajiin ja työntekijöihin, olisi epärealistista olettaa näiden vaikutusten olevan välittömiä, vaan ilmenevän vasta ajan myötä esimerkiksi palkkaneuvotteluissa ja sopimushintojen muuttuessa.

Kuten raportissa todetaan, on yhteisöveron oletettu kohdistuvan kokonaisuudessaan yhtiöiden omistajiin. Tilastokeskuksen valmisaineistot mahdollistavat periaatteessa yhteisöveron kohdentamisen myös muille ryhmille, kuten kyseisten yhtiöiden työntekijöille. Juuri tämänkaltaisen yhdistämisen mahdollistavia aineistoja ei tätä raporttia laskettaessa ole kuitenkaan käytetty. Perusteet yhteisöveron täysimääräiseen kohdentamiseen omistajille johtuvat pitkälti työntekijöihin ulottuvan kohtaannon epävarmuudesta ja analyysin staattisesta luonteesta.

Raportin tulonjakoarviot on laskettu vuodelle 2021. Se on raporttia laadittaessa tuorein vuosi, jolta on ollut saatavissa henkilö- ja yritystasoisia omitus-, tulo- ja tasetietoja. Kuten luvussa 4 todetaan, oli vuosi 2021 maailmanlaajuisesta covid-19-viruspandemiasta huolimatta talouden näkökulmasta suhteellisen suotuisa. Niin työllisyys kuin yritysten kannattavuus olivat melko hyvällä tasolla. Arvopaperien, kuten osakkeiden voimakas hinnannousu johti vuonna 2021 varsin suuriin luovutus- eli myyntivoittoihin. Nämä voitot, kuten arvopaperiomistuskin, olivat keskittyneitä pienelle, varakkaalle väestönosalle. Näin ollen myös tuloerot kasvoivat vuonna 2021. Näistä tekijöistä huolimatta yhden vuoden tietoihin tukeutumisen ei pitäisi vaikuttaa yhteisöveron tulonjakoarvioihin kovin voimakkaasti.

Jatkotutkimuksessa voitaisiin vertailun vuoksi laskea FOLK tulotieto-, FLOWN- ja FIRM-aineistojen pohjalta useamman vuoden keskiarvoja suhdannekierron vaikutusten vähentämiseksi. Esimerkiksi Baraké ja kumppanit käyttävät efektiivisten yhteisöverokantojen laskemiseen kahden vuoden liukuvia keskiarvoja tästä samaisesta syystä.

Yhteisöveron tulonjakoarvioiden rajoitteita

Suomessa ei ole viime vuosina tehty empiirisiä arvioita yhteisöveron välittömästä kohtaanosta tai vaikutuksista välittömiin, vuoden aikaisiin tuloeroihin. Kohtaantoon liittyvä kansainvälinen tutkimusnäyttö hyvin epävarmaa (ks. luku 3.2). Raportissa onkin lähdetty liikkeelle olettamuksesta, jonka mukaan yhteisövero kohdistuu kokonaisuudessaan yhtiöiden omistajiin.¹¹² Tämä oletamus on mahdollisista rajoitteistaan huolimatta linjassa viimeaikaisen, kansantulon jakaumaa selvittäneen DINA-tutkimuskirjallisuuden kanssa. Se yhteismitallistaa samalla osakeyhtiöiden tarkastelua muiden yritysten kanssa, joiden tulos verotetaan välittömästi omistajien tulona.¹¹³

Pääoman ja työn verotuksen suhteellisella muutoksella (esimerkiksi yhteisöveron kiristyksellä) ei juuri ole vaikutusta verotuksen kohtaantoon, jos pääoman ja työn tarjontajoustot ovat vähäisiä suhteessa niiden korvaus- eli substituutiojousto. Tällaisessa tilanteessa tuotantotekijöihin kohdistettua veroa on vaikea siirtää ja vero kohdistuu yhteisöveron tapauksessa lähinnä pääomaan ja työn verotuksen tapauksessa työvoimaan.¹¹⁴ Kuten Yhdysvaltain kongressin tietopalvelun selvityksessä todetaan, myös eri maiden yhteisöverokantojen ja efektiivisten veroasteiden lähentymisellä voi olla samanlainen vaikutus. Kun eri maiden yhteisöverotuksen taso on melko samanlainen, on sijoittajien vaikea välttää yhteisöveroa siirtämällä pääomia maasta toiseen.¹¹⁵

112 Poikkeuksena tähän voidaan mainita esimerkiksi Cronin ym. (2012, 29), jotka arvioivat yhteisöveron kohdistuneen Yhdysvalloissa noin 82-prosenttisesti pääomaan ja 18-prosenttisesti työvoimaan. **113** Esim. Saez ja Zucman 2020, 19. **114** Saez ja Zucman 2019, 8. **115** Congressional Research Service 2021, 21–22.

Tulonjakovaikutusten mittakaava-arvio perustuu osaltaan myös kysymykseen siitä, kuinka paljon yhteisöveron taso vaikuttaa yritysten vero- ja tulossuunnitteluun muun muassa konsernien sisäisen siirtohinnoittelun manipuloinnin ja velkajärjestelyiden välityksellä. Varsinkin suuret ylikansalliset konsernit ovat olleet Suomessa ja EU:ssa melko herkkiä siirtämään voittoja Irlannin kaltaisiin verokeitaisiin (ks. luku 2.3). Vaikka Suomessa toimineet yritykset eivät vaikuta olleen erityisen ahkeria voitonsiirtäjiä, voidaan olettaa, että raportissa esitettävät tuloeroarviot aliarvioivat yhteisöveron tulonjakovaikutuksia siitä syystä, etteivät raportin aineistot tavoita yritysten voittoja kokonaisuudessaan.

Raportissa esitettävän staattisen tulonjakoarvion rajoitteena on edellä mainittujen tekijöiden ohella se, etteivät ne huomioi mahdollisia pitkän aikavälin dynaamisia vaikutuksia. Yhteisöverokannan muutoksilla voi olla vaikutuksia paitsi omistajien tuloihin ja yhtiöiden verotukseen myös julkisen talouden rahoituspohjaan. Tätä myöten niillä voi olla välillisesti vaikutusta myös tulonsiirtoihin ja julkisiin palveluihin. Yhteisö- ja henkilötuloveropohjan kaventuminen voi johtaa myös tulonsiirtojen, julkisten palveluiden ja muiden sosiaali- vakuutusten heikennyksiin.

Täten alentuva yhteisöverokanta voi paitsi johtaa pääosin suurituloisten omistajien veronalaisten tulojen kasvuun myös supistaa pienituloisten tuloja joko suorien leikkausten tai etuisuuksien ostovoimaa heikentämällä. Vastaavasti veronkiristyksillä voi olla välillisesti etuisuuksia parantava vaikutus. Tuloerot voivatkin tasoittua paitsi suoraan verotuksen vaikutuksesta, myös välillisesti etuisuuksien ja muiden tulonsiirtojen kautta. Pienituloisten kasvavalla ja suurituloisten supistuvalla ostovoimalla voi edelleen olla vaikutuksia kulutuskysyntään, työllisyyteen ja elinkeinoihin. Tällaisten dynaamisten tekijöiden huomioiminen on kuitenkin vaikeaa. Ne eivät tietenkään kosketa vain yhteisöveroa, vaan tulonsiirtoja ja julkisia palveluita kokonaisuudessaan.

Yhteisöveron kohdalla tällaisten dynaamisten vaikutusten tavoittaminen on erityisen vaikeaa johtuen veron suhdanneherkkyydestä. Voimakkaat suhdannevaihtelut ja kriisit, joiden ennakointi on usein vaikeaa, voivat johtaa paitsi staattisten myös dynaamisten tulonjakovaikutusten ali- ja yliarviointiin. Vaikka dynaamisten vaikutusten jättämistä tarkastelun ulkopuolelle voidaan pitää tämän raportin heikkoutena, on raportti tältä osin linjassa staattisiin vaikutusarvioihin perustuneen kansainvälisen tutkimuksen kanssa.¹¹⁶

Yritysverotus on Suomessa osin epäyhtenäistä. Toiminimiyrittäjien ja henkilöyhtiöiden, kuten avointen yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden tulosta eli yritystulosta verotetaan omistajiensa tulona ansio- ja pääomatuloverotuksessa riippuen heidän osuudestaan yhtiön nettovarallisuudesta. Yhteisömuotoisten yritysten, kuten osakeyhtiöiden ja osuuskuntien tuloksesta kannetaan taas yhteisöveroa, jonka ohella niiden omistajilta kannetaan ansio- ja pääomatuloveroa riippuen siitä, onko yhtiö listattu pörssiin sekä yhtiön jakaman osingon ja sen nettovarallisuuden suuruudesta. Toiminimien ja henkilöyhtiöiden kohdalla yritystulosta katsotaan pääomatuloksi 20 prosenttia yrityksen nettovarallisuudesta vastaava määrä, josta tehdään palkansaajien työtulovähennyksen rinnasteinen viiden prosentin yrittäjävähennys. Listaamattomien osakeyhtiöiden kohdalla pääomatulona jaettava osinko voi vastata korkeintaan kahdeksaa prosenttia yhtiön nettovarallisuudesta aina 150 000 euroon asti.

Pörssiyhtiöiden kohdalla koko jaettava tulos luetaan pääomatuloksi, josta peritään sekä yhtiövero että osingonsaajan päässä pääomatulovero. Tämä ei tarkoita, että toiminimien ja henkilöyhtiöiden verotus olisi osakeyhtiöitä kevyempää. Pääomatulovero on 30 000 euroon asti 30 ja siitä ylöspäin 34 prosenttia, mihin päästään ansiotuloverotuksessa

¹¹⁶ Esim. Baraké ym. 2021, 12.

vasta noin 27 200 ja 44 800 euron tuloilla, jonka ohella ansiotulosta kannetaan myös kunnallisvero, jonka väkiluvulla painotettu keskiarvo vuoden 2023 tasolla on 7,6 prosenttia maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen (sote-uudistus) jälkeen.¹¹⁷ Ansiotuloista peritään myös pääomatuloja korkeampia sosiaalivakuutusmaksuja.

Yhteisöverokannan muutos ei näin ollen kosketa kaikkia yrityksiä ja niiden omistajia yhtäläisesti, vaikka osakeyhtiöiden osuus niin liikevaihdon, henkilöstön, tuloksen, varallisuuden kuin monien muidenkin mittojen osalta onkin ollut selvästi suurin.¹¹⁸ Kuten Yhdysvalloissa on havaittu vuoden 1986 suuren tuloverouudistuksen (Tax Reform Act) kohdalla, voi henkilö- ja yhteisöverotuksen muutoksilla olla vaikutuksia yritysmuodon valintaan.¹¹⁹ Myös tällaisten vaikutusten mahdollisuus tekee dynaamisista tulonjakoarvioista varsin vaikeita toteuttaa.

Yhteisöveron vaikutukset riippuvat myös yritysten omistusrakenteesta ja omistuksen keskittyneisyydestä. Kuten Chancel ja kumppanit toteavat, monien pienten yritysten ja osakeyhtiöiden omistuspohja voi olla paljon kapeampi ja omistajat varakkaampia kuin suurissa, hajautuneiden omistuspohjien pörssiyrityksissä ja konserneissa. Henkilöomistajien osuus on listaamattomissa yhtiöissä ja ei-yhteisömuotoisissa yrityksissä usein suuria yhtiöitä korkeampi. Tämä johtuu muun muassa siitä, että eläkeyhtiöt ja muut suuryritykset muodostavat suhteellisen enemmistön suurimpien pörssiyritysten omistuspohjasta.¹²⁰ Tämän takia yhteisöverokannan muutoksilla voi olla suurempi vaikutus pienempien, listaamattomien osakeyhtiöiden omistajiin sekä heidän osuuteensa jakamattomista voitoista ja saaduista osingoista. Näin ollen yhteisöveron välittömät tulonjakovaikutukset ovat sitä voimakkaampia mitä voimakkaammin osakeyhtiöiden omistus on keskittynyt luonnollisille henkilöille.

Tilanteessa, jossa suorat henkilöomistukset olisivat keskittyneempiä ja suurempia muissa kuin osakeyhtiöissä, ei mittavillakaan yhteisöveron muutoksilla olisi välttämättä suurta vaikutusta tulonjakoon.¹²¹ Koska yhteisövero on Suomessa, kuten laajalti

117 Sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden siirtäminen hyvinvointialueiden vastuulle johti kunnallisveroprosenttien laskuun, jota on korvattu valtion tuloverotuksessa säätämällä tuloveroasteikon tuloarvoja tavalla, joka säilyttää verovelvollisten veroasteet ja koko julkisen sektorin verotulot jokseenkin muuttumattomina. Tulee huomata, että efektiiviset kunnallis- ja valtion tuloveroasteet poikkeavat nimellisistä verokannoista muun muassa ansiotulo- ja perusvähennysten seurauksena. Pääomatuloverotuksessa samantyyppisiä vähennyksiä saadaan esimerkiksi yrittäjävähennyksen ja pääomatulon rajoitetun veroalaisuuden muodossa. **118** Tilastokeskuksen yritystilaston mukaan osakeyhtiöiden osuus kaikista yrityksistä oli vuonna 2021 noin 39,4 prosenttia, mutta niiden osuus liikevaihdosta oli 88,6 prosenttia, henkilöstöstä 88,4 prosenttia ja palkkasummasta 92,4 prosenttia. (Tilastokeskus (2023). Yritykset toimialoittain ja oikeudellisen muodon mukaan (oikeudellinen yksikkö), 2018–2021. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__yrty/statfin_yrty_pxt_13w6.px/ [viitattu 29.9.2023]). **119** Ks. esim. Slemrod 1995. **120** Chancel ym. 2021, 148. **121** On selvää, että henkilö- ja yhteisöverotuksen muutoksilla on vaikutuksia verovelvollisten käyttäytymiseen varsinkin tulonjakauman huipulla, jossa mahdollisuudet esimerkiksi hallintayhtiöiden perustamiseen ovat keskimääräistä paremmat. Esimerkiksi yhteisö- ja pääomatuloverojen alentamisella on katsottu olleen osakeyhtiöiden perustamista jouduttaneita vaikutuksia Suomessa vuoden 1993 tuloverouudistuksen jälkeen (esim. Riihelä ym. 2005). Vastaavanlaista näyttöä on muualtakin, kuten Israelista, jossa efektiivisen ansiotuloverotuksen kiristämisen on nähty johtaneen voimakkaaseen osakeyhtiöiden rekisteröintiin ja tulomuunteluun 2000-luvun alussa Romanov (2006, 1940–1941). Tunnettu esimerkki vastakkaiseen suuntaan kulkeneesta tulomuuntelusta on Yhdysvaltain vuoden 1986 tuloverouudistus (Tax Reform Act), jossa Suomen henkilöyhtiöitä verotuksellisesti vastaavien eli pelkästään omistajiensa päässä verotettavien yhtiöiden (S corporation) perustamisesta tuli verotuksellisesti aiempaa kannattavampaa (esim. Slemrod 1995).

muuallakin, suhteellinen, ovat sen tulojakovaikutukset muutoinkin melko "tylppiä", kun vero ei kasva (laske) tulojen kasvaessa (laskiessa).¹²² Tämä on nähty muun muassa siinä, ettei tuloeroja mittaava Gini-kerroin ole muuttunut luvun 4. tulojakoarvioissa kovin voimakkaasti, vaikka yhteisöverokantaa on muutettu useita prosenttiyksiköitä. Tästä huolimatta mainittu omistuksen keskittyneisyys tekee verosta tietyllä tapaa progressiivisen, sillä se kohdentuu ennen kaikkea varakkaimpiin ja usein myös suurituloisimpiin henkilöihin.

Yhteisövero oli Suomessa progressiivinen vuosina 1920–1968. Veroon liitetyistä mitavista poisto-, varaus- ja vähennysmahdollisuuksien takia sen todellinen eli efektiivinen progressio jäi kuitenkin melko maltilliseksi. Yhteisöveron tulojakovaikutuksia on vaikea voimistaa progression avulla ilman, että se synnyttäisi kannusteita yhtiöiden pilkkomiseen korkeamman veron välttämiseksi.¹²³ Tästä syystä sen tulojakovaikutusten muuttaminen perustuukin pääasiassa sen kannan muuttamiseen, jos yhteisöverovelvollisuuden tai voitonsiirron tukkimisen kaltaisia tekijöitä ei oteta huomioon. Yhteisöveromuutosten dynaamisten vaikutusten, kuten tulomuuntelun, voitonjakosuhteen (osinko/osake), yhtiömuodon vaihtamisen, investointien, työllisyyden ja palkkojen kaltaisia vaikutuksia on vaikea tavoittaa. Tässä raportissa rajoitutaan tästä syystä suorien, staattisten tulojako-vaikutusten huomioimiseen.

KIRJOITTAJA

Saska Heino (VTT) on toteuttanut selvityksen Kalevi Sorsa -säätiön määräaikaisena tutkijana. Hän on väitellyt tohtoriksi talous- ja sosiaalhistoriasta Helsingin yliopistossa. Heinin erityisalaa ovat taloudellisen eriarvoisuuden kysymykset.

Lähteet

- Alstadsæter, A., Godar, S., Nicolaides, P. & Zucman, G. (2023). *Global tax evasion report 2024*. EU Tax Observatory. Saatavilla: https://www.taxobservatory.eu/www-site/uploads/2023/10/global_tax_evasion_report_24.pdf [viitattu 25.10.2023].
- Alstadsæter, A., Jacob, M., Kopczuk, W. & Telle, K. (2016). *Accounting for business income in measuring top income shares: Integrated accrual approach using individual and firm data from Norway*. NBER. Saatavilla: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w22888/w22888.pdf [viitattu 10.10.2023].
- Alstadsæter, A., Johannesen, N. & Zucman, G. (2018). Who owns the wealth in tax havens? Macro evidence and implications for global inequality. *Journal of Public Economics*, 162, 89-100.
- Alstadsæter, A., Kopczuk, W. & Telle, K. (2014). Are closely held firms tax shelters? *Tax Policy and the Economy*, 28(1), 1-32.
- Alvaredo, F., Atkinson, A. B., Bauluz, L., Fisher-Post, M., Garbinti, B., Goupille-Lebret, J., . . . Zucman, G. (2021). *Distributional National Accounts Guidelines: Methods and Concepts Used in the World Inequality Database*. World Inequality Lab. Saatavilla: <https://wid.world/document/distributional-national-accounts-guidelines-2020-concepts-and-methods-used-in-the-world-inequality-database/> [viitattu 14.1.2023].
- Armour, P., Burkhauser, R. V. & Larrimore, J. (2014). Levels and trends in U.S. income and its distribution: A crosswalk from market income towards a comprehensive Haig-Simons income approach. *Southern Economic Journal*, 81(2), 271-293.
- Auerbach, A. J. (2018). Measuring the effects of corporate tax cuts. *Journal of Economic Perspectives*, 32(4), 97-120.
- Auten, G. & Splinter, D. (2023). *Income inequality in the United States: Using tax data to measure long-term trends*. Saatavilla: https://davidsplinter.com/AutenSplinter-Tax_Data_and_Inequality.pdf [viitattu 10.10.2023].
- Avi-Yonah, R. S. & Xu, H. (2018). The new OECD multilateral tax instrument and its limits. *Michigan Journal of International Law*, 39(3), 155-216.
- Bachas, P., Fisher-Post, M. H., Jensen, A. & Zucman, G. (2023). *Globalization and factor income taxation*. NBER. Saatavilla: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w29819/w29819.pdf [viitattu 14.12.2023].
- Baraké, M., Neef, T., Chouc, P.-E. & Zucman, G. (2021). *Collecting the tax deficit of multinational companies: Simulations for the European Union*. EU Tax Observatory. Saatavilla: <https://>

- www.taxobservatory.eu/wp-content/uploads/2021/06/TaxObservatory_Report_Tax_Deficit_June2021.pdf [viitattu 2.10.2023].
- Bastani, S. & Waldenström, D. (2020). How should capital be taxed? *Journal of Economic Surveys*, 34(4), 812-846.
- Beer, S., Mooij, R. & Liu, L. (2020). International corporate tax avoidance: A review of the channels, magnitudes, and blind spots. *Journal of Economic Surveys*, 34(3), 660-688.
- Bilicka, K., Dubinina, E. & Janský, P. (2023). *Fiscal consequences of corporate tax avoidance*. EU Tax Observatory. Saatavilla: https://www.taxobservatory.eu/wp-content/uploads/2023/06/EUTO_WP18_Fiscal-Consequences-of-Corporate-Tax-Avoidance_June2023.pdf [viitattu 3.10.2023].
- Birch Sørensen, P. (2007). The theory of optimal taxation: What is the policy relevance? *International Tax and Public Finance*, 14(4), 383-406.
- Brav, A., Graham, J. R., Campbell, R. H. & Michaely, R. (2005). Payout policy in the 21st century. *Journal of Financial Economics*, 77(3), 483-527.
- Bruil, A., van Essen, C., Leenders, W., Lejour, A., Möhlman, J. & Rabaté, S. (2022). *Inequality and redistribution in the Netherlands*. Saatavilla: <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Discussion-Paper-436-Inequality-and-Redistribution-in-the-Netherlands.pdf> [viitattu 30.10.2023].
- Chancel, L., Piketty, T., Saez, E. & Zucman, G. (2021). *World Inequality Report 2022*. World Inequality Lab. Saatavilla: https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2023/03/D_FINAL_WIL_RIM_RAPPORT_2303.pdf [viitattu 28.9.2023].
- Chu, C. C. & Wang, Y.-T. (2021). Gini coefficient versus top income shares – Pattern change differences. *Economics Letters*, 201, 1-3.
- Clausing, K. A. (2012a). In search of corporate tax incidence. *Tax Law Review*, 65(3), 433-472.
- Clausing, K. A. (2012b). *Who pays the corporate tax in a global economy?* SSRN. Saatavilla: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2213581# [viitattu 19.9.2023].
- Congressional Research Service (2021). *Corporate tax reform: Issues for Congress*. Washington, D.C.: Congressional Research Service. Saatavilla: <https://sgp.fas.org/crs/misc/RL34229.pdf> [viitattu 15.12.2023].
- Cronin, J.-A. (2022). *U.S. Treasury distributional analysis methodology*. Office of Tax Analysis. Saatavilla: <https://home.treasury.gov/system/files/131/TP-8.pdf> [viitattu 24.11.2023].
- Cronin, J.-A., Lin, E. Y., Power, L. & Cooper, M. (2012). *Distributing the corporate income tax: Revised U.S. Treasury methodology*. Washington, D.C.: Office of Tax Analysis.

- Devereux, M. P., Liu, L. & Loretz, S. (2014). The elasticity of corporate taxable income: New evidence from UK tax records. *American Economic Journal: Economic Policy*, 6(2), 19-53.
- Dharmapala, D. (2014). What do we know about base erosion and profit shifting? A review of the empirical literature. *Fiscal Studies*, 35(4), 421-448.
- Diamond, P. A. & Mirrlees, J. A. (1971a). Optimal taxation and public production I: Production efficiency. *American Economic Review*, 61(1), 8-27.
- Diamond, P. A. & Mirrlees, J. A. (1971b). Optimal taxation and public production II: Tax rules. *American Economic Review*, 61(3), 261-278.
- ECB (2020). *Understanding household wealth: linking macro and micro data to produce distributional financial accounts*. Frankfurt am Main: European Central Bank. Saatavilla: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps37~433920127f.en.pdf> [viitattu 27.9.2023].
- European Commission (2023). *Annual report on taxation 2023*. Luxemburg: European Union. Saatavilla: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-08/ART - Report 2023_Digital Version_1.pdf [viitattu 14.12.2023].
- Faccio, T. & Iacono, R. (2022). Corporate income taxation and inequality: Review and discussion of issues raised in *The triumph of injustice—How the rich dodge taxes and how to make them pay* (2019). *Review of Income and Wealth*, 68(3), 819-829.
- Finér, L. (2022). Who generated the loopholes? A case study of corporate tax advisors' regulatory capture over anti-tax avoidance legislation in Finland. *Nordic Tax Journal*, 2022(1), 1-26.
- Finnwatch (2023). *Kevyempää osinkoverotusta holdingyhtiöjärjestelyillä*. Helsinki: Finnwatch.
- Freebairn, J. (2015). Who pays the Australian corporate income tax? *Australian Economic Review*, 48(4), 357-368.
- Fuchs, V. R., Krueger, A. B. & Poterba, J. M. (1998). Economists' view about parameters, values, and policies: Survey results in labor and public economics. *Journal of Economic Literature*, 36(3), 1387-1425.
- Fuest, C., Peichl, A. & Siegloch, S. (2018). Do higher corporate taxes reduce wages? Micro evidence from Germany. *American Economic Review*, 108(2), 393-418.
- Garcia-Bernardo, J., Haberly, D., Janský, P., Palanský, M. & Secchini, V. (2022). *The indirect costs of corporate tax avoidance exacerbate cross-country inequality*. UNU-WIDER. Saatavilla: <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/Publications/Working-paper/PDF/wp2022-33-indirect-costs-corporate-tax-avoidance-exacerbate-cross-country-inequality.pdf> [viitattu 27.9.2023].

- Garrett, G. (1996). Capital mobility, trade, and the domestic politics of economic policy. Teoksessa *Internationalization and Domestic Politics*. R. O. Keohane & H. V. Milner (toim.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Gruber, J. & Rauh, J. (2007). How elastic is the corporate income tax base? Teoksessa *Taxing corporate income in the 21st century*. A. J. Auerbach, J. R. Hines Jr. & J. Slemrod (toim.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hager, S. B. & Baines, J. (2020). The tax advantage of big business: How the structure of corporate taxation fuels concentration and inequality. *Politics & Society*, 48(2), 275-305.
- Harberger, A. C. (1962). The incidence of the corporation income tax. *Journal of Political Economy*, 70(3), 215-240.
- Harju, J. & Matikka, T. (2016). The elasticity of taxable income and income-shifting: what is "real" and and what is not? *International Tax and Public Finance*, 23(4), 640-669.
- Harju, J., Juuti, T. & Matikka, T. (2023). *Stairway to heaven? Selection into entrepreneurship, income mobility and firm performance*. Saatavilla: <https://verotutkimus.fi/verotutkimus/wp-content/uploads/2023/12/FIT-WP-17-Stairway-to-Heaven-201223.pdf> [viitattu 14.1.2024].
- Harju, J., Koivisto, A. & Matikka, T. (2022). The effects of corporate taxes on small firms. *Journal of Public Economics*, 212, 1-22.
- Hayes, T. J. & Medina Vidal, D. X. (2015). Fiscal policy and economic inequality in the U.S. states: Taxing and spending from 1976 to 2006. *Political Research Quarterly*, 68(2), 392-407.
- Heimberger, P. (2021). Corporate tax competition: A meta-analysis. *European Journal of Political Economy*, 69, 1-14.
- Heino, S. (2015). *Uusjako? Vuoden 1993 tuloverouudistus, verohistoria ja pääoma*. Pro gradu. Turku: Turun yliopisto.
- Heino, S. (2023). *Voitot, verot, tuloerot: taloudellisen eriarvoisuuden dynamiikkaa Suomessa 1960-2005*. Väitöskirjatutkimus. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hiilamo, H., Ylönen, M., Jaakkola, J. & Saari, L. (2019). *25 vuotta yhtiöverotuksen reformeja: millainen tiedontuotanto on ohjannut suomalaisia yhteisöverouudistuksia*. Helsinki: SKR. Saatavilla: <https://skr.fi/serve/25-vuotta-yhtioverotuksen-reformeja> [viitattu 20.9.2023].
- Hines Jr., J. R. (2020). *Corporate taxation and the distribution of income*. Cambridge (MA): NBER.
- Hourani, D., Millar-Powell, B., Perret, S. & Ramm, A. (2023). *The taxation of labour vs. capital income*. Pariisi: OECD. Saatavilla: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/04f8d936-en.pdf?exp>

res=1703061442&id=id&accname=guest&checksum=007876A9816EB77FB2EED8AC3DC231A0 [viitattu 20.12.2023].

Kennedy, P. J., Dobridge, C., Landefeld, P. & Mortenson, J. (2022). *The efficiency-equity tradeoff of the corporate income tax: Evidence from the Tax Cuts and Jobs Act*. Saatavilla: [https://economics.yale.edu/sites/default/files/2023-01/The Efficiency-Equity Tradeoff of the Corporate Income Tax.pdf](https://economics.yale.edu/sites/default/files/2023-01/The%20Efficiency-Equity%20Tradeoff%20of%20the%20Corporate%20Income%20Tax.pdf) [viitattu 26.10.2023].

Kopczuk, W. & Zwick, E. (2020). Business incomes at the top. *Journal of Economic Perspectives*, 34(4), 27-51.

Korpi, W., & Palme, J. (1998). The paradox of redistribution and strategies of equality: Welfare state institutions, inequality, and poverty in the western countries. *American Sociological Review*, 63(5), 661-687.

Larrimore, J., Burkhauser, R. V., Auten, G. & Armour, P. (2021). Recent trends in US income distributions in tax record data using more comprehensive measures of income including real accrued capital gains. *Journal of Political Economy*, 129(5), 1319-1360.

Limberg, J. (2019). 'Tax the rich?' The financial crisis, fiscal fairness, and progressive income taxation. *European Political Science Review*, 11(3), 319-336.

Mertens, K. & Ravn, M. O. (2013). The dynamic effects of personal and corporate income tax changes in the United States. *American Economic Review*, 103(4), 1212-1247.

Michaely, R. & Roberts, M. R. (2011). Corporate dividend policies: Lessons from private firms. *Review of Financial Studies*, 25(3), 711-746.

Nallareddy, S., Rouen, E. & Suárez Serrato, J. C. (2018). *Do corporate tax cuts increase income inequality?*. Cambridge (MA): NBER. Saatavilla: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w24598/w24598.pdf [viitattu 22.9.2023].

Piketty, T. & Saez, E. (2003). Income inequality in the United States, 1913-1998. *Quarterly Journal of Economics*, 118(1), 1-41.

Piketty, T., Saez, E. & Zucman, G. (2018). Distributional National Accounts: Methods and estimates for the United States. *Quarterly Journal of Economics*, 133(2), 553-609.

Piketty, T., Saez, E. & Zucman, G. (2022). *Rethinking capital and wealth taxation*. World Inequality Lab. Saatavilla: <https://wid.world/document/rethinking-capital-and-wealth-taxation-world-inequality-lab-working-paper-2022-18/> [viitattu 20.9.2023].

Riihelä, M. & Tuomala, M. (2022). Verotuksen rooli tulo- ja varallisuuserojen taustalla. Teoksessa *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2022*. A. Rajavuori (toim.). Helsinki: Into Kustannus.

- Riihelä, M., Sullström, R. & Tuomala, M. (2005). Kuponginleikkaajien paluu: ylimmät tulot ja niiden verotus. *Talous & Yhteiskunta*, 33(1), 14-20.
- Riihelä, M., Sullström, R. & Tuomala, M. (2007). Oikaisuja Ylä-Liedenpohjan kirjoitukseen. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 103(2), 204-208.
- Romanov, D. (2006). The corporation as a tax shelter: Evidence from recent Israeli tax changes. *Journal of Public Economics*, 90(10), 1939-1954.
- Roosma, F., van Oorschot, W. & Gelissen, J. (2016). A just distribution of burden? Attitudes toward the social distribution of taxes in 26 welfare states. *International Journal of Public Opinion Research*, 28(3), 376-400.
- Rubolino, E. & Waldenström, D. (2020). Tax progressivity and top incomes evidence from tax reforms. *Journal of Economic Inequality*, 18, 261-289.
- Saez, E. & Zucman, G. (2019). *Clarifying distributional tax incidence: Who pays current taxes vs. tax reform analysis*. Saatavilla: <http://digamoo.free.fr/saezzucman2019incidence.pdf> [viitattu 5.10.2023].
- Saez, E. & Zucman, G. (2020). The rise of income and wealth inequality in America: Evidence from distributional macroeconomic accounts. *Journal of Economic Perspectives*, 34(4), 3-26.
- Saez, E. & Zucman, G. (2023). *Distributional tax analysis in theory and practice: Harberger meets Diamond-Mirrlees*. Saatavilla: <https://gabriel-zucman.eu/files/SaezZucman2023.pdf> [viitattu 20.11.2023].
- Scheve, K. & Stasavage, D. (2010). The conscription of wealth: Mass warfare and the demand for progressive taxation. *International Organization*, 64(4), 529-561.
- SDP (2018). *Verotus tulevaisuuden hyvinvointivaltiossa: SDP:n vero-ohjelma 2018*. SDP. Saatavilla: <https://www.sdp.fi/uploads/sites/2/2022/11/vero-ohjelma.pdf> [viitattu 21.9.2023].
- Slemrod, J. (1995). Income creation or income shifting? Behavioral responses to the Tax Reform Act of 1986. *American Economic Review*, 85(2), 175-180.
- Slemrod, J. (2003). Are corporate tax rates, or countries, converging? *Journal of Public Economics*, 88(6), 1169-1186.
- Smart, M. (2021). Small business taxation and income inequality: The view from Canada. *National Tax Journal*, 74(2), 493-512.
- Smith, M., Yagan, D., Zidar, O. & Zwick, E. (2019). Capitalists in the twenty-first century. *Quarterly Journal of Economics*, 134(4), 1675-1745.

- Steinmo, S. (2003). The evolution of policy ideas: tax policy in the 20th century. *British Journal of Politics and International Relations*, 5(2), 206-236.
- Tørsløv, T., Wier, L. & Zucman, G. (2023). The missing profits of nations. *Review of Economic Studies* (3), 1499-1534.
- Uliczka, N. (2022). *When the Celtic Tiger relaxed its corporate tax bite: An analysis on top and upper middle income shares in Ireland*. SSRN. Saatavilla: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4210357 [viitattu 9.10.2023].
- Uusitalo, H. (1988). *Muuttuva tulonjako: hyvinvointivaltion ja yhteiskunnan rakennemuutosten vaikutukset tulonjakoon 1966-1985*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Valtiovarainministeriö (2022). *TAE 2023 veromuutosten tulonjakovaikutukset*. Saatavilla: <https://vm.fi/documents/10623/307601/TAE+2023+veromuutosten+tulonjakovaikutukset.pdf/f3c13f4f-5e85-bcf3-e9fc-b79a0cda1ee9/TAE+2023+veromuutosten+tulonjakovaikutukset.pdf?t=1663577361625> [viitattu 18.9.2023].
- Weichenrieder, A. J. (2005). *(Why) do we need corporate taxation?* Saatavilla: https://www.cesifo.org/DocDL/cesifo1_wp1495.pdf [viitattu 15.12.2023].
- Wier, L. & Zucman, G. (2022). *Global profit shifting, 1975-2019*. Saatavilla: <https://missingprofits.world/#downloads> [viitattu 3.10.2023].
- Ylä-Liedenpohja, J. (2007). Kuponginleikkaajien paluu: osa II. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 103(1), 87-97.
- Zucman, G. (2015). *The Hidden Wealth of Nations: The Scourge of Tax Havens*. T. Lavender Fagan (käänt.) Chicago ja Lontoo: University of Chicago Press.
- Zwijnenburg, J., Bournot, S. & Giovannelli, F. (2016). *Expert Group on Disparities in a National Accounts Framework: Results from the 2015 Exercise*.

TILASTOLÄHTEET

- European Commission (2023). Data on Taxation Trends. Saatavilla: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en [viitattu 9.11.2023]
- Finlex (2020). Laki vuoden 2021 tuloveroasteikosta (1204/2020 vp). Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201204> [viitattu 19.12.2023]
- Keep, Matthew (2023). Tax statistics: an overview. Saatavilla: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8513/CBP-8513.pdf> [viitattu 9.11.2023]

William McBride, "Federal corporate tax revenue and all federal tax collections headed for another record high." Tax Foundation 13.4.2022. Saatavilla: <https://taxfoundation.org/data/all/federal/corporate-tax-revenue-federal-tax-collections/> [viitattu 9.11.2023]

OECD (2023a). Statutory Corporate Tax Rates. Saatavilla: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CTS_CIT [viitattu 9.11.2023]

OECD (2023b). Tax on corporate profits. Saatavilla: <https://data.oecd.org/tax/tax-on-corporate-profits.htm> [viitattu 9.11.2023]

Tilastokeskuksen FOLK tulotieto-, FLOWN_DIVIDEND-, FLOWN_LISTED-, FLOWN_OWNER-, FIRM_ENTER- ja FIRM_FSS-valmisaineistot

IMPULSSEJA-SARJAN AIKAISEMPIA JULKAISUJA

Anna Rajavuori

Vähemmän, reilummin, tehokkaammin.

Miten fossiilittomaan tieliikenteeseen siirrytään oikeudenmukaisesti?

Marraskuu 2023 (37 s.)

Janne M. Korhonen

Muuttuva energiapalapeli: onko edessä vihreä humahdus?

Syyskuu 2023 (74 s.)

Lauri Finér

Ihana kamala perintövero. 12 ehdotusta perintö- ja lahjaveron korjaamiseksi

Elokuu 2023 (50 s.)

Anna Rajavuori

Mitä eriarvoisuudelle tehdään tulevalla vaalikaudella?

Maaliskuu 2023 (31 s.)

Heikki Liimatainen:

Liikenneköyhyyden ilmenemismuodot ja miten ongelmiin voidaan puuttua

Syyskuu 2022 (30 s.)

Mikko Lievonen:

Suomi koronan jälkeen

Kesäkuu 2022 (24 s.)

Hannu Tanninen, & Matti Tuomala:

Onko kehysmenettely finanssipolitiikkaa ohjaava vai kahlitseva väline?

Kesäkuu 2022 (29 s.)

Mikko Lievonen & Maija Mattila:

Yksinasuvat esiin! Miten huomioida yksinasuvat politiikassa

Marraskuu 2021 (25 s.)

Heikki Hiilamo:

Koronakriisin sosiaalinen velka.

Miten pandemia vaikuttaa laaja-alaiseen hyvinvointiin?

Lokakuu 2021 (26 s.)

Pauli Rautiainen et al.:

Otetaan eläinten oikeudet vakavasti

Syyskuu 2021 (30 s.)

ISBN 978-952-7586-02-0

